

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 67.

ASIA: _____

Lentoossa olevan lähetystön raportti n:o 1.

Ministeri Gripenberg.

9/1-34.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

N° 98/22

Salainen.

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,
S.W.5.

Tammikuun 9 p. 1934.

1	125	Sal	34
15/1	-	-	1
5	C2		

Herra Ministeri,

Ohellisena pyydän kunnioitteen lähettää raportin

No 1, jonka otsake on:

Suunniteltu venäläis-puolalainen Suomen riip-
pumattomuuden turvaamista koskeva julistus.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvimmän
kunnioitukseni vakuutus.

Lähettiläs: *U. A. Lindenberg.*

Herra Ulkoasiainministeri
A. Hackzell,
Helsinki.

TERWAKOSKI

1934

L o n t o o S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

RAPORTTI n:o 1.

Lontoo ssa 9 p:nä tammi kuuta 19 34.

1/225 Sal 34
15/1-34 - -
5 07

Asia: Suunniteltu venäläis-puolalainen
Suomen riippumattomuuden turvaamista
koskeva julistus.

Tieto siitä, että Neuvostovenäjä ja Puola ovat tiedustelleet Suomen ja Baltian valtioiden hallituksien mielipidettä mahdollisesta näiden maiden riippumattomuuden turvaamista koskevasta julistuksesta ei täällä ole herättänyt erikoista huomiota. Lehdet ovat kyllä julkaisseet eri kirjeenvaihtajiltaan vastaanottamiaan, asiaa koskevia tietoja, mutta yleensä pidättäytyneet näihin sähkösanomiin liittämättä mitään omia kommentarioita. Mikäli olen huomannut ainoastaan Daily Telegraph ja vapaamielinen News Chronicle ovat tähän mennessä tarkemmin, vaikkakin hyvin lyhyesti käsitelleet tätä asiaa. Ensinmainitun lehden diplomaattisen avustajan professori Gerothwohlin kirjoitusta voitaneen pitää täällä vallitsevia mielipiteitä erikoisen valaisevana, jonka johdosta esitän sen kokonaisuudessaan: "Hra Litvinoffin tunkeileva (pushful) diplomatia on joutunut vakavan vastoinkäymisen alaiseksi. Haluten asettaa vahvan, puskurivaltioiden muodostaman aidan (barrier) Nazi-Saksan otaksuttuja Itä-Eurooppaa koskevia suunnitelmia vastaan Neuvostohallitus ehdotti Varsovalle yhteistä takuuta pienemmille Baltian maille - Suomelle, Virolle, Latvialle ja Liettualle. Puolan kekseliäs (astute) hallitus, joka ei tahtonut loukata Moskovaa eikä Berliiniä, kehoitti Neuvostohallitusta kääntymään asian kiinnostamien valtioiden puoleen: Viro ja Latvia, jotka saksalaisten vähemmistöjensä toiminnan johdosta

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi .....
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:
Tavallinen.

hiljattain ovat hermostuneet, olivat verrattain taipuvaisia suhtautumaan tähän suunnitelmaan myönteisesti (were fairly ready to respond). Mutta Suomella on terveellinen vastenmielisyys sitä vastaan, että se joutuisi selkkauksiin mannermaalla (Finland, however, has a wholesome dislike of continental entanglements). Se vastasi olevansa täysin tyytyväinen Kansainliiton peruskirjan, Kelloggpaktin ja suomalais-venäläisen hyökkäämättömyyssopimuksen^{su} turvallisuudelle antamiin takeisiin. Tämän johdosta se ei katsonut lisätakeita tarpeellisiksi, jotka takeet olisivat saattaneet sille merkitä velvollisuuksia muiden valtioiden puolustamiseen nähden. Toinen syy sen varovaisuuteen oli sen turvallisuutta vastaan tähätyn vakoiluorganisation äskeinen paljastaminen, jonka organisation juuri se valta on järjestänyt, joka nyt tarjoutuu takaamaan sen turvallisuutta."

Vaikkakaan en vielä ole ollut tilaisuudessa ottamaan tätä asiaa puheeksi tšekäläisessä Foreign Officessa (Ulkoasiainministeriön ilmoitus Neuvostovenäjän ja Puolan suunnittelemasta julistuksesta saapui vasta eilen Lähetystölle), niin olen kuitenkin vakuutettu siitä, että Daily Telegraphin ylläselostamani kirjoitus suurin piirtein vastaa yleistä käsitystä täällä ja että Englannissa siis täydellisesti ymmärretään miksei hallituksemme katsonut voivansa ryhtyä minkäänlaiseen keskusteluun ehdotetusta takuusta. Lieneekin selvää, etteivät Englannin hallitus- ja poliittisetpiirit olisi mielihyvällä nähneet suunnitelman toteuttamista, joka itse asiassa olisi merkinnyt jyrkkää mielenosoitusta Saksaa vastaan eikä Englannissa olisi käsitetty, että Suomessa osoitettaisiin niin suurta luottamusta Neuvostohallitukseen ja sen lupauksiin. Mutta sitä paitsi on otettava huomioon, että joskaan Englannissa ei tietenkään löydy minkäänlaista Puolalle vihamielistä mieltä, niin täällä ei kuitenkaan suhtauduta tähän maahan ja sen politiikkaan, eikä edes sen tulevaisuuteenkaan, samalla luottamuksella kuin Skandinavian maihin ja Suomeen taikka yhtä suopeamielisesti kuin Baltian valtioihin .

Englanti koettaa tietenkin ylläpitää mahdollisimman säännöllisiä suhteita Venäjään ja harjoittaa kauppaa sen kanssa. Neuvos-

tovenäjän mahdollista liittymistä Kansainliittoon - niin epätodennäköiseltä kun se tuntuukin - tervehdittäisiin kyllä ilolla täällä kuten kaikkia muitakin toimenpiteitä, jotka olisivat omiaan parantamaan Neuvostovenäjän ja Euroopan valtojen välisiä suhteita. On myöskin totta, että Neuvostovenäjän vakavin potentiaalinen vihollinen, Japani, tällä hetkellä ei voi täällä iloita mistään todellisista sympatioista - joka seikka johtuu ei ainoastaan Japanin esiintymisestä Kiinassa, vaan kenties ensi sijassa sen harjoittamasta kilpailusta Ison-Britannian teollisuuden kanssa - mutta silti ei saa tästä tehdä sitä johtopäätöstä, että englantilaisten suhtautumisessa Venäjään lähitulevaisuudessa saattaisi tapahtua käänös suurempaan luottamukseen taikka lämpimämpään ystävyyteen päin. Englantilais-venäläiset suhteet ovat siis paljon viileämmät kuin esim. ranskalais-venäläiset taikka italialais-venäläiset suhteet.

Itä-Eurooppa, johon englantilaisten käsityksen mukaan Puola ja Baltian maat kuuluvat, mutta ei Suomi, on tšekäläiselle suurelleen yleisöille ja sen poliittisillekin piireille terra incognita, jota ei tunneta eikä ymmärretä ja joka ei edes korkeammassa määrin kiinnostakaan englantilaisia. Kaikki toimenpiteet, jotka mahdollisesti saattaisivat englantilaisille antaa sen käsityksen, että Suomi jollakin tavoin orientoituisi itäänpäin - ja nyt suunnitellun venäläis-puolalaisen julistuksen mahdollinen hyväksyminen olisi varmasti aiheuttanut semmoisen käsityksen - olisivat siis omiaan vieroittamaan englantilaisten sympatiat meidän maastamme.

L ä h e t t i l ä s : *U. A. Kivimäki*

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: ..... 5.

OSASTO: ..... 67.

ASIA: .....

Lentoossa olevan lähetysten raportti n:o 2.

Ministeri G ripenberg.

11/1-34.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

N° 122/26.

Salainen.

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,
S.W.5.

Tammikuun 12 p. 1934.

2 125 Sal 34

17/1-34 3 - 1

Herra Ministeri,

5 07.

Ohellisena pyydän kunnioittaen lähettää
raportin No 2, jonka otsakkeena on:

Suomen riippumattomuuden turvaamista koskeva
julistus.

Vastaanottakea, Herra Ministeri,
syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

Lähettiläs: *L. A. Bonpersen*

Herra Ulkoasiainministeri

A. Hackzell,
Helsinki.

TERWAKOSKI

931

RAPORTTI n:o 2.

Lontoossa 11 p:nä tammikuuta 1934.

ULKOASIAINMINISTERIÖN	2	1255al	34
12/1-34	2	-	-
	5	ef.	

Asia: Suomen riippumattomuuden turvaamista koskeva julistus.

Olen nyttemmin ollut tilaisuudessa tšekäläisessä Ulkoasiainministeriössä luottamuksellisesti keskustelemaan Neuvostovenäjän ja Puolan suunnittelemasta Suomen itsenäisyyden turvaamista koskevasta julistuksesta, ja on minulle huomautettu Ministeriön käsityksen olevan seuraavan:

Ehdottaessaan Puolan hallitukselle julistuksen laatimista hra Litvinoff oli täysin selvillä siitä, ettei Suomen eivätkä edes Viron ja Latvian hallituksetkaan koskaan olisi valmiit tunnustamaan Neuvostovenäjää riippumattomuutensa suojelijaksi. Mutta siitä Litvinoff ei välittänytään, hänelle kun itse asiassa oli aivan yhdentekevää kuinka Suomi ja Baltian maat suhtautuisivat hänen suunnitelmaansa. Esittämällä ehdotuksensa Puolan hallitukselle Litvinoff ei nimittäin tarkoittanut mitään muuta kuin jyrkän Saksalle vihameielisen mielenosoituksen järjestämistä, jota paitsi hän tahtoi tutkia missä määrin ne Saksan epäviralliselta taholta levittämät väitteet pitivät paikkansa, että Berlinin ja Varsovan hallituksien välillä olisi syntymäisillään suurempaa yhteisymmärrystä. Litvinoff lienee nimittäin jo pitkän aikaa ollut huolestuneena Saksan otaksutun itäänpäin suuntautuvan ekspansiohalun johdosta, jota ensi sijassa Nazi-puolueen herra Rosenbergin johtama ulkoasiaindepartementti edustaa. Niinpä lienee hän Roomassa käydessään koettanut saada Mussolinin harjoittamaan painostusta Hitleriin, jottei tämä sallisi tällöisen, vaikkakin

Jakelu (kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1.Tavallinen. 2.Tavallinen ja lisäksi... 3.Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4.Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin,mutta...):

T a v a l l i n e n .

peitettyssä muodossa tapahtuvan propagandan jatkamista, mutta tähän Italian hallituksen päällikkö lienee - Foreign Officen saamien tietojen mukaan - ainoastaan lyhyesti vastannut, ettei hänen vaikutusvaltansa Hitleriin ole niin suuri kuin yleensä arvellaan.

Viime aikoina lieneekin Berliinissä väitetty, että Puola suopeamielisesti suhtautuisi epäviralliselta Nazi-puolueen taholta sille tehtyihin ehdotuksiin, joiden mukaan Saksa antaisi tälle maalle "vapaat kädet" Ukrainassa edellytyksellä, että se suostuisi määrättyihin Puolan korridorin koskeviin myönnytyksiin eikä vastustaisi sitä suurempaa toimintavapautta Baltian maissa, jonka Saksa haluaisi saavuttaa. Nämäkin huhut, jotka Puolan hallitus kyllä aina on väittänyt täysin perättömiksi, kuten se seikka, että Litvinoff käydessään Berliinissä paluumatkallaan Amerikasta päässyt yhteyteen Saksan hallituksen jäsenten kanssa, ovat olleet omiaan hermostuttamaan häntä, ja tätä hänen hermostustaan Ukrainassa viime aikoina tapahtuneet poliittiset mielenosoitukset ja mellakat ovat vieläkin lisänneet. Mutta juuri näiden väitteiden johdosta ja tietoisena niiden Litvinoffiin tekemästä vaikutuksesta Puolan hallitus ei katsonut voivansa olla suostumatta Litvinoffin ehdotukseen ryhtyä tällaiseen Saksa vastaan tähdättyyn mielenosoitukseen.

Sitä paitsi - niin on myöskin Foreign Office'ssa minulle huomautettu - Litvinoff tahtoi maailmalle näyttää, ettei Venäjän huomio ole siinä määrin kiintynyt Itä-Aasian tapahtumiin, että se sen takia olisi valmis pienimmässäkään määrin laiminlyömään länessä olevien etujensa valvomisen. Tämä onkin ollut Litvinoffille sitä helpompi kun eri syistä Venäjän ja Japanin välisissä suhteissa ^{epäilemättä} nyttemmin/on tapahtunut détente, joka ainakin toistaiseksi tekee vakavampien selkkauksien mahdollisuuden vähemmän todennäköiseksi. Tämä on ainakin se johtopäätös, jonka Foreign Office on tehnyt viime aikoina vastaanottamiensa tiedoitusten perusteella.

Englannin ulkoasiainministeriön käsityksen mukaan Suomen hallituksen Neuvostovenäjälle ja Puolalle antama vastaus vastaa

juuri sitä kannanottoa, jota se puolestaan olisi Suomen taholta odottanut. Viron ja Latvian hallitusten kanta lieneekin - mikäli Foreign Office on saanut tietää - asiallisesti ollut sopusoinnussa Suomen kannan kanssa. Sitä vastoin Liettuan hallitus lienee antanut ymmärtää - niin kunnalliselta kun se tuntuukin - että se on taipuvainen suopeamielisesti suhtautumaan Neuvostovenäjän ja Puolan suunnittelemaan julistukseen. Tämä kanta, joka siis merkitsee sitä, että Liettua nyttemmin olisi valmis hyväksymään Puolan riippumattomuutensa suojeelijana, johtunee siitä epäileväisyydestä Saksan ulkopoliittiseen nähden, jonka Memelin tapahtumat ovat olleet omiaan herättämään Liettuan hallituksessa. Foreign Officen mielestä tämä epäileväisyys onkin täysin ymmärrettävissä Memelin saksalaisten ja Nazi-puolueen toimeenpanema vallankaappausyritys kun ei liene mahdollisuuksien rajan ulkopuolella. Foreign Office onkin katsonut eri Nazi-puolueen ulkopoliittista ekspansionihalua valaisevia ilmiöitä, ja varsinkin muutamia hra Rosenbergin pitämiä puheita ja julkaisemia kirjoituksia, siksi vakaviksi, että se Berlinin edustajansa välityksellä on parooni von Neurathilta tiedustellut mitä merkitystä niille on annettava. Tämän tiedustelun johdosta Saksan ulkoasiainministeri on vastannut, että kaikki huhut ja väitteet Nazi-puolueen suunnittelemissa ulkopoliittisista seikkailuista ovat täydellisesti tuulesta temmattuja.

Foreign Officessa on minulle myöskin huomautettu, että hra Hitler ennemmin tai myöhemmin tulee huomaamaan olevan aivan välttämätöntä, että hän pääsee irti hra Rosenbergistä, jonka ulkopoliittinen toiminta ei voi aikaansaada muuta kuin vaivaa ja ikävyöksiä Saksalle.

Litvinoff on epäilemättä saavuttanut tarkoituksensa, s.o. omasta puolestaan ryhtyä mielenosoitukseen Saksaa vastaan sekä hankkia itselleen varmuutta siitä, ettei Venäjää Puolan puolelta uhkaa mikään vaara. Englannin ulkopoliittinen johto ei kuitenkaan olisi mielihyvällä nähnyt sitä, että Suomi ja Baltian maat olisivat liittyneet tähän mielenosoitukseen, se kun epäile-

mättä olisi ollut omiaan lisäämään Saksan isoitumistunnetta, joka ei tietenkään olisi ollut Euroopan rauhan etujen mukaista.

L ä h e t t i l ä s : *L. A. Rosenberg* -

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C7.

ASIA: _____

Lontoossa olevan Calcutyston raportin n:o 3.

Ministeri Gripenberg.

23/2 1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

N° 675/225.

Salainen.

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,
S.W.5.
Helmikuun 23 p. 1934.

7/126/ae. 34
29/2.34
5 C7.
POSTO

Herra Ministeri,

Ohellisena pyydän kunnioittaen lähettää raportin
No 3, jonka otsakkeena on:

Englannin suhtautuminen Itävallan kysymykseen.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvimmän kunnioi-
tukseni vakuutus.

L ä h e t t i l ä s: *L. A. von Rosenberg.*

Herra Ulkoasiainministeri
Varatuomari A. Hackzell
Helsinki.

..... L O N T O O ..... SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 3.

Lontoo ssa 22 p:nä helmi kuuta 19.34.

Asia: Englannin suhtautuminen Itä-
vallan kysymykseen.

7 126 luo. 34
28/2.34
5 C10

Itävallan tapahtumat ovat tietenkin Englannissa herättäneet mitä suurinta huomiota ja sekä sanomalehdistössä, suuren yleisön keskuudessa että, ainakin osittain, Alahuoneessakin joutuneet vilkkaan keskustelun alaisiksi. Se perin suopeamielinen suhtautuminen Itävaltaan ja varsinkin kansleri Dollfuss'in poliittisiin pyrkimyksiin, joka aikaisemmin ja vielä viime vuoden lopussa oli havaittavissa kaikissa tšekäläisissä ulkopoliittikkaa harrastavissa piireissä, on kyllä nyttemmin huomattavasti laimennut: niinpä Labourpuolue ja yleensä radikaaliset piirit ovat jyrkästi arvostelleet Dollfussin viimeaikaista sisäpolitiikkaa, ja selvää on, että Itävallan sosialistisen puolueen verinen tukahduttaminen tällä taholla on herättänyt mitä suurinta suuttumusta.

Konservatiivinen puolue ja nykyisen n.s. Kansallisen Hallituksen vapaamieliset kannattajat taasen tuntuvat kallistuvan sen käsityksen puolelle, että Itävallan kansan valtava enemmistö, ja varsinkin ruhtinas Starhemberg'in johtamien Heimwehr-joukkojen jäsenet, itse asiassa ovat naziystävällisiä,

JAKELUOHJE:

T a v a l l i n e n .

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

jonka johdosta he näyttävät epäilevän, ettei Itävalta ajan pitkään kykene säilyttämään riippumattomuuttaan. Mutta kaikki englantilaiset ovat yksimielisiä siitä, että Saksan vaikutusvallan kasvaminen Itävallassa on mahdollisuus, joka ei miellyttäisi ketään, ja että suuri vaara uhkasi Euroopan rauhaa, jos Itävalta joutuisi niin riippumaan Italiasta, että kansleri Dollfuss tästä maasta koettaisi hankkia ei ainoastaan moraalista, vaan myöskin aineellista tukea tunkeilevaa nazismia vastaan. On kyllä totta, että Englannin hallituksen hiljattain julkaisema aseistariisumisneuvotteluja koskeva memorandum, joka niin voimakkaasti alleviivaa Saksalle luvattun tasa-arvoisuuden pikaisen toteuttamisen välttämättömyyttä, merkitsee, että Englannin hallitus nyttemmin on avoimesti omaksunut Saksan periaatteellisen kannan, mutta tästä selkasta ei sovi tehdä sitä johtopäätöstä, että Englannin hallituksen suhtautuminen Saksan ulkopoliittisiin pyrkimyksiin, mikäli ne täällä tunnetaan ja ymmärretään, muussa suhteessa olisi muuttunut. Itävallan täydellisen riippumattomuuden säilyttäminen on siis - kuten Sir John Simon sekä aikaisemmin että uudestaan näinä päivinä on Alahuoneessa huomauttanut - jatkuvastikin Englannin ulkopoliitiikan tärkeimpiä päämääriä.

Tätä taustaa vasten on siis sitä kommunikoea katsottava, jonka Englannin, Italian ja Ranskan hallitukset julkaisivat t.k. 17 p:nä ja jossa huomautettiin, että mainitut hallitukset ovat yksimielisiä Itävallan itsenäisyyden ja riippumattomuuden "asianomaisten sopimuksien mukaisen" säilyttämisen

välttämättömydestä.

Mikäli Lontoossa väitetään, lienee Ranskan hallitus koettanut saada Englannin hallituksen hyväksymään paljon pitemmälle menevän tiedonannon, jossa Englanti yhdessä Ranskan ja Italian kanssa olisi sitoutunut takaamaan Itävallan riippumattomuuden. Siihen Englannin hallitus ei katsonut voivansa suostua jo siitä syystä, ettei sillä olisi ollut pienintäkään toivetta saada Alahuone hyväksymään tämmöistä sitoumusta. Ensinnäkin Englannin suuri yleisö katsoo, että sen Kansainliiton peruskirjasta ja Locarnon sopimuksesta seuraavat velvollisuudet edustavat sitä rajaa, jota pitemmälle se ei millään ehdolla tahdo mennä, ja toiseksi täällä pidetään - kuten yllä jo on huomautettu - hyvinkin mahdollisena, ettei Itävallan kansan enemmistö todellakaan pidä kiinni maansa riippumattomuudesta, vaan kernaasti näkisi, että se tavalla tai toisella liittyisi Saksaan. On kyllä totta, että Englannin hallituksen aseistariisumisneuvotteluja koskevaan memorandumiin sisältyy uusi laajakantoinen sitoumus, hallitus kun on selittänyt olevansa valmis muiden maiden kanssa keskustelemaan niistä toimenpiteistä, joihin olisi ryhdyttävä siltä varalta, että joku sopimuspuoli rikkoisi aseistariisumissopimuksen. Mutta tämä sitoumus, joka tietenkin saattaisi viedä Englannin kansainvälisiin selkkauksiin, joiden ulottuvaisuutta ei voida etukäteen arvioida, on annettu ihanteen toteuttamisen mahdolliseksi tekemiseksi, joka englantilaisille on niin suuriarvoinen, että he siitä ovat

valmiit maksamaan hinnan, jota he aikaisemmissa Euroopan rauhoittamista koskevissa keskusteluissa johdonmukaisesti ovat kieltäytyneet suorittamasta.

Englannin hallituksen Itävallan riippumattomuuden säilyttämistä koskeva julkilausuma on siis etupäässä tarkoitettu moraaliseksi tueksi hra Dollfuss'ille ja niille itävaltalaisille piireille, jotka vastustavat nazistien - sekä Itävallan ja Saksan - poliittisia pyrkimyksiä. Siitä seuraa, ettei Englannin hallitus tule tunnustamaan Itävallan ulkopolitiittista status'ta koskevia muutoksia, jotka mahdollisen val-lankaappauksen avulla saataisiin aikaan, mutta joita Itävallan kansan enemmistö ei hyväksyisi. Toiselta puolen Englannin hallitus ei ole valmis - ei ainakaan toistaiseksi - Itävallan riippumattomuuden säilyttämiseksi ryhtymään minkäänlaisiin, ei edes diplomaattisiin, toimenpiteisiin, jos se tulee vakuutetuksi, että Itävallan kansan enemmistö itse tahtoo luopua tästä riippumattomuudesta. Suunnilleen näin lienee Englannin hallituksen julkilausumaa tulkittava, mutta myönnän, että tämä tulkinta kenties ei täydellisesti pidä paikkaansa. Tavattessani eilen Englannin sotaministerin, lordi Hailshamin kysyin häneltä mitä hän arveli Itävallan tulevaisuudesta ja nazismin tunkeutumisesta, johon hän vältellen vastasi: "Ei kukaan tahdo puuttua Saksan ja Itävallan sisäisiin asioihin, mutta täytyy myöntää, että vakava tilanne syntyisi Euroopassa, jos Itävalta liittyisi Saksaan."

Mielestäni tuntuu selvältä, että joskin Englannin hallitus haluaa Itävallan riippumattomuuden säilyttämistä, se kuitenkin tähänkin kysymykseen nähden tahtoo noudattaa perinnäistä "wait and see"-politiikkaansa, jo siitäkin syystä, että ainakaan toistaiseksi, ei olisi mahdollista saada Alahuoneen kannatusta aktiivisemmalle politiikalle.

L ä h e t t i l ä s : *L.A. Hübner*

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: ..... 5.

OSASTO: ..... 67.

ASIA: .....

Lentoassa olevan lähetyksen raportti n:o 4.

Ministeri Gripenberg.

28/2-34.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

N° 726/233

8 / 126 Sal

34

7/3-34

2, MORETON GARDENS,
7 SOUTH KENSINGTON,
S.W.5.

5 C7

28 p. helmikuuta 1934.

Herra Ministeri,

Ohellisena pyydän kunnioittaen lähettää
raportin No 4, jonka otsakkeena on:

Euroopan poliittinen tilanne.

Vastaanottaa, Herra Ministeri,
syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

Lähettiläs: *M. A. Kippenberg*

Herra Ulkoasiainministeri

Varatuomari A. Hackzell,

HELSINKI.

TERWAKOSKI

1934

L o n t o o

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 4.

Lontoo ssa 28 p:nä helmi kuuta 19 34.

Asia: Euroopan poliittinen tilanne.

8 126 Sal 34
7/3-34
5 C7

Ei liene kiellettävissä, etteikö Lontoon kansainvälisen politiikan kehitystä seuraavien piirien käsitys Euroopan poliittisesta tilanteesta, ja varsinkin mahdollisuudesta lähiaikoina saavuttaa aseistariisumisprobleeman tyydyttävä, vaikkakin ainoastaan periaatteellinen ratkaisu, viime päivinä olisi muuttunut entistä pessimistisemmäksi. Tätä kirjoitettaessa Lord Privy Seal kapteeni Eden on käynyt Pariisissa, Berliinissä ja Roomassa selittämässä Englannin aseistariisumisneuvotteluja koskevaa memorandumia sekä tiedustelemassa kuinka sikäläiset hallitukset suhtautuvat siihen. Joskaan hänen saamiensa vaikutelmia täällä ei vielä tarkemmin tunneta, niin väitetään kuitenkin hänen keskusteluistaan käyneen selville, että Ranskan ja Saksan periaatteellisten kantojen välinen välimatka on paljon pitempi kuin mitä aikaisemmin arveltiin taikka toivottiin. Huomautetaan myöskin, että Saksan hallitus, joka lienee hyväksynyt memorandumien jatkuvien neuvottelujen pohjaksi, kuitenkin on kapteeni Eden'ille esittänyt niin laajalle ulottuvia ilmailuvoimien kehittämistä koskevia vaatimuksia, että niiden hyväksymiselle tulee Englannissakin koitumaan mitä suurimpia vaikeuksia.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Viime aikoina Itävallan kysymys on sekin muuttunut uhkeavammaksi. Täällä väitetään Saksan ja Italian välisten suhteiden huomattavasti kiristyneen sen aktiivisen Itävallan, Unkarin ja Italian kauppapoliittista lähentelemistä tarkoittavan ulkopolitiikan johdosta, jota Mussolini nyt näyttää ruvenneen ajamaan. Että Italian pääministeri on tarmokkaasti toiminut Itävallan taistelukentän kullissien takana, siitä ollaan täällä syvästi vakuutettuja. Niinpä on tšekäläisessä ulkoasiainministeriössä minulle huomautettu, että Dollfussin jyrkkä esiintyminen sosialistipuoluetta vastaan kieltämättä johtuu Mussolinin hänelle antamista kehoituksista. Foreign Officen käsitys näyttää olevan, etteivät Itävallan sosialistit suunnitelleet minkäänlaista vallankaappausyritystä ja että he olivat taipuvaisia noudattamaan puhtaasti passiivista politiikkaa, mutta että Mussolini, joka pyrkii Itävallasta luomaan fascistisen valtion, oli antanut Dollfussin ymmärtää, että sosialistipuolueen tukahduttaminen oli se hinta, jolla hän oli valmis jatkuvastikin sekä poliittisesti että taloudellisesti tukemaan kansleria tunkeilevaa nazismia vastaan. Se jyrkkä saksalaisvihollinen kanta, jolle Mussolini nyttemmin on asettunut, johtuu tietenkin - niin on Foreign Officesa minulle huomautettu - hänen pelostaan, että nazien vaikutusvallan kasvaminen Saksassa saattaisi ennemmin tai myöhemmin tavalla tai toisella tuoda Tyrolin kysymyksen päiväjärjestykseen. Pitääkö tämä Foreign Officen käsitys paikkansa, siitä minun tietenkin on mahdotonta lausua mitään lopullista mieltä, mutta tosiseikka on, että tšekäläisellä virallisella

taholla on levottomuudella pantu merkille Italian inspiroidun sanomalehdistön jyrkästi saksalaisvihollinen äänensävy. Täällä odotetaan nyt Itävallan ja Saksan nazien taholta voimakkaampaa toimintaa Dollfussia vastaan, joka mahdollisesti saattaa kehittyä niin vakavaksi, että kansleri tulee katsomaan välttämättömäksi pyytää apua Mussolinilta. Italiaalaisten sotajoukkojen marssiminen Itävaltaan on mahdollisuus, joka vakavasti otetaan huomioon, ja huomautetaan, että siitä saattaisi aiheutuakansainvälisiä selkkauksia, joiden ulottuvaisuutta ei kukaan voi etukäteen arvioida. Toiselta puolen ollaan Foreign Officessa taipuvaisia arvelemaan, että Hitler puolestaan tulee koettamaan pidättää kannattajiaan puuttumasta Dollfussin ja Itävallan nazien väliseen kamppailuun, hän kun lienee vakuutettu viime mainittujen ennemmin tai myöhemmin par la force des choses pääsevän voitolle. Foreign Officenkin käsitys lienee se, että Itävallan nazipuolue on paljon suurempi ja sen vaikutusvalta paljon pitemmälle ulottuva kuin mitä yleensä arvellaan. Jos siis tämä yrittäisi vallankaappausta, joka tuntuisi onnistuvan, niin ei liene mahdotonta, ettei Hitler kykenisi hillitsemään Bayeris-
sa muodostunutta Itävallan legioonaa taikka niitä saksalaisia nazijoukkoja, joiden mielet hehkuvat intervenoimisen halusta Itävallassa.

Jos siis Kaakkois-Eurooppa näyttää paloaineita täydeltä, niin on toiselta puolen - Foreign Officen käsityksen mukaan - Itä-Euroopan poliittisen tilanteen ilmakehä huomattavasti seljennyt. Puolan ulkoasiainministerin käynti Mos-

kovassa on ollut omiaan rauhoittamaan Litvinoffia Saksan otaksuttuihin ulkopoliittisiin pyrkimyksiin nähden sekä saamaan hänet vakuutetuksi siitä, että Rosenberg Saksan ulkopolitiikassa on hyvin pieni tekijä ja että Saksan itäraja itse asiassa ei kiinnosta itävaltalaista Hitleriä. Herra Beck lienee Moskovassa jyrkästi painostanut sitä, että puolalais-saksalainen hyökkäämättömyyssopimus faktillisesti on Neuvosto-Venäjänkin eduksi, se kun merkitsee uutta taetta Itä-Euroopan rauhalle. Sopimuksessa ei kyllä, ei välittömästi eikä välillisestikään, mainita mitään Baltian valtioista, mutta hra Beck lienee, Foreign Officen saamien tietojen mukaan, Litvinoffille huomauttanut, ettei Puola olisi solminnut sopimusta jollei se sitä ennen olisi Saksan hallitukselta saanut täysin tyydyttäviä vakuutuksia, ettei tämä suunnittele minkäänlaisia status quo'n muuttamista tarkoittavia toimenpiteitä.

L ä h e t t i l ä s : *L. A. Rosenberg* -

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: ..... 5.

OSASTO: ..... 27.

ASIA: .....

Lontossa olevan lähetystön raportti n:o 5.

Ministeri Gripenberg.

5/3-34.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Salainen.

LONTOOSSA

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,
S.W. 5.

N° 751/239.

5 p. maaliskuuta 1934.

9 126 Sal 34
12/3-34 3 - 1
KÄSITÖ

Herra M i n i s t e r i,

5 C7

Ohellisena pyydän kunnioittaen lähettää raportin
No 5, jonka otsakkeena on:

Englannin sisäpoliittinen tilanne.

Vastaanottakae, Herra M i n i s t e r i, syvim-
män kunnioitukseni vakuutus.

L ä h e t t i l ä s: *L. A. Lampenberg.*

Herra Ulkoasiainministeri
Varatuomari A. H a c k z e l l,

HELSINKI.

TERWAKOSKI

1934

L o n t o o S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 5.

Lontoo ssa 5 p:nä maalisk. 1934.

Asia: Englannin sisäpoliittinen
tilanne.

9 126 Sal D 34
12/3-34 - -
5 07

Mutamia päiviä sitten otin erään hallituspuolueeseen kuuluvan parlamenttijäsenen kanssa puheeksi ne Lontoossa liikkuneet ja jatkuvastikin liikkuvat huhut, joiden mukaan ainakin osittainen hallituspula olisi lähiaikoina odotettavissa. Kysyin häneltä mitä hän asiasta arveli ja missä määrin sanomalehdistön julkaisemat hallituksen piakkoin tapahtuvaa rekonstruointia koskevat väitteet pitävät paikkansa. Hän vastasi sisäpoliittisen tilanteen todellakin olevan "perin epämiellyttävän" ja huomautti, että hänen mielestään muutoksia hallituksen kokoonpanossa ei ajan pitkään enää voi välttää.

Puolestani olenkin taipuvainen luulemaan kertojani olleen oikeassa. Lehdistössä on kyllä hiljattain väitetty Ramsay McDonaldin päättäneen ensi syksyksi lykätä hallituksen uudelleen muodostamisen, mutta saamistani tiedoista tuntuu kuitenkin ilmenevän, että tämä väite tuskin tulee toteutumaan.

Ei nimittäin liene kiellettävissä, etteikö hallituspuolueessakin löytyisi paljon tyytymättömyyttä hallituksen tähänastiseen toimintaan ja hallituksen ote kannattajiinsa on epäilemättä höltyvässä. Viime aikoina toimeenpannut täytevaa-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

lit ovat kyllä kaikki saattaneet hallituspuolueen ehdokkaat voittoon, mutta niiden eri vaalipiireissä saavuttama enemmistö on, verrattuna v. 1931 vaaleihin, huomattavasti vähentynyt. Alahuoneessa onkin hallitukselle koitunut arveluttavia vastoin käymisiä: niinpä on eri tilaisuuksissa, ennen kaikkea Työttömyyslakiesitystä käsiteltäessä, suuri joukko hallituspuolueen jäseniä äänestänyt hallitusta vastaan. Ramsay McDonalda ja hänen työtovereitaan moititaan heidän omien kannattajien taholta jonkinlaisesta saamattomuudesta, jota ei kyllä tarkemmin määritellä mutta, joka arvostelijain mielestä on tullut näkyviin sekä sisäpoliittisten että varsinkin ulkopoliittisten kysymysten käsittelemisen yhteydessä. Hallitukselta puuttuu nyttemmin - niin nämä arvostelijat väittävät - lujaa kättä, reipasta mieltä, yritteliäisyyttä ja tarmokkuutta. Terveysministeriä Sir Edward Hilton Youngia arvostellaan sen takia, ettei slum-talojen poistamista koskevan probleeman ratkaisemiseen ole käyty käsiksi riittävän tarmokkaasti, huomautetaan, ettei hallituksella ole mitään laajasuuntaista ja todellakin tehokasta ohjelmaa työttömyyden lieventämiseksi ja Intian itsehallintoa koskevassa kysymyksessä suuri joukko Alahuoneen nykyisen enemmistön jäseniä on ilmikapinassa hallitusta vastaan. Mutta ennen kaikkea hallitusta moititaan siitä, ettei se aseistariisumiskysymyksessä vielä ole kyennyt saamaan aikaan mitään todellisia, positiivisia tuloksia. On kyllä totta, että Alahuone on ollut tilaisuudessa tarkoin seuraamaan hallituksen aseistariisumisprobleeman ratkaisemista tar koittavia pyrkimyksiä, on totta, että se aina on hyväksynyt Sir John Simonin vetämät ulkopoliittiset suuntaviivat, on tosiseik-

ka, ettei kukaan ole voinut keksiä toimenpiteitä, jotka pikemmin ja varmemmin johtaisivat kaikkien toivomaan päämäärään, mutta siitä huolimatta parlamentaaristen piirien levottomuus ei ole ottanut asettukseksi. Vaikkakaan hallituksen arvostelijat sekä oppositiossa että hallituspuolueessa eivät ole kyenneet näyttämään mitä tietä päästäisiin parempaan ja onnellisempaan kansainväliseen tilanteeseen, niin kaikki kuitenkin tuntevat olevan yksimielisiä siitä, ettei Ramsay McDonaldin ja hänen työtoveriansa noudattama ulkopoliittikka ole oikea. Jonkinlainen epämääräinen pelko näyttää vallanneen hallituksenkin kannattajat, että Europpa on luisumassa tilannetta kohti, joka vielä saattaa kehittyä katastroofiksi, ja laajoissa hallituspuolueen piireissä on havaittavissa käsitys, että jollei ainakin muutamien, tärkeimpien hallitusdepartementtien johtoon astu uusia tarmokkaampia miehiä, niin syvälleikäyviä, arvaamattomia muutoksia ei ole vältettävissä Englannin poliittisessa ehkäpä yhteiskunnallisessakin elämässä.

Tuntuukin siltä, että Ramsay McDonald, tietoisena maassa vallitsevasta levottomuudesta, on päättänyt ryhtyä toimenpiteisiin uuden veren hankkimiseksi hallituskoneistoon. Väitetään, että hän mielellään näkisi Sir John Simonin eroamisen, ei sen takia, että hän todellakin luulisi toisen miehen ulkoasiainministerin paikalla voivan saada aikaan entistä merkityksellisempiä tuloksia, vaan siitä syystä, että uuden miehen nimittäminen Foreign Officeen päälliköksi olisi omiaan antamaan suurelle yleisölle sen käsityksen, että tästä seuraisi uusi, aktiivisempi, itsenäisempi ulkopoliittikka, joka tulee noudattamaan

uusia suuntaviivoja ja metoodeja. Väitetään, että hallituksenkin keskuudessa, ja kaikesta päättäen Ramsay McDonaldin tieteen on tarmokkaasti vehkeilty Sir John Simonia vastaan. Toistaiseksi nämä yritykset eivät ole johtaneet mihinkään tulokseen, syystä, että Sir John on jyrkästi kieltäytynyt eroamasta eikä häntä tietenkään voi eroittaa. Sitä paitsi hänen hallituspuolueessa olevat vastustajansa eivät voi ummistaa silmiään sille, että ulkoasiainministerin eroamisesta seuraisi nykyisen hallituskoalition hajautuminen, Sir Johnin kannattajat, jotka kyllä käytännössä eivät merkitse mitään todellista voimatekijää, kun tietenkin siinä tapauksessa liittyisivät oppositioon. Mutta tästä saattaisi aiheutua sisäpoliittisia selkkauksia, joiden ulottuvaisuutta ei kukaan voi etukäteen arvostella.

Voitaneekin kuitenkin pitää varmana, että jonkinlainen hallituskoneiston uudistaminen lähitulevaisuudessa tulee tapahtumaan. Väitetään, että pääministeri rauhoitteakseen sitä tyytymättömyyttä, jonka slum-talojen poistamista koskevan kysymyksen tähänastinen saamaton käsittelyminen on aiheuttanut, suunnittelisi uuden Housing-departmentin perustamista, joka uskottaisiin jollekulle tarmokkaalle, nuorelle miehelle. Tämä olisi joka tapauksessa beau geste, joka olisi omiaan ainakin toistaiseksi hillitsemään niitä hallituksen maltittomia kannattajia, jotka moittivat sitä passiivisuudesta. Voiko Sir John Simon ajanpitkään pelastaa asemansa, se on kysymys, joka tietenkin ensi sijassa tulee riippumaan aseistariisumisneuvottelujen kehityksestä. Jos ulkoasiainministerin paikalla todellakin tapahtuisi vahdinvaihto, niin olen puolestani taipuvainen luule-

maan, että Englannin politiikka - edellyttäen tietenkin, ettei jotain aivan arvaamatonta tapahtuisi - tulisi entistä suuremmissa määrin lähentelemään Saksan kantaa. Tšekäläisten sekä hallituksessa että Alahuoneessa vallitsevien mielialojen kehitystä seurannut ei nimittäin voi olla huomaamatta, että se käsitys leviää leviämistään, jonka mukaan Ranskan ulkopolitiikka on muodostumassa aseistariisumispyrkimyksien onnistumisen pahimmaksi kompastuskiveksi. Kuinka syvästi Saksan sisäpolitiikka inhoittaakin Englannin yleistä mielipidettä, kuinka jyrkästi englantilaiset vastustevatkin nazien pyrkimyksiä Itävaltaan nähden, niin ei kuitenkaan ole kiellettävissä, etteikö se kanta, jonka Hitler aseistariisumisneuvotteluissa tuntuu omaksuneen, täällä olisi herättänyt suurempaa ymmärtämystä kuin ne päämäärät, joita arvellaan Ranskan vastaavan kannan tavoittelevan.

L ä h e t t i l ä s : *L. A. Sjöberg*

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 67.

ASIA: _____

Lantaossa olevan lähetystön raportti n:o 6.

Ministeri Gripenberg.

13/3-34.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

N° 802-256.

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,

S.W.5.

Maaliskuuta 13 p. 1934.

12/127 Sel 34		
20/3-34	10 -	1
5	C7	

Herra Ministeri,

Ohellisena kunnioittaen pyydän lähettää raportin
no. 6, jonka otsakkeena on:

Aseistariisumisneuvottelujen nykyinen vaihe.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvimmän kunnioi-
tukseni vakuutus.

L ä h e t t i l ä s : *L.A. Kinnberg* -

Herra Ulkoasiainministeri
Varatuomari A. Hackzell,
Helsinki.

ERWAROSKI

931

L o n t o o S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 6.

Lontoo ssa 13 p:nä maalisk. 1934.

Asia: Aseistariisumisneuvottelujen
nykyinen vaihe.

	12/127 Sal	34
20/3-34	3	-
5	02	

T.k. 14 p:nä Alahuone tulee keskustelemaan aseistariisumisneuvottelujen tähänastisista tuloksista. Toivotaan, että Ranskan vastaus Englannin hallituksen memorandumiin saapuu Lontooseen ennen keskustelua, jotta hra Eden, joka kuten tunnettua, toimii hallituksen "aseistariisumisministerinä", saattaisi olla tilaisuudessa antamaan Alahuoneelle tarkempia tietoja sekä Ranskan hallituksen omaksumasta kannanotosta että Englannin hallituksen todennäköisestä suhtautumisesta siihen.

Luonnollisista syistä hallitus on toistaiseksi ollut hyvin vähäpuheinen aseistariisumisneuvottelujen tuloksia koskevista toiveistaan. Sekä sanomalehdistössä että Alahuoneessa on kyllä lausuttu hyvinkin pessimistisiä käsityksiä tästä asiasta, mutta siihen ovat hallituksen edustajat-ensijassa Baldwin - vain tyytyneet huomauttamaan, ettei tilanne suinkaan ole niin synkkä kuin nyttemmin ollaan taipuvaisia otaksumaan. Mutta siinäkin tapauksessa, että osoittautuisi mahdolltomaksi saavuttaa yleistä aseistariisumissopimusta, niin ei Englannin hallitus sittenkään ole valmis heittämään kaik-

JAKELUOHJE:

T a v a l l i n e n .

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

kea menneeksi. T.k. 8 p:nä Baldwin ilmoitti Alahuoneessa, että hallitus tässä tapauksessa viipymättä tulee ryhtymään toimenpiteisiin koettaakseen Länsi-Europan valtioiden kanssa solmia niiden ilmailuvoimia koskevan sopimuksen, joka primo tällä alalla tekisi todellisen tasa-arvoisuuden saavuttamisen mahdolliseksi ja secundo rajoittaisi ilmailuaseen käyttämistä. Tämä ilmoitus perustui kaikesta päättäen hallituksen samana päivänä tekemään päätökseen. Mr. Baldwin ei kuitenkaan tahtonut antaa tarkempia tietoja hallituksen suunnitelmista taikka sen käsityksestä niiden toteuttamismahdollisuuksista. Mutta hän lisäsi - ja hyvin voimakkaasti - että jos nämäkin suunnitelmat raukeavat, niin hallitus kyllä tulee pitämään huolta siitä, ettei Englannin ilmailuvoimat ole heikommät kuin minkään muun maan vastaavat voimat, jotka ovat Englannin ulottuvilla ("within striking distance of our shores").

Baldwinin sanoista ilmeni selvästi, että - kuten muutenkin julkisuudessa on huomautettu - täällä pidetään vähemmän todennäköisenä, että Japani liittyisi mahdolliseen aseistariisumis-sopimukseen, joka seikka tietenkin olisi omiaan vaikuttamaan Venäjänkin suhtautumiseen siihen. Ilmeistä onkin, että Englannin hallitus pitää kiinni todellisen tasa-arvoisuuden myöntämisestä Saksalle myöskin ilmailuvoimiin nähden, joka kaikesta päättäen merkitsisi eräiden muiden maiden ilmailuvoimien rajoittamista.

Ei siis liene kiellettävissä, etteikö nykyistä tilannetta täällä pidettäisi sangen vakavana. Belgian pääministerin kreivi de Broquevillen hiljattain Senaatissa pitämä puhe - jossa hän

alleviivasi Saksan ja muiden maiden välisten jatkettavien neuvottelujen välttämättömyyttä - vastaa tietenkin täydellisesti tšekäläisiä katsantotapoja. Jossakin ranskalaisessa lehdessä lienee väitetty, että tämä puhe olisi inspiroitu Lontoosta käsin. Tämä väite ei kuitenkaan - mikäli minulle on tšekäläisessä ulkoasiainministeriössä huomautettu - pidä paikkaansa. Belgian hallituksen omaksuma puheessa ilmennyt kanta määrättiin jo ennen Albert Kuninkaan kuolemaa, luultavasti viimeisessä kabinetti-istunnossa, jossa Kuningas johti puhetta.

Mainittakoon lopuksi mitä eräs tšekäläisen ulkoasiainministeriön korkeampi virkamies tänään sanoi minulle. Kysyttyäni häneltä ollaanko ministeriössä optimistisia vai pessimistisiä aseistariisumissopimuksen aikaansaamiseen nähden hän vastasi suunnilleen seuraavasti: "Tämä asia ei kyllä kuulu minun alaani, jonka johdosta en ole aivan perillä kaikista sen yksityiskohdista. Sen perusteella, mitä asiasta olen kuullut, sanoisin kuitenkin, ettei sopimusta saada aikaan. Ei mikään mahti maailmassa voi estää Saksan varustautumista, ellei ryhdyttäisi sellaisiin toimenpiteisiin, joista saattaisi aiheutua aseellisia selkkauksia. Semmoisiin toimenpiteisiin Englannin yleinen mielipide ei koskaan suostuisi." Sanoin, että me siis kaikesta päättäen seisomme uuden varustautumiskilpailun edessä, johon puhuteltavani vastasi, että siltä se tuntuu, "vaikkakin he luultavasti tulevat keksimään jonkinlaista camouflage'a salatakseen, että neuvottelut ovat

ajaneet karille, esim. ilmoittamalla, että nämä toistaiseksi
ainoastaan lykätään." Hän lisäsi vielä: "Siihen siis budjettim-
me ylijäämä tulee menemään."

L ä h e t t i l ä s: *L. A. Karpenheyt.*

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: ..... 5.

OSASTO: ..... 67.

ASIA: .....

Lontossa olevan lähetystön raportti n:o 7.

Ministeri Gripenberg.

26/3-34.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

Nº 916/280

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,
S.W. 5.

Maalisk. 27 p. 1934.

14 / 127 Sel 34

3/4-34 9 - 1

Herra Ministeri,

5 C2

Ohellisena pyydän kunnioittaen lähettää raportin
No 7, jonka otsakkeena on:

Ulkopoliittisia mielialoja Englannissa.

Vastaanottakea, Herra Ministeri, syvimmän
kunnioitukseni vakuutus.

L ä h e t t i l ä s : *L. A. Immanuelberg.*

Herra Ulkoasiainministeri

Varatuomari A. Hackzell,

HELSINKI.

TERWAKUSKI

1931

L O N T O O S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 7

Lontoo ssa 26 p:nä maalisk. kuuta 1934.

14 127 Sal

34

Asia: Ulkopoliittisia mielialoja
Englannissa.

3/4-34

5 0 2

T.k. 22 p:nä oli Neuvostovenäjän täkäläisessä suurlähetystössä järjestetty vastaanotto, johon minutkin oli kutsuttu. Tilaisuudessa esitettiin kaksi venäläistä filmiä, joista toinen käsitti kuvia Moskovassa Lokakuun vallankumouksen muistoksi, luultavasti viime vuonna vietetyistä juhlallisuuksista ja toinen kuvaili jäänmurtaja Tsheljuskin'in matkaa Arkangelista Vladivostokiin. Ulkoasiainministeri Sir John Simon, ulkoasiainministeriön ensimmäinen vakinainen alivaltiosihteeri Sir Robert Vansittart, ulkomaankauppadepartementin päällikkö everstiluutnantti Colville, kauppaministeriön ensimmäinen sihteeri Sir Henry Fountain y.m. virkamiehiä oli läsnä. Sir John Simon lienee - mikäli minulle huomautettiin - alaisilleen virkamiehille antanut nimenomaisen määräyksen, että heidän olisi kannettava kunniamerkkejään tahtoen siten alleviivata sitä, että Hänen Majesteettinsa hallitus nyttemmin osoittaa Neuvostovenäjänkin suurlähettiläälle aivan samanlaista kunnioitusta kuin kaikkien muiden Englannin kanssa ystävällisissä suhteissa olevien maiden täkäläisille edustajille. Stalinin esiintyessä filmissä yleisö, jossa - ainakin lukuisista arkipuvuista

JAKELUOHJE:

T a v a l l i n e n .

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi _____ ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

päätään - oli suuri joukko ambassadörin maamiehiä, puhkesi kättentaputuksiin. Vastaanotto oli muuten yleiseltä luonteeltaan aivan samankaltainen kuin kaikki ne muut juhlat, joissa olen ollut läsnä Neuvostovenäjän suurlähetystössä, eikä siinä vallinnut juhlatunnelma ollut suurempi kuin aikaisemminkaan.

Kuitenkin on todettava, että tämä tilaisuus oli tavallaan omiaan valaisemaan ei ainoastaan sitä, että Englannin ja Neuvostovenäjän väliset viralliset suhteet nyttemmin ovat muodostuneet ulkonaisesti täysin tyydyttäväksi, vaan myöskin, että herrasväki Maisky on Lontoon seuraelämässä saavuttanut aseman, johon he kaikesta päätään kiinnittävät suurta arvoa. Erään nykyisen hallituksen jäsenen rouva lausui kyllä hiljattain minulle ihmettelynsä sen johdosta, että hän lady Astorin järjestämällä kutsulla oli tavannut suurlähettiläänsä rouvineen, sekä huomautti, ettei voinut käsittää, että henkilöt, jotka eivät virka-asemansa vuoksi ole siihen pakoitettuja, "vapaaehtoisesti" kutsuvat luoksensa "these people". Puolestani en kyllä koskaan ole ei-virallisissa tilaisuuksissa nähnyt herra Maiskyä, mutta tästä seikasta en tietenkään uskalla tehdä mitään johtopäätöstä. Onkin todettava, että suurlähettiläs - mikäli tiedän - aina on muodollisesti esiintynyt täysin moitteettomasti; niinpä oneräs radikaalinen lehti hiljattain tyydytyksellä pannut merkille (sic) suurlähettiläänsä jossain tilaisuudessa juoneen Kuninkaan maljan. Toiselta puolen on myöskin todettava, että - mikäli eri tahoilta minulle on huo-

mautettu - häntä pidetään henkilökohtaisesti vähemmän luotettavana.

Hra Maiskylla onkin täysi syy tyydytykseen sen kannan johdosta, jolla englantilais-venäläiset suhteet nyttemmin ovat. Pitkään aikaan ei mitään ole tapahtunut, joka olisi ollut omiaan niitä häiritsemään, ja sitkeiden neuvottelujen jälkeen on kauppasopimus solmittu, jonka alahuoneen valtava enemmistö melkein ilman minkäänlaisia soraääniä on hyväksynyt. Esittäessään sopimusta alahuoneelle Mr. Runciman käyttikin Neuvostovenäjälle harvinaisen suopeita sanontatapoja; m.m. hän korosti, että Neuvostohallitus aina on tunnollisesti täyttänyt sitoumuksensa ja esimerkkinä tästä hän huomautti, että luotonanto Neuvostovenäjälle ei ole Englannin vientiluotolle tuottanut mitään tappioita, vaan päinvastoin voittoa. Muutamat puhujat, ennenkaikkea tietenkin Labourpuolueen jäsenet, lausuiivat toivomuksensa, jopa vakaumuksensakin, että sopimus ei ainoastaan lisääisi englantilais-venäläistä kauppavaihtoa, vaan myöskin huomattavasti edistäisi näiden maiden poliittisten ja yleisten suhteiden kehittymistä sekä myötävaikuttaisi Euroopan rauhan vakiinnuttamiseen. Se käsitys näyttääkin täkäläisissä poliittisissa piireissä olevan aivan yleinen, että on tarmokkaasti koetettava tavalla tai toisella saada Neuvostovenäjä entistä suuremmassa määrin osallistumaan kansainväliseen kanssakäymiseen. Verrattuna tämän asian tärkeyteen Venäjän velkakysymyksen järjestämistä pidetään toisarvoisena. Propagandastakaan ei enää puhuta, joskin eräs konservatiivi-

sen puolueen jäsen Sir Arthur Steel-Maitland, joka aina aikaisemmin on puoltanut tarmokkaasti Englannin ja Neuvostovenäjän kaupallista lähentymistä, lausui toivomuksenaan, että Englannin hallitus hankkisi itselleen lisätakeita propagandan lopettamisesta. Englantilaisten silmissä Litvinoff on osoittautunut todelliseksi rauhan ystäväksi ja häntä pidetään nyttemmin paljon etevämpänä valtiomiehenä kuin mitä aikaisemmin oltiin taipuvaisia myöntämään. Tšekäläisessä Foreign Officessa on myöskin minulle huomautettu, että joskaan Englannin hallitus ei tosin ole vakuutettu siitä, että kauppasopimus todellakin tulee johtamaan suurempaan vientiin Venäjälle, niin se kuitenkin katsoi erittäin suotavaksi koettaa tehdä vakava yritys molempien maiden välisten kauppasuhteiden edistämiseksi. Foreign Officessa ei kyllä eri koisesti huomautettu siitä, että tämä yritys jo sisäpoliittisista syistä ennemmin tai myöhemmin olisi käynyt aivan välttämättömäksi, tässäkin maassa kun on laajalti levinnyt käsitys, että Neuvostovenäjän markkinain imeytymiskyky on erinomaisen suuri.

Mielestäni olisi kuitenkin erehdys väittää, että Englannin yleisen mielipiteen suhtautumisessa Neuvostovenäjään olisi tapahtunut todellinen muutos. Täällä on tietenkin kommunisteja, n.s. "drawingroom radicals" ja muita vasemmisto-aineksia, jotka eri syistä, ennenkaikkea puoluepoliittisista motiiveista, alituisen ilmaisevat venäjänihalilunsa, täällä on runsaasti liikemiehiä, jotka tahtovat myydä Neuvostovenäjälle ja ostaa siltä (ennenkaikkea puutavaroita), täällä on

teollisuushaaroja - varsinkin Manchesterissa - jotka itse asiassa ovat sinne saaneet aikaan hyvinkin huomattavan viedon, mutta tosiseikkana on ja jää, ettei missään puolueessa (kommunisteja tietenkin lukuunottamatta) löydy minkäänlaisia todellisia sympatioita Neuvostovenäjää kohtaan. Vaikkakaan Englannin ulkopoliittikka ei mitenkään - kuten mannermaalla usein ollaan taipuvaisia otaksumaan - noudata mitään ennakkolta tyystin harkittua ohjelmaa, niin voitaneekin varmuudella väittää, ettei kukaan vaikutusvaltaisessa asemassa oleva poliitikko - ei edes Labourpuolueen radikaalisella siivellä - olisi valmis suostumaan läheisempään poliittiseen yhteistoimintaan Neuvostovenäjän kanssa. On kyllä totta, että Englannin yleinen mielipide tällä hetkellä suhtautuu verrattain kylmäkiskoisesti muihin suurvaltoihin: nazismia se ei voi hyväksyä, vaikkakin se suurin piirtein kannattaa Saksan aseistariisumisneuvottelujen yhteydessä esittämää ohjelmaa, Ranskan tässä kysymyksessä otaksunaa kannanottoa se ei ymmärrä eikä hyväksy, jota paitsi tällä hetkellä vallitseva ranskalais-englantilainen kauppasota on myötävaikuttanut Englannin ja Ranskan välisten suhteiden kylmenemiseen, Amerikan suhtautuminen velkakysymykseen on vieroitannut toisistaan molemmat anglosaksilaiset vallat ja Japanin kaikkialla maailmassa harjoittaman kilpailun Englannin viennille aiheuttamat tappiot sekä tähänastisten, tämän asian järjestämistä koskevien neuvottelujen raukeaminen on ollut omiaan katkeroitamaan englantilaisten mieliä tätä vanhaa liittolaistaan vastaan.

Italian ulkopolitiikalle, ainakin aseistariisumis- ja Itäval-
 lan kysymykseen nähden, annetaan kyllä täällä täydellistä
 tunnustusta, mutta Mussolinin sisäpolitiikka on tietenkin eng-
 lantilaisille epämiellyttävä, vaikkakin täällä on nopeassa
 kehityksessä oleva fascistiliike. Ne maat, jotka tällä het-
 kellä Englannissa nauttivat suurimpia sympatioita, ovat epäi-
 lemättä ensi sijassa "Sterling"-ryhmään kuuluvat pohjoismaat,
 siis Tanska, Norja, Ruotsi ja Suomi - ei ainoastaan niiden
 valtiollisen elämän Englannin poliittisia ihanteita vastaavan
 luonteen johdosta, vaan myöskin sen takia, että ne ovat eng-
 lantilaisten tyydytykseksi järjestäneet kauppasuhteensa tähän
 maahan. Baltian maiden lähentymistä tähän pohjoismaiden muo-
 dostamaan ryhmään tervehdittäisiin täällä mielihyvällä, m.m.
 siitä syystä, että nämä maat siten englantilaisten silmissä
 lähäisivät sitä niiden sekä sisä- että ulkopoliittista stabi-
 liteettia, jonka olemassaoloon useat englantilaiset vielä tun-
 tuvut suhtautuvan skeptillisesti. Jos toiselta puolen nämä
 maat tavalla tai toisella lähäisivät Venäjää - esim. hyväk-
 symällä mahdollisen Neuvostovenäjän niiden itsenäisyydelle
 antaman takuun - niin tällainen politiikka varmaan ei olisi
 omiaan lisäämään englantilaisten luottamusta niiden tulevai-
 suuteen.

L ä h e t t i l ä s : *H. A. Kribenberg* -

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: *f.*

OSASTO: *67.*

ASIA: _____

Lontoossa olevan lähetystön rap. n:o 8.

Ministeri Gripenberg.

27/3-34.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

N° 3015-285

15 127 Sal

34

3/4-34

7, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,

S.W.5.

Maaliskuun 28 p. 1934.

5 C7

Herra Ministeri,

Ohellisena pyydän kunnioittaen lähettää raportin
No 8, jonka otsakkeena on:

Englannin sisäpolitiikka.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvimään
kunnioitukseni vakuutus.

Lähettiläs: U.A. Lindenberg.-

Herra Ulkoasiainministeri
Varatuomari A. Hackzell,
HELSINKI.

TERWAKUSKI

1934

L o n t o o ..... SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 8.

Lontoo ssa 27 p:nä maalisk. kuuta 1934.

Asia: Englannin sisäpolitiikka.

15 127 Sal 34
3/4-34 - -

5 07

Aikaisemmassa raportissa olen tehnyt selkoa niistä Sir John Simonia vastaan tähdätyistä vehkeilyistä, joihin useat konservatiivisen puolueen, jopa - kuten asiantuntevalta taholta väitetään - eräät nykyisen hallituksenkin jäsenet ovat antautuneet. Nyttemmin tuntuu kuitenkin siltä, että yritykset Sir Johnin poistamiseksi ulkoasiainministerin paikalta ovat rauenneet, eikä siis toistaiseksi liene odotettavissa mitään muutoksia hallituksen kokoonpanossa.

Koska viime päivinä olen saanut luottamuksellisia, tätä asiaa valaisevia, mielenkiintoisia tietoja, selitän seuraavassa lyhyesti mitä näistä tiedoista tuntuu ilmenevän. Vaikkakin kertojaani lienee pidettävä täysin luotettavana henkilönä, joka on hyvin perehtynyt hallituspuolueessa, kuillisten takana tapahtuneeseen peliin, huomautan, etten vielä ole ollut tilaisuudessa kontrolloimaan missä määrin hänen väitteensä pitävät paikkansa.

Kaikesta päättäen Baldwin on ollut näiden vehkeilyjen alkuunpanijana. Väitetään hänen katsovan, että Sir John Simon ei ole - varsinkaan aseistariisumisneuvotteluissa -

JAKELUOHJE:

T a v a l l i n e n .

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

osoittautunut riittävän tarmokkaaksi eikä notkeaksi. Baldwin lienee sitä mieltä, että nämä neuvottelut voivat johtaa positiiviseen, todellisesti tyydyttävään tulokseen ainoastaan sillä edellytyksellä, että Englannin hallitus ajaa päättäväisempää politiikkaa, varsinkin Ranskaan nähden. Konservatiivisen puolueen päällikkö on siis tavallaan asettunut samalle periaatteelliselle kannalle kuin opposition puhujat alahuoneessa ja sitä edustavat lehdet, nimittäin, että Englannin ulkopolitiikan johtajalta puuttuvat se reipas mieli ja ne ripeät otteet, jotka tällä hetkellä yksin voisivat taata menestystä aseistariisumisneuvotteluille. Näistä syistä Baldwin lienee tullut siihen käsitykseen, että ulkoasiainministerin paikalla henkilövaihdos oli välttämätön. Hänen ehdokkaansa Foreign Officen päälliköksi lienee ollut nykyinen opetusministeri, Intian entinen varakuningas Lordi Halifax (ent. lordi Irwin), jonka kanssa hän lienee hyvin läheisissä suhteissa.

Väitetään, että Baldwin ei kuitenkaan hallituksessa itse esittänyt näitä mielipiteitä, vaan kehoitti ensimmäistä merilordia Sir Bolton Eyres-Monsellia hallituspuolueiden keskuudessa harjoittamaan propagandaa ohjelmansa hyväksi. Joka tapauksessa Sir John Simon lienee puolestaan vakuutettu siitä, että Sir Bolton on hänen pahimpia vastustajiaan. Viimemainittu lienee nimittäin - mikäli minulle on kerrottu - kutsunut Sir Johnin päivällisille, jotta hän saisi tilaisuuden virkaveljelleen tehdä selkoa väitetyistä vehkeilyistään, mutta tämä oli kieltäytynyt noudattamasta hänen kutsuaan.

Kaikesta päättäen pääministeri Ramsay MacDonald on

tässä asiassa esiintynyt täysin passiivisesti, vaikkakin ne lienevät oikeassa, jotka väittävät, että Pää- ja Ulkoasiainministerien suhteet ovat sangen viileät.

Kuten aikaisemmin olen Ulkoasiainministeriölle tiedoittanut Sir John Simon kieltäytyi kuitenkin jyrkästi eromasta virastaan, ja Pääministeri, joka ei tahtonut taikka ei uskaltanut eroittaa häntä,^{x)} pelkäsi ikäviä seurauksia koko hallituskoalitiolle, jos yritykset hänen poistamiseksi jatkuisivat. Kamppailustaan virkaveljiensä kanssa Sir John on siis suoriutunut voittajana eikä toistaiseksi liene odotettavissa, että hyökkäykset häntä vastaan uusiintuisivat.

Kauanko nykyinen hallitus tulee pysymään vallassa on kuitenkin asia, johon nähden saattaa olla eri mieltä. Olen kuullut lausuttavan sen käsityksen, että uudet vaalit kenties järjestetään aikaisemmin kuin mitä yleensä ollaan taipuvaisia luulemaan. Nykyisen hallituksen kannattajia alahuoneessa on, kuten tunnettua, 13 Kansallisen työväenpuolueen ("National Labour") edustajaa, ja 8 hallituksen jäsentä kuuluu tähän puolueeseen, nim. Pääministeri Ramsay MacDonald, Lord High Chancellor varakreivi Sankey, Siirtomea-asiainministeri Mr. J.H.Thomas, Paymaster-General lordi Rochester, Dominioiden parlamentaarinen alivaltiosihteeri kapteeni Malcolm MacDonald (pääministerin poika), maanviljelysasiain parlamentaarinen sihteeri kreivi De la Warr, Second Church Estates Commissioner Mr. R.D. Denman

---

x) Väitetään, että Sir Johnin nimittämistä Lord Chief Justice-virkaan oli suunniteltu, mutta että tämä ei suostunut edes siihen, että "hänet potkaistaisiin portaita ylöspäin."

ja Skotlannin Lord Advocate Mr. Craigie Mason Aitchison. Varsinaiseen kabinettiin taas, joka vastaa muiden maiden hallituksia, kuuluu ainoastaan 3 Kansallisen työväenpuolueen jäsentä.

Tämä puolue, joka säilyttääkseen nykyisen hallituksen "kansallista" leimaa tahtoisii lisätä alahuoneessa olevien jäsentensä lukumäärää, lienee hiljattain Konservatiiviselle Puolueelle ehdottanut vaaliliittoa 20 vaalipiirissä, joissa asetettaisiin yksinomaan Kansallisen työväenpuolueen ehdokkaat. Tämä ehdotus lienee aiheutunut m.m. siitä, että uusia parlamenttivaaleja mahdollisesti järjestettäessä pääministerillä, hänen pojallaan ja Mr. Thomasilla ei olisi juuri minkäänlaisia toiveita tulla uudestaan valituiksi omissa vaalipiireissään. Konservatiivisen puolueen johto lienee periaatteessa suostunut tähän ehdotukseen, mutta - mikäli minulle on väitetty - ei ainakaan toistaiseksi ole onnistunut saamaan maaseudulla olevien vaalipiiriensä johtajia luopumaan omista ehdokkaistaan.

Totta on, että oppositio maassa nykyistä hallitusta vastaan on kasvamassa, mutta voitane kuitenkin pitää jaksenkin varmana, että jos tällä hetkellä uudet vaalit järjestettäisiin, Konservatiivinen puolue saavuttaisi huomattavan enemmistön, joskin se tietenkin olisi nykyistä paljon pienempi. Tuntuu siis hyvinkin luultavalta, että - kuten on minulle väitetty - konservatiivinen puolue tahtoo takoa niin kauan kuin rauta vielä on kuuma ja että se koettaa saada uudet vaalit aikaan ennen kuin oppositio on kasvanut vielä vahvemmaksi. Eräs työväenpuolueen johtoon kuuluva henkilö onkin minulle sanonut

olevansa vakuutettu siitä, että - juuri näistä syistä - Konservatiivinen puolue tulee tavoittelemaan uusien vaalien järjestämistä ensi vuonna. Tämä merkitsisi tietenkin Kansallisen hallituksen lopettamista ja kaikesta päättäen Ramsay MacDonalдин poistumista poliittisesta elämästä. Hänen mahdollisesta seuraajastaan on tietenkin vielä liian aikasta ennustaa mitään, mutta tässä yhteydessä olen kuullut nykyisen maanviljelysministerin hra Elliotin nimen mainittavan. Viime mainittu on epäilemättä tavattoman tarmokas mies, joka tietää mitä hän tahtoo ja joka kaikissa puolueissa nauttii suuria sympatioita - myöskin sen valtion kontrollin alaisen suunnitelmatalouspolitiikan johdosta, jonka hän on saattanut käytäntöön Englannissa.

Ylläoleva on tietenkin enemmän tai vähemmän puhdasta kannunvalamista, mutta siitä huolimatta omiaan valaisemaan niitä kysymyksiä ja huolia, jotka tällä hetkellä askarruttavat englantilaisten poliitikkojen mieliä.

L ä h e t t i l ä s : *M. A. Habenberg.*

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 67.

ASIA: _____

Lontoossa olevan lähetystön raportti n:o 9:

Ministeri Gripenberg.

20/4-34.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

N° 3340 - 314.

16	127 Sal	34
26/4-34	3-	
5	07	

37/ SMITH SQUARE,
WESTMINSTER,
S. W. I.

Huhtikuun 21 p. 1934.

Herra Ministeri,

Ohellisena pyydän kunnioittaen lähettää raportin
no.9, jonka otsikkona on:

Ranskan aseistariisumisneuvotteluja koskeva memorandum
huhtikuun 17 p:ltä 1934.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvimmän kunnioituk-
seni vakuutus.

L ä h e t t i l ä s : *L. A. Krupenberg.*

Herra Ulkoasiainministeri
Varatuomari A.Hackzell,
Helsinki.

TERVAKOSKI

1934

L o n t o o . . . . . SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 9.

Lontoo ssa 20 p:nä huhti kuuta 19 34.

Asia: Ranskan aseistariisumisneuvotteluja
koskeva memorandum huhtikuun 17 p:ltä
1934.

SIANITTI
16/1275al 34
26/4-347E -
5 C7

On tietenkin vielä aivan ennenaikaista lausua minkäänlaista käsitystä siitä kuinka Englannin hallitus tulee reagoimaan Ranskan ulkoasiainministerin t.k. 17 p:nä Englannin Pariisin asiainhoitajalle jättämän, aseistariisumiskeskusteluja koskevan memorandumin johdosta. Lienee kyllä kysymyksen aleista tuliko memorandum todellakin tšekäläiselle hallitukselle niin suurena yllätyksenä kuten sanomalehdistössä on väitetty. Mutta joskin Foreign Office - kuten aikaisemmissa raporteissani kunnioittaen olen huomauttanut - jo jonkun aikaa sitten lienee omaksunut entistä skeptillisemmän kannan siihen mahdollisuuteen nähden, että käynnissä olleet diplomaattiset keskustelut lähitulevaisuudessa saattaisivat johtaa todelliseen, vaikkakin vaatimattomaan positiiviseen tulokseen, niin voitane kuitenkkin erehtymättä sanoa, ettei oltu Ranskalta odotettu niin jyrkkää kieltä kuin se, jota memorandumissa käytetään. Joka tapauksessa on Lontoossa arveltu, että Ranskan hallitus tulisi antamaan edes jonkinlaisen vastauksen siihen sen haluamia takeita ("guarantees of execution") koskevaan kyselyyn, jonka Sir John Simon t.k. 10 p:nä osoitti Ranskan tšekäläiselle suurlähettiläälle.

JAKELUOHJE:

T a v a l l i n e n .

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Tämä kysely - kuten eräät Sir Johnin Alahuoneessa tekemät lausunnot - viittasikin selvästi siihen, että Englannin hallitus oli taipuvainen ottamaan vakavasti harkittavakseen missä määrin ja missä muodossa se saattaisi myötävaikuttaa Ranskan hallituksen periaatteellisen kannan toteuttamiseen. Se, joka viime aikoina on seurannut Englannin ulkopoliittikkaa ja täkäläisten mielipiteiden ja mielialojen kehitystä, ei nimittäin ole voinut olla huomaamatta sitä muutosta, joka on tapahtunut Englannin yleisön ja hallituksenkin periaatteellisessa suhtautumisessa aseistariisumista taikka varustuksien rajoittamista koskevan probleeman toteuttamispyrkimyksiin. Täällä on entistä selvemmin käsitetty, että suuren päämäärän - varustuskilpailun estämisen - saavuttaminen on siksi kallisarvoinen, että siitä kannattaisi maksaa ainakin osan siitä hinnasta, jota Ranska on vaatinut. Tällä en tarkoita sitä, että Englannin hallitus olisi ollut valmis sitoutumaan takaamaan Ranskan turvallisuutta, vaan että se todennäköisesti olisi ollut valmis parlamentille ehdottamaan mahdollisen kansainvälisen sopimuksen noudattamista tarkoittavien takeiden myöntämisestä.

Tästä syystä, t.s. tietoisena siitä, että yleinen mielipide kaikesta päätäten olisi suostunut tämmöisten takeiden myöntämiseen, sekä arvellen, että Ranskakin tämmöisellä pohjalla olisi ollut valmis liittymään n.s. brittiläiseen memorandumiin viime tammikuun 29 p:ltä, ainakin sen pääpiirteissä, Sir John Simon ja hänen virkaveljensä olivat sekä parlamentissa että julkisissa puheissa antaneet optimistisia vakuutuksia rajoitetun aseistariisumisen taikka varustuksien osittaisen rajoittamisen aikaansaamismahdollisuuksista. He olivat tietenkin tietoisia siitä, että suuria

vaikeuksia vielä oli voitettava, he tunsivat Ranskan hallituksen keskuudessa ilmestyneet ristiriitaisuudet, mutta näiden olemassaolosta suuri yleisö ei tietänyt paljoa. Sen takia lienee oikein sanoa, että Ranskan viimeinen nootti on yleiselle mielipiteelle tullut suurena yllätyksenä ja että sen jyrkkä muoto on ollut omiaan oudoksuttamaan hallitustakin. Täällä väitetään kyllä, että noottia ei hyväksytty sen Ranskan ulkoasiainministeriön laatimassa muodossa, vaan että se Tardieun, marsalkka Pétainin ja Herriot'nkin painostuksesta kirjoitettiin uudestaan kokonaisuudessaan.

Lontoossa kysytään nyt mitä Ranska oikeastaan tarkoittaa, mutta siihen kysymykseen ei vielä ole löydetty mitään tyhjentävää taikka varmaa vastausta, nootti kun tuli täällä tunnetuksi vasta eilen aamulla. Eräs tšekäläinen suurlähettiläs lausui eilen minulle sen arvelun, että Ranska tahtoo joko

a. kerta kaikkiaan tehdä lopun kaikista aseistariisumisneuvotteluista taikka

b. koettaa pakottaa Englannin turvallisuussopimuksen solmimiseen.

Puolestani en usko, että suurlähettilään ensinmainitsema mahdollisuus vastaisi Ranskan hallituksen kantaa, se kun on valmis Genevessä jatkamaan neuvotteluja. Mutta kuinka nämä Saksan pois-saollessa voisi johtaa mihinkään tulokseen on vaikeata ymmärtää.

Toinen suurlähettilään mainitsema mahdollisuus on kyllä todennäköisempi. "Ison-Britannian tarvitsee vain sanoa sanasen, ja maailman rauha on taattu", niin News Chronicle'n Pariisin kirjeenvaihtaja väittää ^{Balthouin} Balthouin lausuneen Englannin

asiainhoitajalle jättessään memorandumin hänelle. Puolestani en uskaltaisi väittää, ettei Iso -Britannia koskaan tule sanomaan sitä sanasta, t.s. että Iso-Britannia viimeiseen saakka tulee pitämään kiinni, ettei se millään ehdolla suostu minkäänlaisiin muihin sitoumuksiin Ranskan turvallisuuteen nähden kuin niihin, jotka sisältyvät Kansainliiton peruskirjaan ja Locarnon sopimukseen. Mutta vaikkakin lordi Robert Cecil jo tänään eräälle sanomalehdelle antamassaan haastattelussa on puhunut tästä mahdollisuudesta ("We should say that in our view there is reason for security in the circumstances, and that we should support a convention which stipulated that any nation not carrying out its obligations should be subjected to diplomatic and economic pressure of the most forceful kind by the other signatories"), ei kuitenkaan tunnukaan kovin todennäköiseltä että Englanti suostuisi myönnytykseen, joka olisi niin jyrkässä ristiriidassa sen periaatteellisen kannan kanssa, josta se tähän mennessä kaikista Ranskan yrityksistä huolimatta ei ole tahtonut luopua. Toinen asia on, sivumennen sanoen, että tammista sitoumuksesta - niin vaikea kun sen toteuttaminen olisikin - tietenkin Suomen taholta olisi tervehdittävä mitä suurimmalla tyytyväisyydellä. On myöskin huomautettava, että Englannin suostuminen tammisen sopimuksen solmimiseen ainakin tällä hetkellä olisi sille paljon halvempi kuin se hinta, joka sen vastaansanomattomasti olisi maksettava siltä varalta, että neuvottelut varustuksien rajoittamisesta lopullisesti raukeaisivat. Tässä tapauksessa Englanti nimittäin ei enää voisi, kuten tähän saakka, laiminlyödä varustuksiaan, ja jo aivan välttämättömät

varustukset aiheuttaisivat suunnattomia kustannuksia. Ja se, joka omin silmin on nähnyt minkä ylpeyden koko kansakunta on tuntenut Mr. Chamberlainin saavuttaman budgettiylijäämän johdosta, ja kuinka rohkeasevasti se on vaikuttanut mielialaan ja liike-elämääinkin, hän ymmärtää, että mahdollisuus, jonka englantilaiset aikaisemmin ennen kaikkea periaatteellisista syistä aina johdonmukaisesti ovat hylänneet, nyttemmin kenties on osottautuva vähemmän vastenmieliseksi kuin se tilanne, joka tulisi syntyvän jos maailma todellakin antautuisi varustuskilpailuun. Mikäli ymmärrän onkin tämä näkökohta, jota varmasti tullaan soveltamaan Englannin lopullisen kannan määräämistä koskeviin keskusteluihin.

Toiselta puolen ei voitane kieltää, etteikö Ranskan nootti useista englantilaisista tunnu kiristysyritykseltä. Täytynee myöskin myöntää, että Saksan kanta, semmoisena kuin se ilmenee Saksan hallituksen nootissa t.k. 16 p:ltä, englantilaisista näyttää sympeattisemmalta kuin Ranskan politiikka, vaikkakaan he eivät voi ummistaa silmiään sille, että tämä on niitä hard facts, joita ei voida kieltäytyä ottamasta vakavaan huomioon. Mutta joka tapauksessa on aivan varmaa, ettei kukaan Englannissa olisi valmis kannattamaan politiikkaa, joka jollakin tavoin rajoittaisi Saksalle luvattua tasa-arvoisuutta. Englantilaisten silmissä Versailles-politiikka on kuollutta, eivätkä he koskaa suostuisi siihen, että se - edes rajoitetuimmassakaan muodossa - herätettäisiin henkiin. Mitä Ranska näin ollen toivoo voivansa saavuttaa Genevessä, ei kukaan ymmärrä.

Ylläolevassa olen koettanut lyhyesti esittää ne ensimmäiset vaikutelmat, jotka Ranskan nootti on täällä aiheuttanut, mikäli ne ilmenevät sanomalehdistöstä ja yksityisistä keskusteluista. Toivon myöhemmin voivani ulkoasiainministeriölle toimittaa tarkempia tietoja Englannin hallituksen suhtautumisesta Euroopan politiikkaan syntyneeseen uuteen tilanteeseen.

L ä h e t t i l ä s: *L. A. Krüger*

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C7.

ASIA: _____

Lontossa olevan lähetystön raportti no 10.

Ministeri Cripeberg.

27/4 1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

N° 3408/319

Salainen.

37, SMITH SQUARE,
WESTMINSTER,
S. W. I.

27 p. huhtikuuta 1934.

Herra Ministeri, ^{17/127/acc. 34}
^{3/5.34}

Ohellisena pyydän kunnioittavimmin lähettää raportin No 10, jonka otakkeena on:

Venäjäin tulo Kansainliiton jäseneksi.

Vastanoottakea, Herra Ministeri, syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

Lähettiläs: *L. A. Krüger*

Herra Ulkoasiainministeri
Varatuomari A. Hackzell,
HELSINKI.

L o n t o o S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 10

Lontoo ssa 27 p:nä huhti kuuta 19.34.

Asia: Venäjän tulo Kansainliiton
jäseneksi.

17 127 ke. 34
3/5.34
5 07

Olen koettanut hankkia tietoja siitä mitä tšekäläisessä ulkoasiainministeriössä arvellaan Venäjän mahdollisesta liittymisestä Kansainliittoon. Minulle on tällöin luottamuksellisesti huomautettu, että kaikesta päättäen ei tule mitään Venäjän Kansainliittoon tulosta - ei ainakaan toistaiseksi. Ranska on aikaisemmin termokkaasti ajanut tätä asiaa, mutta nyttemmin tuntuu siltä, ettei se enää kiinnosta edes Ranskankaan hallitusta, Venäjä kun lienee asettanut ehtoja, joihin ei voida suostua. M.m. lienee hra Litvinoff keskusteluisaan Ranskan kanssa vaatinut jonkinlaisen yleisen non-agressiosopimuksen hyväksymistä, jonka sopimuksen luonnetta täällä ei kuitenkaan tarpeeksi tunneta. Ranskan taholta huomautetaankin nyttemmin, ettei se koskaan ole tähän asiaan kiinnittänyt niin suurta arvoa kuten aikaisemmin yleisesti on arveltu.

Hra Maisky on kyllä täällä antanut ymmärtää Venäjän haluevan liittyä Kansainliittoon, mutta hän lienee rajoittunut viittailuihin eikä esittänyt mitään tarkempia ehdotuksia taikka pyyntöjä. Venäjän asettamista ehdoista hän ei olekaan puhunut selvempää kieltä.

JAKELUOHJE:

T a v a l l i n e n .

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Loppuvaikutelmani on siis se, ettei Foreign Officessa odoteta tällä hetkellä asiasta tulevan mitään eikä siihen kiinnitetä suurempaa huomiota.

L ä h e t t i l a s : *L. A. Himpelberg* -

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C2.

ASIA: _____

Lontoossa oleavan lähetystön raportti n:o 11.

Ministeri Gripenberg.

27/4 1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

N° 3409/320.

18/128 ae.
3/5-34
5 27

34 Salainen.

37, SMITH SQUARE,
WESTMINSTER,
S. W. I.

27 p. huhtikuuta 1934.

Herra Ministeri,

Ohellisen pyydän kunnioittaen lähettää raportin No 11,
jonka otsakkeena on :

Suunniteltu venäläis-saksalainen Baltian
maiden riippumattomuuden turveamista koskeva ju-
listus.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvimmän
kunnioitukseni vakuutus.

Lähettiläs: *L. A. Lönnberg* -

Herra Ulkoasiainministeri
Varatoimari A. Hackzell,
HELSINKI.

L o n t o o ..... SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 11

L o n t o o ssa 27 p:nä huhti kuuta 19. 34.

Asia: Suunniteltu venäläis-saksalainen
Baltian maiden riippumattomuuden tur-
vaamista koskeva julistus.

18 128 ka. 34
8/5.34
5 07

Käydessäni eilen tšekäläisessä Ulkoasiainministeriüs-
sä otin Northern Department-osaston päällikön kanssa puheeksi
ne eilispäivän lehtien julkaisemat tiedoitukset, joiden mukaan
Saksan hallitus olisi kieltäytynyt suostumasta hra Litvinoffin
sille tekemään ehdotukseen, että Saksa ja Neuvostovenäjä yh-
dessä selittäisivät tulevansa takaamaan Baltian maiden riippu-
mattomuuden. Kysyin Mr. Collierilta oliko Foreign Office mah-
dollisesti saanut tarkempia tätä asiaa koskevia tietoja sekä
mitä ministeriö arveli hra Litvinoffin ehdotuksen vaikuttimis-
ta.

Ensinmainittu vastasi, että Foreign Officen saamien
tietojen mukaan hra Litvinoff todellakin jonkin aikaa sitten
oli Saksan hallitukselle tehnyt tällaisen Baltian maiden riip-
pumattomuuden takaamista koskevan ehdotuksen. Oliko hänen eh-
dotuksensa myöskin tarkoittanut Suomen riippumattomuuden tur-
vaamista Mr. Collier ei tietänyt. Ilmeistä oli kuitenkin hra
Litvinoffin jo etukäteen olleen tietoinen siitä, että Saksa
tuskin olisi ollut taipuvainen hyväksymään ehdotusta. Mutta
siitä hän ei välittänyt, hänen päätarkoituksensa kun oli

JAKELUOHJE:

T a v a l l i n e n .

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.

Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoi-
tuksiin.

järjestää uusi, vaikkakin välillinen, Saksalle vihamielinen mielenosoitus. Kaikesta päättäen hra Litvinoff nimittäin toivoi, että Saksan kieltäytyminen suostumasta hänen ehdotukseensa olisi omiaan Baltian maissa, ja varsinkin Liettuassa, herättämään epäileväisyyttä Saksan poliittisiin suunnitelmiin nähden ja siten myöskin näissä maissa aiheuttamaan hermostuneisuutta ja epävarmuutta niiden omaan tulevaisuuteen nähden riippumattomina valtioina. Tuntuukin siltä, että hra Litvinoffin peli ainakin Liettuassa tulee onnistumaan. Tässä maassa on nimittäin antisaksalainen mieliala hiljattain leimahtanut uudelleen Memelin kuvernöörin ja paikallisen hallituksen saksalaissyntyisen presidentin välisen riidan johdosta, josta ei vielä ole sovittu. Merkit viittaavat päinvastoin siihen, että tästä kentties saattaa syntyä vakaviakin kansainvälisiä selkkauksia, varsinkin kun Saksan hallitus asiassa lienee asettunut hyvin jyrkälle kannalle ja näinä päivinä tulee Englanninkin hallitukselle siitä tekemään vakavia esityksiä, joiden luonteesta Mr. Collier ei kuitenkaan tahtonut sanoa sen enempää.

Osastopäällikkö lisäsi, ettei oikein ymmärrä miksei Saksan hallitus vastannut olevansa valmis suostumaan hra Litvinoffin ehdotukseen sillä edellytyksellä, ettei Baltian maiden hallituksilla olisi mitään muistuttamista. Ei kuitenkaan tunnu todennäköiseltä, että Saksan kieltävä kanta johtuisi jokinlaisesta hra Hitlerin uskollisuudesta hra Rosenbergiin. Saksan vastaus on niitä sen ulkopoliittikan ilmiöitä, joita syrjäisen on niin vaikeaa ymmärtää.

L ä h e t t i l a s : *L. A. Rosenberg.*

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: Cj

ASIA: _____

Lontoossa olevan lähetystön rap. n:o 12.

Ministeri Gripenberg.

20/4. 34.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

N^o

3412/322.

37, SMITH SQUARE,

WESTMINSTER,

S. W. I.

19 39 28 Huhtikuuta 1934
575 34 39

Herra Ministeri,

5 C7

Ohellisena pyydän kunnioittavimmin lähettää raportin
No 12, jonka otsakkeena on:

Aseistariisumisneuvottelujen nykyinen vaihe.

Vasteanottakaa, Herra Ministeri, syvimmän
kunnioitukseni vakuutus.

Lähettiläs: *L. A. von Pentzberg.*

Herra Ulkoasiainministeri

Varatuomari A. H ä c k z e l l,

HELSINKI.

1931

L o n t o o S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 12.

Lontoo ssa 30 p:nä huhti kuuta 1934.

Asia: Aseistariisumisneuvottelujen
nykyinen vaihe.

19 128 ka. 34
575-34
5 07

Mussolinin edustajan hra Suvichin Lontoon käynnin tuloksista ei täällä ole lehdistölle ilmoitettu juuri mitään. Ainoastaan hyvin rajoitettu lukumäärä Foreign Officen virkamiehiä lienee ottanut osaa hänen kanssaan täällä käytyihin neuvotteluihin ja nämä virkamiehet ovat tietenkin hyvin vaihtelevat. Keskusteluista tšekäläisten diplomaattisten edustajien kanssa olenkin saanut sen käsityksen, etteivät nekään tiedä paljon englantilais-italialaisten neuvottelujen mahdollisista tuloksista. Väitetään kyllä hra Suvichin Sir John Simonille ja hänen työkuppaneilleen tehostaneen sitä seikkaa, ettei nyttemmin voida toivoa parempia ja pitemmälle meneviä tuloksia kuin mahdollisesti uusien varustuksien rajoittamista. Varsinaisen aseistariisumissopimuksen aikaansaamista ei enää pidettäne mahdollisena.

Kuten aikaisemmin kunnioittaen olen Ulkoasiainministeriölle huomauttanut on Ranskan memorandum Englannin yleiseen mielipiteeseen tehnyt erinomaisen masentavan vaikutuksen. Luulen Times'in aivan oikein formuloineen englantilaisten kannan Ranskan politiikkaan nähden lehden huomauttaessa, että "ranska-

JAKELUOHJE:

T a v a l l i n e n .

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

laiset mahdollisesti ovat loogillisia, mutta englantilaiset realisteja". Mutta on niitäkin englantilaisia, jotka katsovat, että Ranskan memorandum itse asiassa merkitsee tärkeätä Englannin hallituksen loukkaamista. Niinpä eräs tšekäläinen pörssimies hiljattain minulle esitti mielipiteen, jonka luulen vastaavan täällä verrattain laajalti levinnyttä käsitystä. "Jo vuosikauusia", tämä täydellisesti epäpoliittinen liikemies sanoi minulle, "Ranska on meiltä vaatimistaan vaatinut kaikenlaisia takeita, joiden myöntämiseen me emme ole tahtoneet suostua. Mutta kun yleinen mieliala vihdoin on kehittynyt niin pitkälle, että me olisimme valmiit keskustelemaan näistä Ranskan haluamista takeista ja kun me kohtelisesti kysymme mitä Ranska oikeastaan tahtoo, niin Ranska ei viitsi edes vastata meidän kyselyymme".

Pystyykö Saksa todellakin poliittisessa suhteessa käyttämään hyväksensä tätä Englannissa syntynyttä ärsytystä Ranskan politiikkaan nähden lienee kuitenkin hyvin epävarmaa. Saksan pankin johtajan hra Schachtin viittaukset siihen, että Saksa tulee lakkaamaan siirtämästä ulkomaalaisille saamamiehilleen nekin korkomaksut, jotka tähän asti on niille suoritettu, on täällä herättänyt kiusallista hämmästystä, joka ei ainoastaan ole aiheuttanut huomattavaa Saksan obligatioiden hinnanalaskua, vaan saattanut myöskin Englannin hallituksen Berliinissä tekemään vakavia diplomaattisia esityksiä. Lienee selvää, ettei tämä uusi selkkaus voi olla vaikuttamatta Englannin ulkopoliittikan yleiseen suhtautumiseen saksalais-ranskalaisiin suhteisiin, myöskin mikäli nämä koskevat aseistariisumisneuvotteluja.

Pari päivää sitten keskustelin näistä neuvotteluista erään Foreign Officen korkeamman virkamiehen kanssa. Kysyin häneltä mitä ministeriössä arvellean Ranskan memorandumista. Puhuteltavani vastasi suunnilleen näin: "Ranskan uusi kannanotto on tietenkin meidän eduksemme. Aikaisemmin oli nimittäin pelättävissä, että jos Ranska vastaukseksi meidän sen haluamia takeita koskevaan kyselyynne todellakin olisi esittänyt toivomuksensa ja jos me - kuten todennäköistä oli - emme olisi voineet suostua niihin, niin meitä olisi syytetty aseistariisumisneuvottelujen raukeamisesta. Nyt on Ranska vapauttanut meidät ainakin tästä huolesta." Tämän jälkeen puhuteltavani lisäsi, että joskin sisäpoliittiselta näkökannalta voidaan täysin ymmärtää Ranskan esiintyminen, niin on kuitenkin aivan mahdotonta käsittää mitä Ranska luulee voivansa käytännössä sillä saavuttaa. Jokaisen täytyy näet ymmärtää, ettei mikään mahti maailmassa voi estää Saksan varustautumista ja että tietenkin Ranskallekin olisi paljon edullisempi, jos tämä tapahtuisi kansainvälisen valvonnan alaisena. Saksa oli epäilemättä tehnyt vakavan taktillisen virheen julkaistessaan koroitettun armeija-, laivasto- ja ilmapuolustuksen budjetin, mutta sen sisältö ei ollut kenellekään minkäänlainen yllätys. Foreign Officen saamien tietojen mukaan Barthou oli suunnitellut aivan toisenlaista politiikkaa ja laatinut siitä vastaavan memorandumien mutta Tardieun ja Petainin vaikutuksesta hänen ehdotustaan ei hyväksytty.

Sanoin, että kaikesta päättäen siis nyt on kirjoitettava finis sekä aseistariisumispyrkimyksille että varustuksien rajoittamista tarkoittaville yrityksille, johon puhutelta-

vani vastasi, että siltä se epäilemättä tuntuu.

Kysyin mitä Englannin politiikka nyt tulee tavoittelemaan. Puhuteltavani huomautti, että tähän kysymykseen on toistaiseksi mahdotonta vastata mitään, lisäten: "Kenties kykenemme jollakin tavoin vielä joksikin ajaksi pitämään neuvotteluja hengissä, jotta me saavuttaisimme vielä yhden budjettiylijäämän, mutta sitten on varustauduttava." Lopuksi hän huomautti Mr. Chamberlainin laskeneen ensi budjetin ylijäämän niin pieneksi todennäköisesti syystä, että hän on tietoinen siitä, että Englannin välttämättömät varustukset ja varsinkin ilmailuvoimien kehittäminen tulevat nielemään suuria summia.

Olen selostanut tämän keskustelun ei sen takia, että siitä saattaisi varmuudella ennustaa mitään tilanteen kehityksestä ja Englannin tulevasta politiikasta, vaan ensi sijassa sen johdosta, että se mielestäni antaa mielenkiintoisen kuvan täällä ja myöskin hallituspiireissä vallitsevista mielialoista.

L ä h e t t i l ä s : *L. A. Krüger*

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C7.

ASIA: _____

Lontoossa olevan lähetystön raportti n:o 13.

Ministeri Gripeberg.

22/5 1934.

Salainen

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

Nº

37, SMITH SQUARE,
WESTMINSTER,
S. W. I.
Toukokuun 22 p. 1934.

ULKOAS	
Nº 20/28 Ae.	- 34
28/4.34	
5.	6.7.

Herra Ministeri,

Oheellisena pyydän kunnioittavimmin lähettää raportin
no. 13 jonka otsakkeena on:

Aseistariisumiskonferenssin tuleva kokous.

Vastaaottakaa, Herra Ministeri, syvimmän kunnioitukseni
vakuutus.

L ä h e t t i l ä s: *L. A. Heikkinen*

Herra Ulkoasiainministeri
Varatuomari A. Haackzell,
Helsinki.

TERWAKOSKI

1934

L o n t o o   S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .   20/128 h.c.   Salainen.
RAPORTTI n:o 13   18/5-34
Lontoo ssa 22n p:nä touko kuuta 1934.
Asia: Aseistariisumiskonferenssin tuleva kokous.   F.   67.

Käydessäni tänään tšekäläisessä ulkoasiainministeriössä olin tilaisuudessa kahden ministeriön korkeamman virkamiehen kanssa luotamuksellisesti keskustelemaan Genevessä kohta pidettävästä aseistariisumiskonferenssin kokouksesta. Nämä herrat, jotka molemmat ovat virkansa puolesta tarkoin seuranneet aseistariisumisneuvottelujen tähänastista kehitystä, valtuuttivat minut ulkoasiainministeriölle ilmoittamaan heidän minulle antamansa tiedot ja esittämänsä näkökohdat, mutta seuraavassa ilmenevistä syistä pyysivät minua olemaan mainitsematta heidän nimiään. Keskustelumme oli pääpiirteissään seuraavansisältöinen.

Kysymys: Tuleeko Englannin hallitus aseistariisumiskonferenssin kokouksessa esittämään mitään uusia ehdotuksia?

Vastaus: Ei tule. Hallitus katsoo tässä asiassa tehneensä voitavansa. Ei mikään muu hallitus ole esittänyt niin tyystin harkittua, seikkaperäistä ja käytännöllistä ohjelmaa aseistariisumisprobleeman ratkaisemiseksi. Sen ehdotuksia ei kuitenkaan ole hyväksytty, ja nyt on siis muiden maiden velvollisuus ilmoittaa kuinka niiden mielestä kaikkien haluama tulos, varustuksien rajoittaminen, on saavutettava. Englannin hallituksen edustajat tulevat siis rajoittumaan kuuntelemaan mitä muiden hallitusten edustajilla on

JAKELUOHJE:

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

esitettävänään sekä, mikäli näiden tekemät ehdotukset ja esittämät näkökohdat mahdollisesti siihen antavat aihetta, uudestaan ottamaan asian harkittavaksensa.

Kysymys: Onko Foreign Officen mielestä luultavaa, että aseistariisumiskonferenssin ensi kokouksen keskustelut tulevat johtamaan jonkinlaiseen positiiviseen tulokseen?

Vastaus: Ei ole. Foreign Officessa ollaan päinvastoin syvästi vakuutettuja siitä, että aseistariisumisneuvottelut nyttemmin ovat lopullisesti rauenneet. Inhimillisesti katsoen ei enää ole minkäänlaisia toiveita siitä, että varustuksien rajoittamista tarkoittava sopimus saataisiin aikaan.

Kysymys: Lehdistä olen nähnyt Mr. Balwinin ja Sir John Simoninkin julkisesti huomauttaneen, että jos aseistariisumisneuvottelut lopullisesti raukeavat, Englannin hallitus tulee yrittämään eräiden muiden maiden kanssa solmimaan ilmaivoimien käyttämisen rajoittamista - ja varsinkin ilmasta tapahtuvan pommituksen estämistä - tarkoittavan sopimuksen. Pitävätkö nämät tiedot paikkansa?

Vastaus: Mainitut herrat ovat kyllä puhuneet tämmöisestä suunnitelmasta. Tuleeko siitä mitään on kuitenkin toistaiseksi mahdollonta sanoa. Ministeriössä ollaan ainakin vakuutettuja siitä, ettei tämmöistä suunnitelmaa voida toteuttaa.

Kysymys: Foreign Office suhtautuu siis mitä pessimistisimmin kysymykseen voidaanko enää estää varustukilpailun syntymistä?

Vastaus: Ministeriön käsitys tästä asiasta ilmenee sen vakauksesta, ettei varustuksien rajoittamista tarkoittavan sopimuksen aikaansaaminen enää ole mahdollinen.

Puhuteltavani lisäsivät olevan erinomaisen valitettavaa, etteivät Englannin hallituksen tarmokkaat ja yhä uudestaan tekemät yritykset aseistariisumisprobleeman ratkaisun löytämiseen olleet joh-

taneet positiiviseen tulokseen. Englannin hallitus on todellakin tehnyt voitavansa eikä sitä mitenkään voisi syyttää aseistariisumisneuvottelujen epäonnistumisesta.

Tiedustelin kuinka Englannin hallitus suhtautuisi pienten valtojen Genevessä aseistariisumisneuvottelujen jatkamisen hyväksi mahdollisesti järjestämään mielenosoitukseen, josta sanoin jotain kuulleen, vaikken tietänyt mihin muotoon semmoinen mielenosoitus puettaisiin. Vastaukseksi puhuteltavani huomauttivat, että Englannin hallitus mitä suurimmalla tyydytyksellä tervehtisi kaikkia niitä toimenpiteitä - mitä laatua ne olisivatkaan - jotka maailman yleiseen mielipiteeseen teroittaisivat sopimuksen aikaansaamisen erinomaista tärkeyttä. Toinen asia on tietenkin että kaikesta päättäen semmoinen mielenosoitus nyttemmin tuskin voi johdtaa minkäänlaiseen todelliseen tulokseen.

L ä h e t t i l ä s : M. A. Krüger -

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 87.

ASIA: _____

Lontoossa olevan lähetystön raportti n:o 14.

Ministeri Gripenberg.

25/5-34.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

N° 3600 - 341.

OASIAIN

21/128 Sal 34
30/5-34 - 1

5.

37 SMITH SQUARE,
WESTMINSTER.
S. W. I.

Toukokuun 25 p. 1934

Herra Ministeri,

Ohellisena pyydän kunnioittavimmin lähettää raportin
no. 14, jonka otsakkeena on

Neuvostovenäjän liittyminen Kansainliittoon.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvimmän kunnioituk-
seni vakuutus.

L ä h e t t i l ä s ; Y. A. Kärpenberg -

Herra Ulkoasiainministeri
Varatuomari A. Hackzell,
Helsinki.

TERWAKOSKI

1934

L o n t o o S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 14

Lontoo ssa 25 p:nä touko kuuta 1934.

21. 128 Sal 34

Asia: Neuvostovenäjän liittyminen Kan-
sainliittoon.

30/5-34
5. 87.

Englannin lehdet ovat viime aikoina julkaisseet lukuisia tietoja, joiden mukaan Neuvostovenäjän liittyminen Kansainliittoon jolisi periaatteessa selvä, vaikkakaan Neuvostohallituksen ja eri Europan suurvaltojen, ensi sijassa Ranskan, kesken tästä asiasta, ja ennen kaikkea hra Litvinoffin esittämistä toivomuksista, tapahtuneet keskustelut eivät vielä ole johtaneet lopulliseen tulokseen. Tämän johdosta otin eilen asian puheeksi Neuvostovenäjän takäläisen suurlähettilään kanssa. Kysyin hra Maiskilta missä määrin lehdistön tästä asiasta julkaisemat tiedot pitävät paikkansa. Suurlähettiläs vastasi, että "noin 50 prosenttia näistä tiedoista on liioittelua". Sanoin kuulleen hra Litvinoffin Ranskan hallitukselle huomauttaneen Neuvostovenäjän voivan liittyä Kansainliittoon ainoastaan sillä edellytyksellä, että muut maat hyväksyisivät hyökkääjän määrittelemistä tarkoittavan sopimuksen, joka pääpiirteissään vastaisi Neuvostovenäjän ja sen naapurimaiden välillä viime vuonna solmittuja sopimuksia. Lisäsin, että - mikäli ymmärsin - tämä seikka toistaiseksi tuntuu aiheuttavan vaikeuksia, ja kysyin hra Maiskilta onko Neuvostohallitus todellakin esittänyt tällaisia vaatimuksia. Suurlähettiläs

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ei kuitenkaan tahtonut suoraan vastata tähän kysymykseen, vaan sanoi vältellen, että Neuvostovenäjä voi liittyä Kansainliittoon vasta tämän tultua "todelliseksi maailman rauhan säilyttämisen välikappaleeksi" ("a real instrument for guarding the peace of the world"). Kysyin suurlähettiläältä, onko siis todennäköistä, ettei Neuvostovenäjä liity Kansainliittoon, jolleivät muut maat suostu tällöisen sopimuksen solmimiseen, johon hra Maiski ainoastaan kohautti olkapäitään. Keskustelumme päättyi tähän, koska ilmeistä oli, ettei suurlähettiläs tahtonut sitä jatkaa.

Käydessäni t.k. 22 p:nä täkäläisessä ulkoasiainministeriössä tiedustelin Northern Department-osaston päälliköltä millä kannalla Neuvostovenäjän liittymistä Kansainliittoon koskevat keskustelut nyttemmin ovat. Mr. Collier vastasi, että mikäli hän tiesi Neuvostohallitus ei toistaiseksi ole tässä asiassa tehnyt mitään aloitetta. Ainakaan Englannin hallituksen puoleen se ei ole kääntynyt. Ranskan hallitus taasen, joka asiassa on osoittanut huomattavaa aktiviteettia, ei ole Foreign Officelle antanut mitään seikkaperäistä, yhtenäistä selontekoa toivomuksistaan taikka niistä diplomaattisista toimenpiteistä, joihin se asiassa on ryhtynyt. Ranskan täkäläinen suurlähettiläs M. Corbin on kyllä asiasta maininnut jotain ja hra. Barthou on siitä puhunut Mr. Edenille. Niiden hajanaisten tietojen perusteella, jotka Foreign Office on onnistunut hankkimaan, lienee tapahtumien kulku ollut seuraava: Ranskan hallituksen kehoitettua Neuvostohallitusta Kansainliitolle jättämään liittymisanomuksen on hra Litvinoff vastannut olevansa siihen valmis, jos muut vallat hyväksyisivät määrättyt hänen asettamansa ehdot. Yksi niistä tarkoittaa yleisen hyökkääjän määrittämisestä koskevan sopimuksen solmimista. Eräiden tietojen mukaan, joiden paikkansapitävyydestä Mr. Collier ei kuitenkaan uskaltanut lausua mitään mielipidettä, lienee hra

Litvinoffin esittämään sopimusluonnokseen sisältyvät määräykset, joiden perusteella sopimuspuolet olisivat pakotetut tavalla tai toisella avustamaan sitä valtiota, joka sopimuksen mukaan olisi joutunut hyökkäyksen alaiseksi. - Saatuaan vastaanottaa tietoja hra Litvinoffin suunnitelmasta sopimuksesta Ranskan hallitus ilmoitti tahtovansa Neuvostohallituksen kanssa ryhtyä perinpohjaiseen keskusteluun sopimuksesta ja hra Litvinoffin muista ehdoista. Tämä ei toistaiseksi liene johtanut mihinkään tulokseen, vaikkakin on luultavaa, että Ranskan hallitus on katsonut voivansa hyväksyä ainakin muutamia hra Litvinoffin mainitsemista ehdoista. Pahimmat kompastuskivet ovat Neuvostohallituksen ehdottama hyökkääjän määrittelemistä koskeva sopimus sekä siihen mahdollisesti liittyvä non-agressiosopimus. Ranska lienee nimittäin nyttemin selvästi huomannut, että joskin se itse mahdollisesti olisi valmis hyväksymään hra Litvinoffin suunnittelemat sopimukset, niin muut valtiot, ennen kaikkea Italia, (Mr. Collier mainitsi myöskin Bulgarian !), eivät millään ehdolla suostuisi liittymään niihin. Koska Englanti on pidetty näiden keskustelujen ulkopuolella, eikä Ranska tai Neuvostovenäjä ole tiedustellut sen mielipidettä, Foreign Officella ei ole ollut syytä ottaa harkittavaksensa kuinka Englannin hallituksen pitäisi suhtautua hra Litvinoffin suunnitelmiin. Mr. Collier huomautti kuitenkin - ja tämä huomautus on mielestäni erinomaisen mielenkiintoinen - että vaikkakin Englanti aikaisemmin aina on johdonmukaisesti kieltäytynyt hyväksymästä hyökkääjän määrittelemistä tarkoittavista sopimusehdotuksista, niin hän ei enää uskaltaisi väittää, ettei Englannin hallitus koskaan liittyisi tällaiseen sopimukseen, jos muut suurvallat olisivat valmiit sen hyväksymään.

Mikäli Foreign Officessa tiedetään - Mr. Collier selitti edelleen - ovat Ranskan ja Neuvostovenäjän neuvottelut nyttemmin keskeytyneet, eikä sen johdosta ole otaksuttavaa, että Neuvostoliiton liittyminen Kansainliittoon lähitulevaisuudessa joutuisi päiväjärjestykseen, vaan tuntuu siltä, että asia on toistaiseksi lykätty.

L ä h e t t i l ä s: *L. A. Krüger* -

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 67.

ASIA: _____

Lontoossa olevan lähetystön rap. n:o 15.

Ministeri Gripenberg.

31/5-34.

L O N T O O S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ N:o 3731 - 344

Lontoo S S A 31 P:nÄ touko KUUTA 1934.

VIITTAUS: D. U. M. / 19

22128 Sal - 34
4/6-34 - 1
<u>Salainen.</u>
S. 67.

Ulkoasiainministeriö - LLE

ASIA: .....

Herra M i n i s t e r i ,

Ohellisena pyydän kunnioittaen lähettää raportin
n:o 15, jonka otsakkeena on:

Laivakorvausasia.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvimmän kunnioi-
tukseni vakuutus.

L ä h e t t i l ä s : M. A. Hirvonen -

Herra Ulkoasiainministeri

Varatuomari A. Hackzell,

H e l s i n k i .

L O N T O O S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .
RAPORTTI n:o 15

22 128 Sal - 34

Salainen.

4/6-34

Lontoo ssa 31 p:nä touko - kuuta 1934.

5. 67.

Asia: Laivakorvausasia.

Professori Friedmannin ilmoitettua minulle, että se laiva-asiaa koskeva keskustelu, joka hänellä oli kuluvan kuun 28 päivänä Sir Thomas Barnesin, Mr. Beckettin sekä muiden kauppa- ja valtionvarainministeriöiden virkamiesten kanssa, ei johtanut mihinkään positiiviseen tulokseen, päätin huomauttaa tšekäläiselle Foreign Officelle, että Suomen hallitus, ottaen huomioon Mr. Edenin Genevessä antaman lupauksen, tahtoo mahdollisimman pian ryhtyä luvattuihin keskusteluihin.

Kävin siis kuluvan kuun 30 päivänä Foreign Officen Northern Department-osaston päällikön Mr. Collierin puheilla. Huomautin hänelle Suomen Ulkoasiainministeriön minulta tiedustelleen "mitä nyt tulisi tässä asiassa tapahtumaan". Sanoin siihen vastanneeni, että Englannin hallitus kaikesta päättäen tulisi lähiaikoina ryhtymään asiaa koskeviin keskusteluihin Suomen hallituksen kanssa. Lisäsin haluavani Foreign Officelta kysyä minä päivänä Englannin hallituksen edustajat olisivat tilaisuudessa vastaanottamaan Suomen neuvottelukunnan. Mr. Collier vastasi olevansa hyvin tyytyväinen siitä, että hän jo nyt oli saanut tilaisuuden ja hiukan yksityiskohtaisemmin keskus-

JAKELUOHJE:

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

tella asiasta kanssani. Huomautin tietenkin olevani valmis mitä suurimmalla mielenkiinnolla kuulemaan mitä hän mahdollisesti tahtois asiasta minulle esittää, mutta puolestani en kuitenkaan katsonut tällä hetkellä voivani sanoa asiasta mitään, enkä siis voinut ryhtyä minäkäänlaiseen asialliseen keskusteluun. Käyntini ei nimittäin tarkoittanut mitään muuta, kuin tietojen hankkimista siitä, milloin Englannin hallitus olisi valmis täyttämään Mr. Edenin antaman lupauksen.

Mr. Collierin keskustelumme kuluessa minulle esitetyt huomautukset, näkökohdat ja väitteet olivat pääpiirteissään seuraavat:

1) Oikeusneuvos Baggen antama lausunto on Foreign Office'n mielestä erinomaisen mielenkiintoinen. Hän ei kyllä ole hyväksynyt Englannin hallituksen kantaa, jonka mukaan suomalaiset laivanvarustajat eivät olleet tyhjentävästi käyttäneet hyväkseen kaikkia lainkäytännön tarjoamia teitä, mutta hänen lausunnostaan ilmenee selvästi välitystuomarin olevan sitä mieltä, että The Admiralty Transport Board oli täysin oikeutettu väittämään, etteivät Englannin viranomaiset, vaan n.s. Russian Committee oli vaatinut käytettäväkseen suomalaiset laivat.

On itsestään selvää, ettei Englannin hallitus koskaan voisi hyväksyä, että Englannin tuomioistuimen antamaan päätökseen tyytymätön hallitus saisi kääntymällä vieraan välitystuomioistuimen puoleen koettaa saada kumotuksi ensinmainittu päätös.

2) Foreign Office on sitä mieltä, että jos Suomen hallitus kerran väittää tässä asiassa olevansa Venäjän hallituksen "successor", niin tätä "successio-oikeutta" ei voida rajoittaa ainoastaan tähän saatavaan, vaan on katsottava sen käsittävän myöskin tästä oikeudesta seuraavat velvollisuudet. Suomen hallituksen väite on siis kaksiteräinen miekka (an argument that cuts both ways), koska meidän

tiedämme, että Englannin hallitus on oikeutettu Venäjän hallitukselle esittämään useita "takavarikoitujen ja käytettyjen laivojen" aiheuttamia korvausvaatimuksia. Professori Friedmannille on jo Englannin hallituksen taholta selvästi huomautettu että tämä on sen periaatteellinen kanta.

3) Mr. Collier tahtoi kuitenkin vielä kerran minulle huomauttaa - ja hänet oli tähän nimenomaan valtuutettu - ettei Englannin hallitus tule koskaan Suomen hallitukselle maksamaan minkäänlaista korvausta. On tietenkin aivan luonnollista, että suomalaiset laivanvarustajat koettavat saada korvausta laivoistaan, mutta periaatteellisista syistä Englannin hallitus ei koskaan voi suostua korvauksen maksamiseen. Jos nimittäin korvaus k.o. laivoista nyt suoritettaisiin, niin muidenkin maiden taholta esitettäisiin aivan varmasti samanlaisia vaatimuksia. Niiden hyväksyminen olisi kuitenkin fyysillinen mahdottomuus.

4) Suomen hallitus ei voi tässä asiassa kääntyä kansainvälisen tuomioistuimen puoleen, koska Englannin hallitus on kerta kaikkiaan ja mitä jyrkimmässä muodossa tehnyt täysin selväksi, että n.s. optional clausia ei voida soveltaa maailmansodan aiheuttamiin riitakysymyksiin.

5) Suomen hallitus voi tietenkin ottaa asian uudestaan esille Kansainliiton neuvostossa. Mitä tulisi siinä tapauksessa tapahtumaan? Neuvosto asettaisi luultavasti raporttöörin, joka ehdottaisi joko välitystuomio- tai sovintatuomio-menetelmää. Hän (Mr. Collier) ei kylläkään ole juristi, mutta Sir William Malkin on sanonut hänelle - ja muut Foreign Officen lainopilliset asiantuntijat ovat samaa mieltä - että tällaisista recommendationia ei voida laatia, jolleivät molemmat riitapuolet sitä hyväksy. Englannin hallitus ei kuitenkaan tule hyväksymään mitään semmoista.

6) Mr. Collier pyysi minua olemaan vakuutettu siitä, että hän puolestaan on suuri ja vilpitön Suomen ystävä. Hän on aina voimiensa mukaan koettanut puolustaa Suomen etuja niissä asioissa, esim. kaappausopimukseen nähden, joissa Suomen hallituksen kanta on ollut täysin oikeutettu. Hän katsoi kuitenkin velvollisuudeksensa vielä kerran huomauttaa olevansa syvästi vakuutettu siitä, että laiva-asiassa "the Finnish case was a very bad case". Mikseivät suomalaiset laivanvarustajat ole saaneet korvausta laivoistaan? Ainoastaan sen takia, että Venäjällä on tapahtunut vallankumous. Mutta juuri samasta syystä lukemattomat Englannin kansalaiset ovat kärsineet suuria tappioita, joista he eivät ole saaneet minkäänlaista korvausta. Alussa suomalaiset laivanvarustajat olivat koettaneet saada korvausta Venäjän hallitukselta, mutta kun tämä, useista eri syistä, osoittautui mahdottomaksi, saivat he ajatuksen koettaa hankkia korvausta Englannin hallitukselta. Jo tästä seikasta ilmenee selvästi, että hekin pitivät Venäjän hallitusta vastuunalaisena korvauksen suorittamiseen.

Kiitin Mr. Collieria siitä, että hän tässä asiassa oli minulle puhunut niin avoimesti, mutta huomautin uudestaan, etten ollut tullut hänen luoksensa keskustelemaan, vaan ainoastaan kuuntelemaan ja pyysin häntä minulle ilmoittamaan, oliko Englannin hallitus valmis ryhtymään keskusteluihin Suomen hallituksen kanssa vai ei. Mr. Collier vastasi, ettei hän tyydyttävästi ymmärtänyt, mistä asiasta voitaisiin keskustella. Vastasin, että on aivan selvää, ettei tätä asiaa vielä voida katsoa loppuun käsitellyksi ja lisäksi, että koska jo aikojen sitten on päätetty oikeusneuvos Baggen annettua lausuntonsa ryhtyä keskusteluihin - päätös, jonka Mr. Eden Genevessä hiljattain on vahvistanut - niin on kai todellakin niihin nyt ryhdyttävä. Mr. Collier vastasi olevan aivan selvää, että Mr. Edenin antamaa lupaa noudatetaan

ja että Englannin hallitus tietenkin on valmis vastaanottamaan ne Suomen hallituksen edustajat, jotka tänne mahdollisesti lähetetään. Toinen asia on tietenkin, että hänen mielestään näiden edustajien tannetulo ja oleskelu Lontoossa ei voi johtaa mihinkään muuhun kuin heidän aikansa ja rahansa tuhlaamiseen. Hän sanoi viipymättä tulevansa asettumaan yhteyteen Foreign Officen ja muiden ministeriöiden asianomaisten virkamiesten kanssa ja kolmen tai neljän päivän kuluttua minulle ilmoittamaan, milloin minun pyytämäni keskustelu saattaisi tapahtua.

L ä h e t t i l ä s : *L. A. Fripenberg*

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 87.

ASIA: _____

Lontoossa olevan lähetystön rap. n:o 16.

Ministeri Gripenberg.

22/6-34.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

N° 3853/356

23 129 Sal 34

27/6-34 - 1

5. 87. 37, SMITH SQUARE,
WESTMINSTER,
S. W. I.

kesäkuun 23 p:nä 1934.

Herra Ministeri,

Oheellisena pyydän kunnioittaen lähettää raportin
No. 16, jonka otsake on:

Saksan sisäpoliittinen tilanne.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

L ä h e t t i l ä s : *H. A. Koivunen* -

Herra Ulkoasiainministeri

Varatuomari A. Hackzell,

H e l s i n k i.

TERVAKOSKI

1931

L o n t o o

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 16.

Lontoo ssa 22 p:nä kesä kuuta 19 34. 23 129 Sal 54

Asia: Saksan sisäpoliittinen ti-
lanne.

27/6-34

5. 67.

Varakansleri von Papenin puhe on tietenkin Englannissa-
kin herättänyt suurta huomiota ja sen merkityksestä on sekä sa-
nomalehdistössä että ulkopoliittikkaa harrastavissa piireissä
vilkkaasti keskusteltu. Toistaiseksi en kyllä ole ollut tilai-
suudessa hankkimaan tietoja Foreign Officen käsityksestä puheen
vaikuttimista ja tarkoituksesta, mutta sen sijaan olen siitä pu-
hunut muutamien Saksan sisäpoliittisen tilanteen kehitystä tar-
koin seuranneiden englantilaisten tuttavieni kanssa. Näiden kes-
kustelujeni perusteella olen voinut todeta täällä senkin - ja
varsin laajasti levinneen - käsityksen vallitsevan, että puhe
itse asiassa vastasi kantaa, jolle Hitler nyttemmin olisi taipu-
vainen asettumaan. Minulle on huomautettu, ettei von Papen kos-
kaan olisi puhunut niin jyrkästi jollei etukäteen olisi hankki-
nut itselleen varmuutta siitä, että Hitler hyväksyisi hänen esittä-
mänsä mielipiteet taikka ettei ainakaan tulisi julkisesti häntä
desavuoimaan. Näin ollen pidetään varakanslerin esiintymistä
selvänä merkinä siitä, että Saksan hallituksen jäsenten välit
ovat kiristymässä ja että Hitler kallistuu nykyisen suunnan
oikeiston puolelle.

JAKELUOHJE:

Tavallinen

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoi-
tuksiin.

Tänään olin tilaisuudessa Saksan tapahtumista pitkälti keskustelemaan erään englantilaisen tuttavani kanssa, joka n. seitsemän vuotta on toiminut Vickers-Armstrong-yhtiön ulkopoliittisena asiantuntijana ja neuvonantajana. Tämä kertoi minulle m.m. Lontoossa hiljattain tavanneensa ent. valtakunnankanslerin tri Brüningin, joka hänelle oli käsityksensä lausunut, että Saksassa syksyllä, kenties jo lokakuussa, tulee tapahtumaan vallankaappaus, joka tulee johtamaan sotilasdiktatuuriin. Brüning oli nimittäin ollut sitä mielipidettä, että hallituspiirien oikea siipi - siis hra von Papen ystävineen - ja Reichswehrin johtajat nyttemmin olisivat selvästi käsittäneet senhetken olevan lähellä, jolloin heidän täytyy vallasta ja valtakunnan johdosta poistaa hrat Göbbels, Rosenberg ja yleensä näiden radikaaliset kannattajat. Muuten nimittäin on odotettavissa, että heidät itse ennemmin tai myöhemmin syrjäytetään ja radikaaliset ainekset lopullisesti anastavat koko vallan Saksassa. Hitler taasen olisi ymmärtänyt, että ainoastaan Saksan oikeistolaisten keskuudessa löytyy ne miehet, joilla on riittävät asialliset edellytykset voidakseen menestyksellisesti selviytyä nykyhetken vaikeuksista ja ratkaista valtakunnan sekä sisä- että ulkopoliittiset probleemat. Mielenkiintoisena ja kuvaavana esimerkkinä varsinaisten nazi-johtajien vähenevästä vaikutusvallasta ja olojen "normalisoimisesta" puhuteltavani mainitsi, että Saksassa hiljattain on julkaistu asetus, jonka mukaan rautatieläiset eivät enää saa liittyä järjestettyihin nazi-joukkoihin. Tämä toimenpide on aiheutunut pyrkimyksestä estää, että sotajoukkojen kuljettaminen valtakunnan eri osiin - kuten myöskin

suurten kaupunkien ravitseminen - olisi kokonaan riippuvainen varsinaisten nazi johtajien mielivallasta.

◀ Puhuteltavani lisäsi suunnilleen seuraavaa: Jos näin käy - ja puolestani olen taipuvainen liittymään tri Brüningin käsitykseen - niin on selvää, että Saksan ulkopoliittikkakin tulee täydellisesti muuttumaan. Me saamme varmasti uudestaan nähdä saksalais-venäläisen lähentymisen, joka vielä saattaa johtaa Neuvosto-Venäjän^{ja}/Reichswehrin välillä aikaisemmin val- linneita suhteita vastaavaan ystävyYTEEN. Tämä seuraisi jo siitä, että hra Rosenberg siinä tapauksessa olisi näytellyt osansa loppuun eikä siis Neuvosto-Venäjällä enää olisi syytä pelätä minkäänlaisia "ukrainalaisia selkkauksia". Neuvosto-Venäjä taas on varmasti enemmän kuin halukas lähentele- mään Saksaa, sen kun Itä-Aasiassa odotettavia selkkauksia sil- mälläpitäen ilmeisesti täytyy kalkin keinoin koettaa hankkia itselleen turvallisuutta lännestä.

L ä h e t t i l ä s : *L. A. Rosenberg -*

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 67.

ASIA: _____

Lontoossa olevan lähetysten raportti: r:o 47.

V. a. Asiamiehittäjä Hjelt.

_____ 9/7-34.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

Nº 4014/378.

Salainen.

24 / 129 Sal. 34

12/7-34

37, SMITH SQUARE,
WESTMINSTER,
S. W. I.

9 p. heinäkuuta 1934.

5 C7

Herra M i n i s t e r i,

Ohellisena pyydän kunnioittaen lähettää raportin
No 17, jonka otsake on:

M. Barthoun käynti Lontoossa.

Vasteanottakaa, Herra M i n i s t e r i, syvimmän
kunnioitukseni vakuutus.

V.a.asiainhoitaja:

P. Nyström

Herra Ulkoasiainministeri
Varatuomari A. H a c k z e l l,
HELSINKI.

L o n t o o S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 17.

Lontoo ssa 9 p:nä heinä kuuta 19³⁴.

Asia: M. Barthoun käynti Lontoossa.

24 129 Sal 34

12/7-34

5 C7

Kuten tunnettua, vierailee tällä haavaa Ranskan ulkoasiainministeri, Englannin hallituksen kutsusta Lontoossa. Häntä seurasivat tänne M. Léger, Ranskan ulkoasiainministeriön kansliapäällikkö (secrétaire général) ja meriministeri M. Piétri. Vierailu kestää vain pari päivää, mahdollisesti jää M. Piétri vähän pitemmäksi aikaa Lontooseen.

Tämä vierailu on herättänyt niinhyvin Englannissa kuin sen ulkopuolella paljon sekä huomiota että arvailua ja lehdistö on kullakin taholla omalla tavallaan koettanut selittää sen syitä ja tarkoituksia. Tšekäläinen sosialistilehdistö, lähinnä Daily Herald, ja Lordi Beaverbrookin lehdet ovat koettaneet selittää, että M. Barthou tulee tänne kosimaan Englannin hallitusta saattaakseen sen sitoutumaan samanlaisiin enemmän tai vähemmän salaisiin sopimuksiin, jotka kuten v. 1914:kin, vetivät Englannin mukanaan maailmansotaan. Se seikka, että pääministeri Mac Donald nykyään on lomalla, on tulkittu näitten väitteiden todenperäisyyden tueksi, koska M. Barthou muka Mac Donaldin poisollessa paremmin onnistuisi ajamaan yrityksensä tšekäläisessä hallituksessa toivottuun suuntaan.

JAKELUOHJE:

T a v a l l i n e n .

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Näitä väitteitä ei kuitenkaan tule ottaa järin vakavalta kannalta. Niitten "rummuttamisella" on ollut enemmän taktillinen tarkoitus, eivätkä ne ole ainoastaan todellisen pelon aiheuttamia hätähuutoja. Vaikkakin kaikin tavoin koetetaan asettaa M. Barthoun käynti ranskalaisen kenraali Weygandin äskeisen täällä käynnin sekä sotaministeri Lordi Hailshamin Ranskan vierailun yhteyteen, niin tietänevät ainakin hälytyskirjoitusten sepittäjät itse, ettei Englannin nykyinen hallitus halua lisätä sotilaallisia velvoituksiaan Euroopan mannermaalla nykyisiä suuremmiksi. Siksi voimakas on yleinen mielipide, joka tällaisia pyrkimyksiä vastustaa, nykyään Englannissa.

Mutta tällä lehtien toimeenpanemalla hälyytyksellä on kuitenkin päästy siihen, että hallituksen edustajan on viimekuluksen viikon aikana täytynyt sekä parlamentissa (Baldwin 6/7) että julkisissa puheissa (Neville Chamberlain Birminghamissa 7/7 ja Anthony Eden Stoke'ssa 5/7) antaa rauhoittavia, jopa hallitusta, ainakin moraalisesti sitovia vakuutuksiakin siitä, ettei Englanti suostu mihinkään uusiin sitoumuksiin. Tällä tavalla sen lisäksi on toivottu - jo edeltäkäsinkin voitavan osoittaa M. Barthoulle, ettei hänen kannata yrittääkään täällä saavuttaa mitään diplomaattisia voittoja Ranskan hyväksi.

Tapasin eilen erään tšekäläisen departmentin apulaisalivaltiosihteerin, joka mainitsi, ettei ole pienintäkään pelkoa olemassa siitä, että Englanti lupautuisi minkäänmoisiin uusiin vaarallisiin sitoumuksiin (commitments). Mutta hän kuitenkin myönsi, että lehdestö nostamallaan hälinällä oli saavuttanut

päämääränsä, ilman puhdistamisen kaikista mahdollisista epäluulois-
ta.

Kävin tänään Foreign Officen Northern Departmentin pääl-
likön puheilla ja hän kertoi avoimesti seuraavaa:

Nykyinen hallitus ei halua lisätä Englannin sitoumuksia
Locarnon ja Kansainliiton sille asettamia velvollisuuksia pitem-
mälle. M. Barthou on kutsuttu tänne selostamaan erinäisiä halli-
tukselle toistaiseksi epäselviä seikkoja. Ensiksikin on saatava
tarkempia tietoja Ranskan ajamasta n. k. itäisestä Locarno'sta.
Onko tarkoitus, että Saksan tulee liittyä siihen vaiko ei? Onko
Venäjän liityttävä siihen Kansainliiton jäsenenä tai sen ulkopuo-
lellakin? Hän lisäsi: "Me emme vastusta Venäjän liittymistä Kansain-
liittoon, emmekä omasta puolestamme tule liittymään mihinkään itäi-
seen Locarnoon. Tällä en tahdo puhua mitään puoleen tai toiseen
v. 1925 Locarnosta ja meidän siihen kuulumisestamme, onko se meil-
le eduksi vaiko ei?"

Toiseksi tullaan ranskalaisten kanssa keskustelemaan
merivarustuksista ensi vuoden laivastokonferenssia silmälläpitäen
Tätä ovat lehdetkin jo väittäneet pitemmän aikaa, etenkin Italian
hallituksen päätettyä ruveta rakentamaan 35.000 tonnin taistelu-
laivoja. Sentakiahan on Ranskan meriministeri tullut tänne.

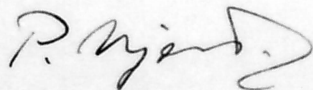
Kolmanneksi tullaan keskustelemaan parista vähempiarvoi-
sesta kysymyksestä, kuten irakilaiden y. m. pakolaisten pääsystä
Syyriaan.

Puhuteltavani lopetti vakuutukseen, ettei mitään liittoa
tehdä Ranskan kanssa (no alliance) ennen uusia vaaleja, koska

tämä merkitsisi hallitukselle n.satakunnan kannattajan menettämistä parlamentissa.

Tuntuu siis siltä kuin rajoittuisi M.Barthoun käynti pääasiallisesti vain epäselvien asioiden (Euroopan politiikassa) käsittelyyn ja selvittämiseen. Mihin tuloksiin merivarustuksia koskevissa kysymyksissä pyritään on vaikea sanoa, mutta epäilemättä tahtoo Ranska saada Englannilta tukea taistelulaivojen tonniston rajoittamiseksi. Tuleeko Locarnon (1925) sopimuksen sitoumusten tulkinta (artikla 4) esille neuvotte- luissa on samaten vielä avonainen kysymys. Tuntuu kuitenkin luonnolliselta, että ranskalaiset haluaisivat kajota tähänkin kysymykseen, koska heillä on näy olevan mitään toiveita saada uusia takeita täältäpäin turvallisuudelleen.

V.a.asiainhoitaja:

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 67.

ASIA: _____

Lontoossa olevan lähetystön rap. n:o 18.

V.a. Asainhoitajajäelt.

14/7-34.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

N^o

4049/389.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
25/129 Sal.		34
16/7-34	2 -	1
5	C7	
37, SMITH SQUARE,		WESTMINSTER,
		S. W. I.
14 p. Heinäkuuta 1934.		

Herra Ministeri,

Ohellisena pyydän kunnioittaen lähettää raportin
No 18, jonka otsakkeena on:

M. Barthoun käynti Lontoossa, Itäinen Locarno.

Vasteanottakea, Herra Ministeri, syvimmän
kunnioitukseni vakuutus.

V.a.asiainhoitaja:

P. Yrjölä

Herra Ulkoasiainministeri

A. Hackzell,

HELSINKI.

1934

L o n t o o ..... SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 18.

Lontoo ssa 14 p:nä heinä kuuta 19³⁴.

Asia: M. Barthoun käynti Lontoossa,
Itäinen-Locarno.

25/129 Sal. 34
16/7-34
5 | 07

Ranskan ulkoasiainministerin käynti Lontoossa kuluvan viikon alussa on edelleenkin askarruttanut tšekäläistä lehdistöä arvailuilla siitä, mistä oli keskusteltu tahi mahdollisesti sovittu. Hallitus on visusti pitänyt salassa keskustelujen kulun ja tulokset lukuunottamatta tavallista kommunikuaa, että keskusteluihin oltiin tyytyväisiä sekä että ne johtivat täydelliseen yhteisymmärtämykseen.

Kuitenkin voitiin heti huomata, että lehdistön käyttämä äänensävy oli paljon rauhallisempi kuin ennen M. Barthoun täällä käyntiä. Arvailut rupesivat yhä selvemmin keskittymään itäisen-Locarno-suunnitelman ympäri ja jonkunmoisena korollaarina mainittiin laivasto neuvottelut. Tšekäläisessä diplomaattikunnassa valitettiin myöskin hallituksen vaiteliaisuutta.

Kävin eilen Foreign Officen Northern Departmentin päällikön puheilla ja, viitaten samana päivänä alahuoneessa annettavaan hallituksen selostukseen englantilais-ranskalaisista neuvotteluista, kysyin oliko hänellä mitään erikoista mainittavaa asiasta. Puhuteltavani sanoi heti, että Englanti oli luvannut suositella Ranskan ajamaa itäistä-Locarno-aatetta Warsovassa,

JAKELUOHJE:

T a v a l l i n e n .

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Berliinissä ja Roomassakin, koska puheenalaiset maat olivat osoit-tautuneet epäröiviksi. Itäinen-Locarno tulisi käsittämään, mikä-li mahdollista Baltian maat, Venäjän, Puolan, Saksan ja Tschech-koslovakian. Oli myöskin ollut puhetta Välimerenmaita koskevasta samanlaisesta sopimuksesta. "Teitä tietysti kiinnostavaan kysy-mykseen tulisiko Suomikin kuulumaan tähän itäiseen-Locarnoon voin mainita, etten muista nähneeni Suomen nimeä juuri lukemissani pöy-täkirjoissa, mutta kysymys kai on Suomen suhteen jätetty auki." (Hän otti itse asian puheeksi, eikä siis odottanut mahdollista kysymystäni tässä yhteydessä).

Englanti oli tähän suhtautumiseensa asettanut ehdon, ettei sopimus olisi millään tavalla tähdätty ketään (Saksa) vas-taan, vaan tulisi sen olla täysin tasapuolinen. Huomautukseeni, että Saksa luultavasti liittymisehtonaan vaatisi sotilaallista tasa-arvoisuutta, vastasi puhuteltavani voivansa mainita, että Barthou oli luvannut ottaa huomioon (consider) Saksan lisävarus-tautumisen jossain määrässä. Englanti muuten pitää kiinni siitä, että Saksan tulisi liittyä sopimukseen, koska viimeainittu muu-ten tavallaan tietysti olisi suunnattu Saksaa vastaan. "Mutta", sanoi puhuteltavani, "en itse puolestani usko Saksan liittymiseen" (Saksassahan onkin kuulunut soraääniä itästä-Locarno-aatetta vas-taan).

Tärkeätä on saada Venäjä mukaan, koska sekin puolestaan täten tulee lupautumaan suojaamaan sopimuksen jäsenvaltioitten ra-joja. Venäjä itse ei kuitenkaan tule olemaan samalla tavalla suo-jattu. (Tällä puhuteltavani tietysti tarkoitti tämän maan rajoja

Itä-Aasiassa).

Englanti puolestaan ei ole sitoutunut muuhun kuin sympaattiseen suhtautumiseen koko ajatukseen sekä sen yllämainitsemaani suosittelemiseen Puolassa, Saksassa ja Italiassa.

Eilen antoi alahuoneessa Sir John Simon kauan odotetun selostuksensa keskusteluista rankslaisten kanssa. Siinä hän ensiksi mainitsi keskinäisen avunannon (mutual assistance) sopimuksesta, johon jo mainitsemani maat kuuluisivat, Baltian maat käsitettynä yhtenä ryhmänä. Uutta hänen selostuksessaan oli maininta Venäjän mahdollisesta liittämisestä Locarnon sopimukseen toiselta puolen Ranskan ja toiselta puolen Saksan takeajana, jos Locarnon sopimusta rikottaisiin. Samaten takaisi Ranska Venäjän rajojen ja Saksan itärajan loukkaamattomuuden. Mitenkä tämän tuuman toteuttaminen käytännöllisesti olisi ajateltavissa, oli asia, jota Euroopan valtiomiehet saisivat pohtia. Sir John huomautti sitten mitenkä ajateltujen sopimusten tulisi olla ilman kärkeä mitään maata tai maata kohtaan, jonka kannan M. Barthoukin oli täysin käsittänyt. Muuten ei Englannin hallitus olisikaan voinut antaa suunnitelmalle moraalista tukea tai suositella sitä. Locarnon sopimuksessa ovat Englanti ja Italia takeajia ilman vastavuoroista omien rajojensa takuuta, mutta Sir John huomautti, että nykyisessä sopimussuunnitelmassa ei Englanti millään tavalla sitoutuisi lisätakuuseen.

Venäjän, Ranskan ja myöskin Englannin hallituksen kanta on se, että, jos Venäjä sitoutuu yllämainitulla tavalla

takaajaksi, niin sen on tultava Kansainliiton jäseneksi. Englanti tervehtisi tätä Venäjän liittymistä lämpimästi, mutta Sir John ei sillä tarkoita julistaa, että Japani on Kuninkaan vihollinen ja Venäjä "minun erikoinen ystäväni. Saksan suhteen viittasi Sir John siihen, että uudessa sopimuksessa olisi otettava huomioon Saksan turvallisuus ja tasa-arvoisuusvaatimukset kohtuullisissa rajoissa.

En huoli tässä seikkaperäisesti selostaa koko asian käsittelyä Alahuoneessa, koska se jo on sanomalehdistönkin kautta tehty tunnetuksi. Olen vain ylläolevassa esittänyt Sir John'in selostuksen pääkohdat. Lukuisia kysymyksiä tietysti tehtiin Sir John'ille m.m. minkä takia Englanti nyt haluaa lisätä ilma- ja merivarustuksiaan, kun Euroopan rauhan takaamiseksi on tehty näin huomattava askel.

Sir John luki vielä alahuoneelle Mussolinin tiedoituksen, jossa tämä ilmoittaa Italian suhtautuvan itäisen-Loconon suunnitelmaan samaten kuin Englantikin.

Kaikki tulee nyt riippumaan siitä, minkä kannan Saksa tulee ottamaan asiassa. Toistaiseksi tuntuu siltä kuin olis tämän maan hallitus ankarasti kielteisellä kannalla. Mutta onnistutaanko nazi-hallitusta taivuttamaan syötein ja ehkä uhkauksinkin, jääköön tulevaisuuden näytettäväksi. Samaten tuntuu Puolakin olevan välikädessä. Senhän tulisi ehkä sallia tarpeen tullen vieraan vallan sotaivoimien läpimarssi.

Kysymys Välimeren-Loconosta näkyy tällä hetkellä jääneen hieman varjoon. Sen sijaan luullaan Ranskan ja Englannin pe-

riaatteessa sopineen yhteisestä kannasta taistelulaivojen tonniston rajoittamiskysymyksessä , t.s. n.25.000 tonnin ylimmästä rajasta. Samaten väitetään Ranskan luopuneen kannastean pitää kiinni laivastojen koko tonniston (globali) rajoittamisesta eri laivalajien (luokkien)/^{tonniston}rajoittamisen hyväksi. (Nämä tiedot olen saanut eräältä tuttavaltani Times'in toimituksessa ja väitetään siellä, että ne ovat luotettavia. Times'issä kirjoitus 13.7.)

Kuten jo aikaisemmin mainitsin, oli M.Barthoun kanssa myöskin keskusteltu Irakilaisten pakolaisten pääsystä Syyriaan. Koska tämä kysymys ei kiinnosta meitä, en ole tahtonut siihen sen enempää kajota.

Tuntuu siltä kuin otettaisiin täällä kaikkialla sym-
paattisesti vastaan ajatusta itäisestä-Locarnosta. Pohjalla on toivo, että se ajanmukean toteutettuna olisi omiaan edistämään varustusten supistamiskonferenssin enemmän tai vähemmän karille-
ajautuneita töitä. Englannissahan nykyään on huomattu lisävarus-
tusten välttämättömyys. Jos varustusten supistaminen tai rajoit-
taminen nyt alkaisi hiljalleen taasen edistyä, niin merkitsisi
tämä tietysti Englannille huomattavia rahallisia helpotuksia tu-
levaisuudessa. - Toiselta puolen on hallitus selvästi ilmituonut
kantansa olla sitoutumatta uusiin velvoituksiin mannermaalla, seik-
ka, joka on omiaan suuresti rauhoittamaan ja tyyntyttämään yleistä
mielipidettä. Sympaattinen suhtautuminen ja suosittelujen tekemi-
nen ovat yllämainittujen etujen saavuttamisen hintana huokeat.

V.a.asiainhoitaja:

P. Nyman

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 67.

ASIA: _____

Lontoossa olevan lähetystön rap. n:o 18^a.

Y. a. Asianhoitaja Hjelt.

26/7-34.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Salainen.

LONTOOSSA

37, SMITH SQUARE,
WESTMINSTER,
S. W. I.

N° 6116/406

26 p. heinäk. 1934.

27/129 Gal. 34	
1/8-34	No - 1
OSA:O	ASIA
5	C7

Herra M i n i s t e r i,

Oheellisena pyydän kunnioittaan lähettää raportin No 18,
jonka otsake on:

Itä-Locarnosta.

Vastaaottakaa, Herra M i n i s t e r i, syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

V.a.asiainhoitaja:

P. Nygren

Herra Ulkoasiainministeri

A. Hackzell,

HELSINKI.

L o n t o o ..... SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 18

Lontoo ssa 26 p:nä heinä kuuta 1934.

Asia: Itä-Locarnosta.

27 129 Pal 34
1/8-34 - -
USA:TC
5 C7

Viime aikoina on tšekäläisessä lehdistössä näkynyt ver-
raten vähäsen kirjoituksia, joissa arvosteltaisiin Itä-Locarno-
sopimusajatusta. M. Barthoun lähdettyä lordi Beaverbroakin leh-
det kyllä julkaisivat varoituksia sen johdosta, että tämä uusi
pyörä Euroopan jo nykyään monimutkaisessa sopimuskoneistossa
voisi ehkä helpottaa Länsi-Locarnon sopimuksen rikkomisen ja
täten vetää Englanninkin mukaan selkkauksiin mannermaalla.

Merkillepantava on lordi Ponsonby'n (labour), esiin-
tyminen ylähuoneessa kuluvaan kuun 23 p:nä, kun hän arvosteli
hallituksen esitystä ilmailuvarustusten lisäämisestä tulevan
viisivuotiskauden aikana. Tällöin lordi Ponsonby m.m. huomautti
siitä, että tuskin oli kulunut kaksi viikkoa M. Barthoun käyn-
nistä täällä, jonka jälkeen Sir John Simon oli selittänyt, et-
tä Englanti ei ollut sitoutunut mihinkään uusiin velvoituksiin.
"Emme ole kansa, joka olisi kuuluisa diplomaatiastaan, mutta
ranskalaiset ovat sitä täydellä syyllä", sanoi lordi P. jatkaen
"Koskahan diplomaattimme tulevat oppimaan, että velvoituksen ei
tarvitse riippua kirjoitetusta asiakirjasta, vaan voi velvoitus
tulla sitovaksi kunnia-asiana perustuen ystävällisiin yhteistoi-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoi-
tuksiin.

minnan suunnitelmiin määrättyissä olosuhteissa." Hallituksen nyt tekemä esitys ilmailuvarustusten lisäämiseksi oli omiaan herättämään tämänlaisia epäilyksiä. - Ei voitane kuitenkaan kieltää, että lordi P., enemmän tahi vähemmän puhtaasti puoluetaktillisista syistä antoi hallitukselle tämän oikaisun.

Tapasin eilen Latvian tšekäläisen lähettiläään, joka sanoi kuulleen Suomen kannan Itä-Loconon suunnitelman suhteen olevan jonkun verran kylmäkö (more or less cool). Hän ihmetteli tätä koska Suomi Kansainliitossa aina oli ajanut turvallisuus-aatetta. Vastasin hänelle, että tavallaanhan olimme hieman ulkopuolella koko asiaa sen nykyisessä muodossa, jolloin puhuteltavani lisäsi: "Niin, teillähän ei ole aktuellina kysymys Saksan Drang nach Osten'ista. Me emme halua siitä puhuttavan, mutta emme myöskään voi väittää, etteikö sellainen mahdollisuus kuitenkaan olisi olemassa." Keskustelumme päättyi tähän, koska muita henkilöitä liittyi seuraamme.

Tšekäläisen Foreign Officen taholta olen kuullut mainittavan, että edelleenkin epäillään Saksan liittymistä sopimukseen. Samaten on Puolan kanta edelleenkin kielteinen. Mitään uutta ei Foreign Office muka olisi saanut kuulla tässä yhteydessä Berliinistä tai Warsovasta. Lehdet kertovat Saksassa m.m. herättäneen paha verta sen seikan, että vasta Englannin vaatimukselta M. Barthoun käydessä täällä tehtiin alkuperäiseen ranskalaiseen suunnitelmaan Saksalle edullisempia lisäyksiä. M. Barthoun puhe Bayonnessa kuluvaan kuun 15 p:nä olisi myöskin ollut omiaan herättämään epäilyksiä Saksassa, koska hän tässä puheessaan sanoi, että desarmementtineuvottelujen jatkaminen ei ollut ehtona

sopimuksen solmimiselle, vaan mahdollisena seurauksena siitä, Saksa pelkää, että kysymys sen tasa-arvoisuudesta täten taas tulisi lykättyksi epävarmaan tulevaisuuteen samalla kun se etukäteen sitoisi kätensä liittymällä uuteen sopimukseen.

Kuluven kuun 25 p:nä kysyi alahuoneessa Mr. Mander (labour) Sir John Simon'ilta voiko hän ilmoittaa mitään itäisen keskinäisen turvallisuussopimusehdotuksen vastaanotosta Berliinissä, Varsovassa sekä muualla. Sir John vastasi, ettei voinut tällä hetkellä ilmoittaa mitään. Mr. Manderin tiedustellessa, voitiinko toivoa kysymyksen edistyvän ennen Kansainliiton ensi Yleiskokousta, vastasi Sir John samaten ei voivansa mitään ilmoittaa.

V.a.-asiainhoitaja:

P. Nyman

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C7.

ASIA: _____

Lottoossa olevan lähetyksen rap. n:o 19.

V.a. Asiantuntija Hjelt.

1/8 1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

N° 6135 - 611.

ULKOASIAINMINISTERIÖ	
28/29/34	34
2/8-34	2
5	07.

37, SMITH SQUARE,
WESTMINSTER.

1 p. elokuuta, 1934.
S. W. I.

Herra Ministeri,

Ohellisena pyydän kunnioittaen lähettää raportin no. 19, jonka otsake on:

Englanti ja Euroopan mannermaa.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

V. a. asiainhoitaja:

P. Nyström

Herra Ulkoasiainministeri
Varatuomari A. Hackzell,
Helsinki.

10311

L o n t o o S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 19.

Lontoo ssa 1 p:nä elo kuuta 19 34.

Asia: Englanti ja Euroopan mannermaa.

28 129
3/8 34
5 07

Luodessaan katsauksen viimeaikaisiin tapahtumiin Euroopan mannermaalla, lähinnä Keski-Euroopassa, sekä Englannin yleiseen suhtautumiseen niihin voi selvästi huomata, että tässä maassa hitaasti mutta myöskin varmasti on tapahtumassa ainakin välieikainen suunnan muutos.

Vielä puoli vuotta sitten yritettiin tässä maassa suhtautua ymmärtäväisesti Saksan vaatimuksiin saada varustautumiskysymyksessä ainakin jossain määrin tasa-arvoisuutta. Toivottiin tällä tavalla pikemmin päästävän yleisen varustusten rajoittamisopimuksen solmimiseen sekä, vaikuttamalla lähinnä Ranskan kanteen, voitavan painaa sallittua varustustasoa mahdollisimman alhaiseksi. Tämähän kanta tuli ilmi vielä niinkin äskettäin kuin Ranskan ulkoasiainministerin käydessä viime kuussa Lontoossa. Vanhana merivaltiona pyrki Englanti täten vapautumaan muitten aselajeinsa kuin laivaston raskaita kustannuksia kysyvistä uudistamisesta ja lisäämisestä. Sitäpaitsi toivottiin varustusten rajoittamisella aikaansaattavan sellainen mielialojen rauhoittaminen Euroopassa, etteivät Englannin sitoumukset siellä (Länsi-Locarno ja Kansainliiton Peruskirja) vetäisi sitä mukanaan mah-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

dollisiin aseellisiin selkkauksiin mannermaalla.

Viime aikojen tapahtumat ovat kuitenkin osoittaneet, etteivät yllämainitut toiveet näytä olevan täytäntöön saatettavissa. Varustusten supistamis- tai rajoittamiskonferenssin tulevaisuus kävi viime keväänä yhä epämääräisemmäksi. Sekä virallisissa että yksityisissä piireissä tyydytään nykyään asiasta puhuttaessa olkapäitteen kohottamiseen. Käytännössäkkin osoittaa kehitys nykyisessä varustusvimmassa, ettei muuallakaan uskota tuon konferenssin pyrkimysten onnistumiseen; minkätakia silloin täälläkään enää oltaisiin toivorikkaita.

Saksan ja Itävallan äskettäiset hirmunäytelmät ovat sen lisäksi syvästi järkyttäneet tämän maan sympeattista suhteutumista ensinmainitun maan vaatimuksiin. Se häikäilemättömyys, joka näissä tapahtumissa on tullut ilmi, on ollut omiaan herättämään epäluuloa, jopa suoranaista pelkoakin, sellaisissakin, jotka tähän asti eivät ole katsoneet toisten maitten sisäisten asioiden koskevan Englantia. Johdonmukaisestihan on hallitus tähän asti pitänyt kiinni politiikasta, joka sallisi sekaantumista muitten maitten asioihin vain silloin, kun niitten rajoja tai riippumattomuutta uhattaisiin, mutta ei sisäpoliittisten kysymysten johdosta (Itävalta). Viimeaikaiset tapahtumat kuitenkin osoittavat, että sisäpoliittisetkin seikat voivat vaarantaa Euroopan rauhaa.

Niinpä on täällä kiinnitetty huomiota lähinnä siihen taaraan millä natsit harjoittavat propagandaansa Saksan ulkopuolella. Salainen solutustoiminta, terroristiset ilkityöt ja murhat, salaiset ase- ja ammuskuljetukset maasta toiseen y.m. osoittavat natsien omaksuneen samoja menettelytapoja kuin kommunistit, joten heitäkin on alettu pitää yhteiskunnan vihollisina, puhumattakaan muista natsien ja kommunistien yhteisistä piirteistä. Aivan ylei-

sesti nähdään takäläisissä lehdistä Saksan vallanpitäjiä kutsuttavan "gangstereiksi", jopa joskus murhaajiksikin (murderers).

Saksan teknillinen varustautuminen, joka käytännössä tarpeen tullen voi merkitä sotilaallistakin varustautumista, on sekin herättänyt levottomuutta täällä kuten muuallakin. Lähinnä on tällöin kiinnitetty huomiota Saksan siviili-ilmailun korkeaan teknilliseen tasoon, koska lentokoneet ovat helpointen muutettavissa siviilitarkoituksista sotilaallisiin. Mutta pidetään myöskin varmana, että Saksalla jo nytkin on täydellinen sotatarveteollisuus "paperilla" ja sen käyntiinpano on vain lyhyen ajan kysymys.

Lopuksi ei voi olla mainitsematta siitä närkästyksestä, jonka täällä on herättänyt Saksan ulkomaisille maksuille asettamat velkeudet. Englannin kutomateollisuus on lähinnä joutunut näistä kärsimään, saksalaiset liikemiehet kun ovat tilanneet suuria määriä kankaita luotolla ja nyt he eivät hyvästä tahdostaankaan huolimatta voi suorittaa velkojaan.

Englanti on nyt samassa asemassa kuin v. 1931, jolloin se luopui vapaakauppapolitiikastaan. Se oli rehellisesti Geneve'ssä varoittanut muita maita ilmoittamalla, että, ellei yleistä kauppasopimusta, Convention commerciale, saada astumaan voimaan ja eri maat luovu kansainvälistä kauppaa kaikin tavoin ehkäisevästä politiikastaan, niin on Englanninkin pakko seurata muitten esimerkkiä, kuten sittemmin kävikin. Nyt on Englanti, laivastoa oikeastaan lukuunottamatta, noudattanut odottavaa politiikkaa omien varustustensa suhteen. Jo v. 1923 laadittiin ohjelma ilmailupuo-
lustukselle, mutta sitä ei edes vielääkään ole täydellisesti toteutettu. Englannin nykyiset ilmavoimat vastaavat luvuissa n. 50 - 60 % muitten suurvaltojen vastaavista varustuksista, puhumattakaan siviili-ilmailusta. Mutta, koska varustusten supistamisesta tahi

rajoittamisesta ei tällä hetkellä ole mitään toivoa, niin on Englanninkin nyt pakko ryhtyä lisäämään verustuksiaan.

Ylläesittämäni seikat tulivat, joskin hieman peitetyssä muodossa, esille varapääministeri, Mr. Baldwin'in viime kuun 30 päivänä alahuoneessa pitämässä puheessa, jossa hän puolusti hallituksen esitystä ilmavoimien lisäämiseksi sitä vastaan vasemmiston puolelta tehdyn epäluottamuslauseehdotuksen johdosta.

Mr. Baldwin'in esittämä väite, että Britannian kansa ei voi olla erillään haapuristosta, että eristäytyminen on "häiriintyneen mielikuvituksen ilmakupla" (lainattu Mr. Oliverin kirjoittamasta Robert Walpolen elämäkerrasta) oli ennen kaikkea osoitettu niille, jotka uskovat Empirepolitiikkaan ja "splendid isolation"iin. Vaikkakaan Englanti ei ole lisännyt sitoumuksiaan mannermealla, niin on entisten sitoumusten kysymykseentulon vaara nyt suuresti lisääntynyt. Jo itsessään olisi verraten vaikeata ajatella suurvallen nykyisessä Euroopassa voivan pitemmän aikaa pysyä puolueettomana suuremman sodan puhjetessa, mutta sekaantui Englanti mistä syystä hyvänsä sotaan, niin uhkaa sitä vihollisen puolelta vaara ilmasta paljon suuremmassa määrässä kuin maailmansodan aikana, jolloin vihollisen merivoimat (vedenalaiset) muodostivat suurimman uhan. - Äskettäin Lontoota vastaan suoritettut ilmahyökkäysharjoitukset ovat muuten selvästi osoittaneet mitenkä heikosti tämä maa pystyy suojelemaan itseään vihollisen ilmahyökkäyksiä vastaan. -

Mutta, kun Mr. Baldwin sanoi, että ilmapuolustuksen kannalta Englannin raja ei enää kulje Doverin rantatörmillä vaan Reinillä, niin ei voi olla huomaamatta ketä vastaan kärki oli osoitettu. Ranskakaan ei hyökkäisi Englantia vastaan Reiniltä vaan paljon lähempää. Rein on se raja, jonka takaa uhkaava vaara on

odotettavissa. Yhdentekevää on tällöin tapahtuisiko tämä Belgian valtaamisen jälkeen tahi tämän maan ylilentämisellä. Nykyisille lentokoneille ei tuonlainen pitkänmatkanlento tuota suurempia vaikeuksia.

Myöskin sotaa ehkäisevänä keinona on Englannin ilmavoimien lisääminen otettava huomioon. Jos nimittäin sotaisan eurooppalaisen vallan tiedossa on, että Englanti ei ole puolustuskykyinen ilmahyökkäyksiä vastaan, niin uhka Englannin liittymisestä rauhanhäiritsijän vastustajain puolelle ei tunnu niinkään painavalta, koska sen avustamistoimenpiteitä helposti voidaan ilmasta päin häiritä.

Pelko Saksan enemmän tahi vähemmän peitettyjen ilmavarustelujen johdosta tuli vielä selvemmin esille Mr. Churchill'in ja parin muun alahuoneen jäsenen puheissa samassa tilaisuudessa alahuoneessa. Koska nämä kaikki ovat jo lehdistön selostamia, en puutu niihin yhtä vähän kuin Mr. Baldwin'in kaan esityksen lähempään selostamiseen. Epäluottamuslause-ehdotus hylättiin 404:llä äänellä 60:tä vastaan.

Ylläolevassa olen lyhyesti koettanut kuvata niitä syitä, jotka ovat aiheuttaneet tämän maan politiikassa suunnanmuutoksen, muutoksen, johon Eurooppa kokonaisuudessaan ja ennen kaikkea nykyinen Saksa on syyppää. Puhtaasti vastustusteoreettiselta kannalta katsoen on siis Englanti luopunut hyvän esimerkin politiikasta, joskin nykyinen lisävarustussuunnitelma mahdollisen desarmament-sopimuksen varalta voidaan toteuttamisessaan keskeyttää. Se päinvastoin alkaa nyt seurata muitten antamaa huonoa esimerkkiä kuten aikanaan kaupapolitiikassakin. Mitenkä suunnitelma läpäisee parlamentissa on toistaiseksi epätietoista, mutta näyttää siltä kuin voisi se helpommin tulla nykyistä laajuuttaan tehokkaammaksi kuin heikemmäksi.

Suhtautuminen Saksan ja Ranskan väliseen erimielisyyteen on taasen muuttunut selvästi jälkimmäisen eduksi. Tähän on vaikuttanut ennen kaikkea pelko että nykyinen Saksa voisi ryhtyä sellaisiin harkitsemattomiin ja ehkä epätoivoisiinkin tekoihin, joita ei Ranskan taholta olisi ajateltavissakaan.

V.a.-asiainhoitaja:

P. Mylly

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C7

ASIA: _____

Lentossa olevan lähetystön rap. n:o 20.

D.a. Asiantuntija Bjelt.

17/8 1984.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

N° 6284 - 635

37, SMITH SQUARE,
WESTMINSTER,
S. W. I.
Elokuun 17 p. 1934.

ULKOASIAINMINISTERIÖN		
29/129	20	39
21/8.34	5	
OSASTO	ASIA	
5	07	

Herra Ministeri,

Ohellisena pyydän kunnioittaen lähettää raportin
no. 20, jonka otsake on:

Neuvostoliiton liittyminen Kansainliittoon.

Vastaaanottakaa, Herra Ministeri, syvimmän kunnioi-
tukseni vakuutus.

V.a.asiainhoitaja:

P. Ujari.

Herra Ulkoasiainministeri
Varatuomari A. Hackzell,
Helsinki.

L O N T O O S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 20

Lontoo ssa 17 p:nä elo kuuta 1934.

Asia: Neuvostoliiton liittyminen
Kansainliittoon.

29/129 h.e. 34
21/8.34
5 C7

Kävin tänään Foreign Office Northern Departmentin väliaikaisen päällikön, Mr. Speaight'in luona kohteliaisuuskäynnillä.

Keskustelimme erinäisistä nykyään kiinnostavista Euroopan asioista, mutta puhuteltavani ei sanonutniistä tietävänsä paljon muuta kuin mitä päivälehdistössäkkin oli luettavana. Neuvostoliiton pyrkimisestä Kansainliiton jäseneksi mainitsi hän olevansa vakuutettu siitä, että Ranskan toimesta järjestetään Neuvostoliitolle liittymiskutsu sekä että uuden jäsenen hyväksyminen Liittoon tulee läpäisemään Yleiskokouksessa. Englanti ei tule asettamaan Neuvostoliiton jäseneksi tulemiselle mitään esteitä. (Tämähän kanta on jo aikaisemminkin ilmituotu hallituksen puolelta, lähinnä Sir John Simonin puheessa alahuoneessa Mr. Barthoun käynnin jälkeen Lontoossa viime heinäkuun alkupuolella).

Kysymykseeni, luuliko Mr. Speaight, että Englannin puolelta asetettaisiin minkäänmoisia vaatimuksia tahi pyydetttäisiin takeita Neuvostoliitolta, vastasi hän, että onhan Englannilla paljon vaatimuksia Venäjän suhteen, mutta ei hän, uskonut niitten esillevetämiseen nyt. Hän ei ainakaan ollut kuullut mitään sellaisista aikeista. Tärkeintähän on nyt, että Liiton asema vahvistetaan Neuvostoliiton siihen liittymisellä. - Keskustelumme tästä asiasta

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

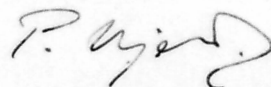
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

johtui siitä, että Morning Post'in eilisessä numerossa oli pääartikkelissa hyökätty nälänhätää vastaan Etelä-Venäjällä. Tämä nälänhätä johtui lehden kertoman mukaan m.m. Stalinin kasakkojen hävittämistä tarkoittavasta politiikasta. Lehti kysyi tulisiko Kansainliiton Neuvosto "examineeraamaan" Neuvostoliiton edustajia tässä yhteydessä, ennenkuin se hyväksytään Liiton jäseneksi, viitaten tällöin Peruskirjan 23 artiklan a) kohtaan.

Mr. Speaight lisäsi tämän johdosta vielä, että kysymyksessä oli sisäpoliittinen asia, johon oli vaikea puuttua.

V.a.asiainhoitaja:

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: 27

ASIA:

Lontoossa olevan lähetystön raportti n:o 21..

Ministeri Gripenberg

8/9. 34

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

N^o6390/654

ULKOASIAINMINISTERIÖN
KIRJASTO

12/9. 37

12/9. 37

5. C7
37, SMITH SQUARE,
WESTMINSTER,
S. W. I.

Byyskuun 8 p:nä 1934.

Herra Ministeri,

Ohellisena pyydän kunnioittaen lähettää raportin
No. 21, jonka otsake on:

Itä-Locarno.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvimmän kunnioi-
tukseni vakuutus.

L ä h e t t i l ä s: *L. A. Korpelan*

Herra Ulkoasiainministeri
Varatuomari A. Hackzell,
H e l s i n k i.

L o n t o o S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 21

Lontoo ssa 8 p:nä SYYS kuuta 19.34

Asia: Itä-Locarno.

30	170	Sald.	1934
13/9.34	2	LIL	
5	C 2		

Kävin eilen Puolan tšekäläisen asiainhoitajan puheilla tiedustelemassa oliko hän mahdollisesti nyttemmin saanut tarkempia tietoja hallituksensa suhtautumisesta n.s. Itä-Locarno-pakettiin (kts. Herra Ulkoasiainministerille osoittamaani kirjettä No 6337/648 viime elokuun 29 p:ltä) Hra Orloffski valitti, ettei vielä ollut tilaisuudessa sanomaan mitään hallituksensa mielipiteestä tästä asiasta. Hän arveli kuitenkin, että se jo oli määrännyt kantansa, koska ulkoasiainministeri hra Beck on lähtenyt Genève'iin, jossa asia tietenkin muodossa tai toisessa tulee esille Kansainliiton kokoukseen osaaottavien valtiomiesten keskuudessa. Vaikkakaan, hra Orloffski toisti, "ettemme tässä suurlähetystössä tiedä kerrassaan mitää tästä asiasta", hän lisäsi kuitenkin, että Puolassa, jossa kyllä myönnetään sopimuksen solmimisen saatavan olla "une bonne chose", ollaan täydellisesti tietoisia siitä kuinka "tavattoman vaikea ja monimutkainen, jopa vaarallinenkin tämä asia on."

Kysyin häneltä, oliko hän kuullut mitään Saksan hallituksen kannasta, johon hän vastasi olevansa vakuutettu siitä, ettei se tule liittymään sopimukseen. Toistaiseksi parooni von

JAKELUOHJE:

T a v a l l i n e n .

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Neurath keskusteluissaan Englannin Berliinin suurlähettilään kanssa ei kyllä liene torjunut viimeainitun hänelle osoittamia kehoituksia. Mutta toiselta puolen hän on myöskin Sir Eric Phipps'ille huomauttanut, ettei Saksan liittyminen voi tulla kysymykseenkään, jollei Saksalle luvattua tasa-arvoisuutta koskevaa kysymystä järjestetä tyydyttävällä tavalla. Tässä suhteessa Englannin hallitus lieneekin - hra Orloffskin saamien tietojen mukaan - Ranskan hallitukselle tehnyt jonkinlaisia esityksiä, joihin M.Barthou kuitenkin lienee vastannut, että ensiksi on Saksan liittyminen toteutettava, ja vasta sen jälkeen, näin aikaansaadun suuremman turvallisuuden taustaa vastaan, on sopivaa keskustella Saksan tasa-arvoisuudesta.

Hra Orloffski kertoi edelleen, että myöskin Englannin Warsovassa toimiva suurlähettiläs on sikäläisessä ulkoasiainministeriössä puhunut Suomen mahdollisesta liittymisestä suunniteltuun sopimukseen, johon vastasin, ettei ainakaan tähän mennessä Suomen hallitus ollut vastaanottanut mitään muodollisia tätä asiaa koskevia ehdotuksia.

Omasta puolestani olen näinä päivinä ollut huomaaviani, että Englannin hallituksen intressi tähän asiaan nähden kenties on jossain määrin heikentunut, mutta myönnän, etten toistaiseksi voi esittää minkäänlaisia kouraantuntuvia todisteita tämän vaikutelmani tueksi. Se seikka, että Englannin hallitus viime heinäkuussa tässä asiassa osoitti huomattavan suurta aktiiviteettia, lienee epäilemättä ensi sijassa johtunut M.Barthouin Lontoossa esittämästä uhkauksesta, että jollei Englanti tarmok-

kaasti koeta myötävaikuttaa tällöisen sopimuksen aikaansaamiseen, niin Ranska viipymättä ryhtyy toimenpiteisiin muodollisen ja täydellisen liiton solmimiseksi Neuvosto-Venäjän kanssa. Se seikka, että M. Barthou siis verbatim et liberatim on puhunut ranskalais-venäläisestä liitosta, oli ennen palattuani Lontooseen minulle tuntematon, mutta nyttemmin olen täällä tavannut täysin luotettavan henkilön, joka väittää lukiensa Barthoun lausunnon tämän ja Sir John Simonin välisistä keskusteluista pidetystä pöytäkirjasta. On sanomattakin selvää, että Englannin hallitus koetteakseen välttää tällöistä mahdollisuutta on ollut valmis menemään hyvinkin pitkälle. Kehitys on kuitenkin - ainakin mikäli minä ymmärrän - osoittanut, ettei Englannin politiikka tule onnistumaan, koska jonkinlainen ranskalais-venäläinen liitto taikka liittosuhde epäilemättä - kuten myöskin hra Orloffski eilen käsityksensä minulle huomautti - kuitenkin tulee syntymään. Ilmeistä on, niin arvelaan täällä, että Ranska juuri tässä tarkoituksessa on niin tarmokkaasti ajanut Neuvosto-Venäjän liittymistä Kansainliittoon, koska läheinen sen ja Neuvosto-Venäjän välinen yhteistyö olisi tietenkin ollut paljon vaikeammin aikaansaataavissa, jos viimeainittu valta jatkuvastikin olisi pysynyt Genève'n ulkopuolella. Englanninkin hallitus on tarmokkaasti tukenut näitä Ranskan pyrkimyksiä: onhan Foreign Office mennyt niin pitkälle, että se jonkun aikaa sitten julkaisi kommuniquean, jossa huomautettiin Englannin eri pääkaupungeissa toimivien lähettiläiden saaneen tehtäväkseen tiedustella asianomaisten hallitusten suhtautumista Neuvosto-Venäjän liittymiseen Kansainliittoon. Olen kuitenkin taipuvainen luulemaan, että jos - kuten on oletettavissa - Neuvosto-Venäjän liityt-

tyä Kansainliittoon sen ja Ranskan välillä syntyy entistä läheisempi yhteisymmärrys taikka yhteistoiminta, Englannin hallitus, jota senmoinen mahdollisuus ei erikoisesti miellytä, ei enää tule Itä-Loarnolle osoittamaan samaa intressiä kuin aikaisemmin. Mutta siitä huolimatta Saksan isolointi tulee olemaan täydellinen, varsinkin jos Lontooseen eileen tulleet tiedot pitävät paikkansa, että Ranska ja Italia ovat onnistumaisillaan järjestämään aikaisemmat riitakysymyksensä. Hitlerin tähänastisen toiminnan tuloksena tulee siis olemaan se, että uuden Saksan ja muun maailman välistä vastakohtaa entistäkin suuremmissä määrässä alleviivataan - koska ei edes Englannissakaan nazismilla enää ole mitään todellisia ystäviä. Jos tällainen suuri Saksa vastustava, ainakin Neuvosto-Venäjä, ja Ranskaa mutta kenties muitakin valtoja käsittävä valtaryhmä todellakin syntyy Euroopassa, niin Englannissa aikaisemminkin havaittavissa olleet isoloinispyrkimykset varmasti tulevat saamaan uutta voimaa. Tällainen mahdollisuus tuntuukin tarjoavan toisen argumentin sille käsitykselle, ettei Suomi millään ehdolla voisi liittyä Itä-Loarno-paktiin, jos tämä todellakin saataisiin aikaan ja meidän maatamme kehoitettaisiin siihen osallistumaan.

L ä h e t t i l ä s : *L. A. Koivunberg* -

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C7

ASIA: _____

Lontoossa olevan lähetysten raportti n:o 22.

Ministeri Gripenberg

24/9.34.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

N° 6440/661.

37. SMITH SQUARE,
WESTMINSTER,
S. W. I.

Syyskuun 24 - p:nä 1934.

31 / 130 Sal. D. 34

1/10.34

5 C7

Herra Ministeri,

Ohellisena pyydän kunnioittaen lähettää raportin
No. 22, jonka otsake on:

Ranskalais-venäläinen yhteistoiminta.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvimmän kunnioi-
tukseni vakuutus.

L ä h e t t i l ä s: *L. A. Hackzell* -

Herra Ulkoasiainministeri
Varatuomari A. Hackzell,
H e l s i n k i.

LONTOO SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 23

Lontoo ssa 24 p:nä syys kuuta 1934.

Asia: Ranskalais-venäläinen yhteistoiminta.

31 / 130 Sal. D. : 37.

1/10.37

5 C7

"Daily Telegraph"-lehden Genève'n kirjeenvaihtaja on hiljattain (19/9) väittänyt saaneensa tietää hra Barthoun ja hra Litvinoffin sopineen siitä, että Ranskan ja Neuvostovenäjän hallitukset edelleenkin - Saksan ja Puolan kieltäytymisestä huolimatta - jatkaisivat ponnistelujaan jonkinlaisen n.s. Itä-Locarnosopimuksen aikaansaamiseksi. Toinen Lontoossa ilmestyvä lehti "News Chronicle" taas julkaisi samana päivänä myöskin Genèvestä vastaanottamansa sähkeen, jonka mukaan hra Barthou ja hra Litvinoff suunnittelisivat ranskalais-venäläisen liittosopimuksen solmiamista. Ilmeistä on, että molempien lehtien kirjeenvaihtajien väitteet perustuvat samoihin Genèveissä Ranskan ja Neuvostovenäjän välillä käytyjä neuvotteluja koskeviin tietoihin, joiden neuvottelujen luonteesta ja tarkoituksesta puolestani en kuitenkaan toistaiseksi ole mitään kuullut.

Käydessäni t.k. 20 p:nä täkäläisessä ulkoasiainministeriössä otin tämän asian puheeksi Northern Department-osaston päällikön kanssa tiedustellen häneltä, oliko ministeriö mahdollisesti saanut mitään tietoja tämmöisistä suunnitelmista. Osastopäällikkö vastasi ettei tästä asiasta tietänyt mitään. Hänestä tuntui kyllä siltä, etteivät nämä tiedot voi pitää paikkaansa, m.m. sen johdosta, että hra

JAKELUOHJE:

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Barthou hiljattain on Englamin Kansainliiton valtuuskunnan jäsenelle vakuuttanut Ranskan hallituksen nyttemin luopuneen yrityksistään Itä-Locarnosopimuksen aikaansaamiseksi. Siitä ei kuitenkaan seuraa osastopäällikkö huomautti edelleen- ettei tämä asia uudestaan jossain yhteydessä ja ehkä lähitulevaisuudessakin saata tulla vireille eikä se sulje pois sitäkään mahdollisuutta, että Ranskan hallitus taas inostuu tällöisiin suunnitelmiin, koska "hra Barthoun ulkopoliittikka on sitä laatua, että ainoastaan ranskalainen voi sen ymmärtää".

Kysyin osastopäälliköltä kuinka Englannin hallitus suhtautuisi siihen mahdollisuuteen, että hra Barthou taikka hra Litvinoff uudestaan esittäisi tällöisen sopimuksen solmiamista tarkoittavia suunnitelmia. Ensimmäinen vastasi olevan aivan varmaa, ettei Englannin hallitus koskaan kannattaisi yrityksiä sellaisen sopimuksen aikaansaamiseksi, johon Saksa ei kehoitettaisi liittymään. "We could never give our moral support to such plans", hän sanoi. Onko Englannin hallitus koskaan pitänyt todennäköisenä, että Saksan hallitus liittyisi ehdotettuun Itä-Locarnosopimukseen, on mielestäni hyvin epävarmaa; sitä vastoin minusta tuntuu aivan selvältä, että Foreign Office sinänsä alusta alkaen on suhtautunut skeptillisesti näiden suunnitelmien toteuttamismahdollisuuksiin. Mutta Englannin ulkopoliittinen johto on kai arvellut, että aina kannattaisi yrittää. Saksan ja Puolan kieltäytyttyä hyväksymästä ehdotettua sopimusta, Englanti ei halua missään muodossa liittyä toimenpiteisiin, joiden mahdollinen tulos merkitsisi ilmeistä asettumista Saksa vastustavalle kannalle. Tästä ei kuitenkaan sovi tehdä sitä johtopäätöstä, että Englannin ulkopoliittikka uudestaan olisi muuttunut Saksalle suopeamielisemmäksi. Eräs tšekäläinen virkaveljeni kertoi minulle hiljattain Saksan Lontoon asiainhoitajan sanoneen hänelle

että Englannin ulkopoliittika tällä hetkellä on "100% anti-German", ja joskin tässä väitteessä lienee paljon liioittelua, niin se kuitenkin pitää paikkansa siinä mielessä, että yleensä Englannissa, parlamentti-piireissä ja nykyisen hallituksen keskuudessa suhtaudutaan jyrkästi arvostelevasti kaikkiin Saksan hallituksen sisäpoliittisiin, taloudellisiin ja ulkopoliittisiin toimenpiteisiin. Englannin hallituksen ja suuren yleisön mielestä on Saksalle kyllä myönnettävä tasa-arvoisuus, mutta toiselta puolen Englannin hallitus ei liene valmis tämän päämäärän saavuttamiseksi ryhtymään minkäänlaisiin toimenpiteisiin, jotka saattaisivat viedä sen vastakohtaisuussuhteeseen Ranskaan nähden. Tästä johtuu siis, että sillä välin kuin Ranskan ulkopoliittika tulee yhä aktiivisemmaksi, Englannin ulkopoliitikassa ilmenee yhä suurempaa passiivisuutta.

Ei liene kiellettävissä, ettei Englannin ulkopoliittika suopein silmin näe ranskalais-venäläistä yhteistoimintaa. Tämän yhteistoiminnan Englannin hallituksessa ja suuressa yleisössä herättämät epäilykset johtunevat kuitenkin ensi sijassa periaatteellisesta, teoreettisesta katsantotavasta: ranskalais-venäläinen lähentyminen on omiaan häiritsemään Euroopan tasapainoa, poliittinen ryhmitys on syntymäisillään, joka täydellisesti vastaa kansainvälistä tilannetta ennen sotaa j.n.e. Mutta Englannin hallitus ei katso voivansa ryhtyä minkäänlaisiin radikaalisempiin toimenpiteisiin tällöisen ryhmityksen estämiseksi. Tämä Englannin passiivinen kanta johtuu useista eri syistä, mutta kenties ensi sijassa siitä, että nykyinen Saksa on englantilaisille niin perin vastenmielinen.

On kuvaavaa, että Englannin yleisö Saksan tapahtumia arvostellessaan niihin sovelluttaa ensi sijassa moraalisia ja vasta toisessa sijassa poliittisia näkökohtia. Venäjän oloihin teasen ei enää sovelluteta minkäänlaisia moraalisia, vaan yksinomaan poliittisia näkökohtia. Joskin useat lehdet Neuvostovenäjän Kansainliittoon liittymisen viireillä ollessa julkaisivat lukuisat lukijoiltaan vastaanottamansa kirjeet, joissa jyrkästi protestoitiin Venäjän hyväksymistä vastaan liiton jäseneksi, niin kaikki kuitenkin olivat yksimielisiä siitä, että Neuvostovenäjän osallistumista Kansainliiton toimintaan käytännöllisistä syistä on tervehdittävä mitä suurimmalla tyydytyksellä. Ei ainoastaan radikaalisessa, vaan myöskin konservatiivisessä lehdistössä huomautettiin Kansainliiton mitä suurimmassa määrin hyötyvän siitä, että tästä laajasta, 166 miljoonan asukkaan valtakunnasta tulee aktiivinen kansainvälisen rauhantytön avustaja. Hra Litvinoffia pidetään nyttemin ei ainoastaan etevänä valtiomiehenä ja erinomaisen taitavana diplomaattina, vaan myöskin täydellisesti luotettavana rauhanystäjänä. Mutta Hitleriä ja muita uuden Saksan johtajia katsotaan tavattoman epäsympaattisiksi, sanoisinko seikkailijoiksi, jotka tarmokkaasti valmistautuvat sotaan. En sano, tietenkään, että tämä on Englannin hallituksen, saatikka Foreign Officen mielipide, mutta se on epäilemättä suuren yleisön omaksuma kanta. Puolan sanoutuessa irti vähemmistö määräyksistä kaikki lehdet arvostelivat jyrkästi tätä toimenpidettä, ja niin vakava ja arvossa pidetty suuri lehti kuin Manchester Guardian julkaisi suorastaan raivoisan hyökkäyksen Puolan hallitusta vastaan. Mutta ei mikään lehti ole sanonut ainakaan sanaa Neuvostovenäjän vähemmistöistä, puhumattakaan Georgian kohtalosta. Neuvostovenäjä on nyt kerta kaikkiaan "hyväksytty", siitä ei mitään kuulu, ei kukaan tiedä mitä siellä tapahtuu eikä sen sisäpo-

liittisiin tapahtumiin enää kiinnitetä mitään suurempaa huomiota. Todennäköistä on, että Englannin yleinen mielipide Saksaankin nähdessä tulee kehittymään samaan tapaan, niin pian kuin täällä vain on totuttu uuden Saksan toimentatapoihin. Siten muistaakseni Waldeck-Rousseau'n kerran lausumat sanat toteutuisivat, että "l'Europe n'aime pas les changements, mais les accepte toujours".

Lähettiläs: L. A. Krüger -

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: *F.*

OSASTO: *C2.*

ASIA: _____

Lontoossa olevan lähetystön rap. n:o 23.

Ministeri Gripeberg.

3/11 1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

N° 6837/806

ULKOASIAINMINISTERIÖN 32/130/ae	34
8/11-34	
5	eg

SALAINEN.

37, SMITH SQUARE,
WESTMINSTER,
S. W. I.

5 p. marraskuuta 1934.

Herra Ministeri,

Ohellisena pyydän kunnioittaen lähettää
raportin No. 23, jonka otsake on:

Lontoon laivastoneuvottelut.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri,
syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

Lähettäjä:

L. A. Järvenpää -

Herra Ulkoasiainministeri

A. Hackzell,
HELSINKI.

L o n t o o S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 23

Lontoo ssa 3 p:nä marras kuuta 19 34.

Asia: Lontoon laivastoneuvottelut.

Ne Amerikan, Ison-Britannian ja Japanin väliset laivastoneuvottelut, joihin hiljattain Lontoossa on ryhdytty, tarkoittavat, kuten tunnettua, tutkimista siitä onko mitään mahdollisuuksia olemassa, että ensi vuonna alkavat Washingtonin joulukuun 31 p:nä 1936 umpeen menevän laivastosopimuksen pidentämistä koskevat neuvottelut saattaisivat johtaa positiiviseen tulokseen. Vaikkakin täällä tapahtuneet keskustelut toistaiseksi ovat olleet täydellisen tuloksettomat, niin voitane kuitenkin jo nyt melkoilla varmuudella väittää, että Washingtonin sopimuksen säilyttäminen sen nykyisessä muodossa tuntuu erinomaisen epätodennäköiseltä. Kaikki merkit viittaavat päinvastoin siihen - tämä on ainakin se käsitys, jonka puolestani olen saanut - että Japani sanoo sopimuksen irti. On kyllä totta, että tämän vallan edustajat eivät vielä liene avoimesti puhuneet tästä mahdollisuudesta, mutta niiden tähän mennessä välittömästi taikka välillisesti esittämistä toivomuksista ja ehdotuksista tuntuu selvältä, ettei yksimielisyys sopimuksen pidentämisestä ole saavutettavissa. Kuten tunnettua Washingtonin sopimuksessa sovittiin 10.000 tonnia suurempien alusten, siis suurtaistelulaivojen, kokonaistonnistojen suh-

JAKELUOHJE:

T a v a l l i n e n .

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

teiksi Amerikan, Ison-Britannian ja Japanin kesken luvut 5:5:3. Tähän suhteeseen Japani ei enää tyydy, ja on selvästi antanut ymmärtää, että sille anglosaksisten suurvaltojen merivoimiin nähden on myönnettävä täydellinen tasa-arvoisuus. Tämä Japanin vaatimus on nykyisten neuvottelujen ydin, ja tämän vaatimuksen ratkaisemisesta Washingtonin sopimuksen lopullinen kohtalo tulee riippumaan. Taktillisista syistä Japani on esittänyt muitakin toivomuksia ja ehdotuksia, joista parhaillaan keskustellaan, koska siten on mahdollista viedä neuvottelut sivuraiteille ja toistaiseksi lykätä niiden avointa ja lopullista raukeamista. Siten japanilaiset voittavatkin aikaa, ovat tilaisuudessa tarkemmin tunnustelemaan kansainvälisen poliittisen tilanteen tarjoamia mahdollisuuksia ja niin sanoakseni totuttaa maailman mielipidettä siihen iskuun, jota Washingtonin sopimuksen irtisanominen ja peruuttaminen vastaansanomattomasti tulee merkitsemään. Iskun voima tulee tietenkin olemaan heikompi, jos maailma jo pitemmän aikaa on sitä odottanut.

On aina vaarallista ennustaa mitään kansainvälisen politiikan kehittymisestä, mutta täällä saamieni vaikutelmien johdosta tuntuu minusta täysin mahdottomalta, että Amerikka koskaan suostuisi Japanin tavoittelemaan tasa-arvoisuuteen. Olenkin kuullut väitettävän, että Amerikan edustajat jo olisivat Japanille tehneet hallituksensa torjuvan kannan täysin selväksi. Vaikkakin, mikäli olen huomannut, Englannin sanomalehdistö on yksimielisesti asettunut samalle kannalle, niin minun on kuitenkin syytä arvella, ettei Englannin hallitus toistaiseksi ole yhtä

selvästi ilmaissut periaatteellista käsitystään, joka kuitenkin täydellisesti vastannee Amerikan omaksumaa kantaa.

On selvää, että tällä hetkellä käynnissä olevat keskustelut, varsinkin jos ne - kuten tuntuu otaksuttavalta - johtavat Washingtonin sopimuksen irtisanomiseen ja lopulliseen peruuttamiseen, tulevat syvästi vaikuttamaan maailman yleispoliittiseen tilanteeseen. Ensinnäkin neuvottelujen raukeaminen tulee lisäämään sitä pessimismistä aseistariisumisprobleeman ratkaisemismahdollisuuksiin nähden, joka jo nyt on vallannut yhä laajemmat piirit sekä Englannissa että muissa maissa, ja näin ollen varustautumispyrkimykset tulevat saamaan uutta ja entistä voimakkaampaa vauhtia. Toiseksi selvä vastakohtaisuussuhde tulee syntyämään anglosaksisten suurvaltojen ja Japanin välisiin suhteisiin ja tästä tulee - kolmanneksi - varmasti seuraamaan Englannin ja Neuvostovenäjän välinen lähentyminen. Ei nimittäin liene kielletävissä, etteikö Japanin viime vuosina ajama ulkopoliittika - sen tunkeutuminen Kiinaan, Manshukuo-valtion organisoiminen, sen eroaminen Kansainliitosta - ole ollut omiaan siltä vieroittamaan englantilaisten sympatioita. Sen lisäksi tulee Japanin teollisuuden, ja varsinkin sen tekstiiliteollisuuden harjoittama kilpailu Englannin vastaavien teollisuuksien kanssa, joka mitä laajimmassa piireissä tässä maassa on herättänyt hermostuneisuutta ja katkeruutta. Totta on, että viime kuukausina tämä kysymys ei ole samassa määrin kuin esim. viime vuonna askarruttanut Englannin teollisuuden johtajien mieltä ja että näiden taholta on tunnusteltu mahdollisuuksia päästä jonkunlaiseen modus videndi'in Japanin vientiteollisuuden kanssa.

Niinpä on hiljattain Japanissa ja Manshukuossakin käynyt Brittiläisen Teollisuusliiton (Federation of British Industries) määräämä valtuuskunta, joka Japanin viranomaisten ja taloudellisten piirien kanssa lienee neuvotellut m.m. Englannin teollisuuden menekkimahdollisuuksista Manshukuossa. Vaikkakaan näiden neuvotte-lujen mahdollisia tuloksia täällä ei vielä, ei ainakaan julkisesti, tunneta, niin on valtuuskunnan käyntiä ja sen saama vastaanottoa kuitenkin pidettävä merkinä siitä, että suu-remman yhteisymmärryksen aikaansaminen englantilais-japanilaisissa kaupallisissa suhteissa ei suinkaan ole mahdotonta. Toiselta puolen on se tapa, jolla Japanin viranomaiset tuntuvat koettaneen käyttää hyväkseen valtuuskunnan käyntiä, täällä herättänyt eräänlaista hermostuneisuutta ja on lausuttu epäilyksiä siitä, että Englannin hallitus mahdollisesti sittenkin suunnittelisi toimenpiteitä, jotka itse asiassa saattaisivat merkitä Manshukuo-valtion tunnustamista. Vaikkakin tämä on viralliselta taholta jyrkästi kielletty ja on huomautettu, että Brittiläisen Teollisuusliiton valtuuskunta on puhtaasti yksityistä luonnetta, niin lienee kuitenkin oikein väittää, että eräänlainen détente englantilais-japanilaisissa kauppasuhteissa tuntui olevan syntymäisillään. Englannin ja Japanin välisen yhteisymmärryksen näkökannalta on sen takia sitä valitettavampaa, että Japanin hallitus juuri näinä aikoina, valmistavien laivastoneuvotte-lujen edessä, on katsonut sopivaksi ja välttämättömäksi ryhtyä Japanin ja Manshukuon öljykaupan uudelleen järjestämiseen. Nämä toimenpiteet ovat täällä herättäneet suurta pahek-

sumista ja suuttumusta, joka on omiaan lisäämään englantilaisten epäluottamusta Japanin politiikkaan ja siten vaikeuttamaan laivas-toneuvotteluja.

Tässä tilanteessa Neuvostovenäjä on tietenkin tertius gaudens. Eräänlaisena englantilais-japanilaisten suhteiden kylmenemisen paralleeli-ilmiönä näyttäytyy englantilais-venäläisten suhteiden parantuminen. Voitane varmuudella väittää, ettei pitkään aikaan Englannin yleinen mielipide ole Neuvostovenäjään suhtautunut niin sympaattisesti kuin juuri tällä hetkellä. Neuvostovenäjän liittymistä Kansainliittoon on täällä tervehditty suurella tyydytyksellä, hra Litvinoffia pidetään vilpittömänä rauhanystävänä, n.s. Itä-Loarnopaktin raukeamista valitetaan, vaikkakaan siitä kyllä ei enää puhuta, englantilais-venäläisten kaupasuhteiden kehittymistä pidetään tyydyttävänä ja jos - kuten tällä hetkellä uudestaan huhutaan - Lena Goldfields-korvausjuttu jollakin tavoin todellakin järjestyy, niin tämä sekka varmasti tulee lisäämään englantilaisten tyydytystä englantilais-venäläisten suhteiden nykyiseen vaiheeseen. Täytynee myöntää, että tšekäläinen ilmakehä Neuvostovenäjään nähden nyttemmin on aivan toisenlainen kuin esim. viime vuonna ja että hra Litvinoffin ulkopoliittika siis on Englannissa saavuttanut huomattavia tuloksia, ja jos aseellisia selkkauksia Neuvostovenäjän ja Japanin kesken syntyisi Itä-Aasiassa, niin ei suinkaan ole epätodennäköistä, että Englannin sympatiat kallistuisivat pikemmin ensinmainitun vallan puolelle.

L ä h e t t i l ä s: *L. A. Linpenberg* -

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 57

OSASTO: C2

ASIA:

Lonlossse olevan lähetysten raportti n:o 24.

v. a. Asiantuntija Thelt

17/11. 1927

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

N^o

34 130 Sal. D. 34.

Salainen.

19/11. 34

50

37, SMITH SQUARE,
WESTMINSTER,
S. W. I.

5 C7

17 p. marraskuuta 1934.

Herra M i n i s t e r i,

Ohellisena pyydän kunnioittaen lähettää raportin
No 24, jonka otsake on:

Tekeillä oleva puolalais-englantilainen hiili-
sopimus.

Vastanottakaa, Herra M i n i s t e r i, syvimmän
kunnioitukseni vakuutus.

V.a.asiainhoitaja:

P. Zygar

Herra Ulkoasiainministeri

Varatuomari A. Hackzell,

Helsinki.

L o n t o o S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 24

Lontoo ssa 17 p:nä marras kuuta 19 34.

34 126. Sal. D. 34.

Asia: Tekeillä oleva puolalais-englantilainen hiilisopimus.

19/4.34

5 C7

Kuten tunnettua lähti täältä viime viikon lopulla Varsovaan englantilaisten hiilikaivosomistajain valtuuskunta neuvottelemaan puolalaisten hiilikaivosomistajain kanssa hiilimarkkinoiden jakamisesta ja liiallisen, hintoja alentavan kilpailun ehkäisemisestä. Yhdistyneen Kuningaskunnan hallitus ei vitallisesti ottanut osaa näihin neuvotteluihin, vaan tyytyi se lähettämään kaivosministeriön alivaltiosihteerin, Sir Alfred Faulknerin, huomioijana seuraamaan neuvotteluja.

Tapasin erään valtuuskunnan jäsenistä juuri ennen hänen lähtöään Varsovaan ja kertoi hän silloin minulle, ettei hän ollut erikoisen toivorikas, koska aikaisemminkaan ei puolalaisten kanssa oltu onnistuttu pääsemään käytännöllisiin tuloksiin.

Ilisissä tšekäläisissä lehdissä näkyi kuitenkin lyhyitä uutisia siitä, miten neuvottelut, englantilaisen valtuuskunnan omaksi suureksi hämmästykseksi, olivat johtaneet odottamattoman hyviin tuloksiin.

Tapasin myöskin eilen illalla saman englantilaisen valtuuskunnan jäsenen, josta yllä mainitsin. Hän oli nyt ihan haltioissaan sekä puolalaisten suurenmoisesta vieraanvaraisuudesta et-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

tä heidän taipuvaisuudestaan hiilisopimuksen tekoon. Neuvottelut olivat neljässä päivässä melkein vaikeuksitta tuottaneet huomattavia periaatteellisia tuloksia.

Oli sovittu siitä, että kummankin maan laivateitse tapahtuva hiilenvienti piakkoin säännöstellään siten, että se on määrättyssä suhteessa toisen maan vastaavaan vientiin.

Markkinoita ei maitten mukaan jaeta tämän suhdeluvun edellyttämällä tavalla, vaan koskee tämä suhde kokonaisvientiä yleensä. Näinollen jäävät esim. ne maat, jotka ovat Yhdistyneen Kuningaskunnan kanssa tehneet suhteellisia hiilentuontimääräyksiä sisältäviä kauppasopimuksia tavallaan solmittavan puolalais-englantilaisen hiilisopimuksen ulkopuolelle. Samaten ne Keski-Euroopan maat, joihin Puola vie hiiliään maitse.

Tällä sopimuksella tulee, lisäksi kertojani, olemaan niin suuri käytännöllinen merkitys kilpailun lieventämiseksi ja hintojen vakiinnuttamiseksi, että piakkoin muidenkin hiilenviejämaitten on siihen liityttävä saaden nämäkin silloin itselleen määrätyiksi hiilenvientisuhdelukunsa hiilen kokonaisvientiin verrattuna.

Itse tätä suhdelukua ei vielä Puolan^{ja}/Yhdistyneen Kuningaskunnan välillä lyöty kiinni. Samaten jäivät tämän periaatteellisen sopimuksen käytännölliset toteuttamistavat myöhempien neuvottelujen huoleksi. Puolalaiset valtuutetut saapuvat ensi viikolla tänne Lontooseen jatkamaan neuvotteluja. Silloin saavat nämä neuvottelut virallisen leiman, koska silloin on sovittava itse molempien hallitusten välillä tehtävästä sopi-

muksesta.

Kysymykseeni, eikö juuri tällöin olisi pelättävissä tien nousemista pystyyn, vastasi puhuteltavani, että hän nyt vasta oli huomannut mitenkä helppoa oli tulla toimeen puolalaisten kanssa. Tietysti tähän on vaikuttanut myöskin olosuhteitten pakko. "Hallituksemme edustajat eivät näy voivan ottaa puolalaisia oikealla tavalla, mutta me käytännön miehet kyllä sen osaamme." Parin kuukauden kuluttua on luultavasti sopimus valmis.

Pari tuntia aikaisemmin olin tavannut erään kaivosministeriön korkeamman virkamiehen ja kysymyt hänen mielipidettään edullisten, neuvotteluja koskevien lehti uutisten johdosta. Hän vuorostaan sanoi verraten suoraan suunnilleen näin: "Hm! Kau niilla kuuluu, mutta tietää luultavasti tyhjää."

Tulee olemaan mielenkiintoista nähdä mikä puoli voittaa, yksityisten toivorikkausko, vaiko virallisten piirien epäilevä kanta.

V.a.-asiainhoitaja:

P. Myllymäki

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C7

ASIA:

Lentoissa olevan lähetyksen raportti n:o 25.

v. a. Asiamiehitys Hjelt

19/11. 1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Salainen.

LONTOOSSA

37, SMITH SQUARE,
WESTMINSTER,
S. W. I.

N° 8940/829

19 p. marraskuuta 1934.

35 / 180 Sal. B. 34.

27/11.34

50

LII

UASTO

ASIA

5 C2

Herra M i n i s t e r i,

Ohellisena pyydän kunnioittaen lähettää raportin

No 25, jonka otsake on:

Herra v. Ribbentrop'in käynti Lontoossa.

Vastaanottakaa, Herra M i n i s t e r i, syvimmän
kunnioitukseni vakuutus.

V.a.asiainhoitaja:

P. Meyer

Herra Ulkoasiainministeri

Varatuomari A. H a c k z e l l,

Helsinki.

L o n t o o SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 25

Lontoo ssa 19 p:nä marras kuuta 19 34.

Asia: Herra von Ribbentrop'in käyn-
ti Lontoossa.

Ulkomaainministeriön
35 / 130 sal. D 34.
24/11.34
5 07

Kuten tunnettua kävi Lontoossa viime viikolla Hitlerin erikoislähetti herra von Ribbentrop, tavaten tällöin sekä Sir John Simonin että Mr. Edenin täkäläisessä Foreign Officessa.

Hänen keskusteluistaan yllämainittujen herrojen kanssa on lehdistössä ollut hyvin niukkoja tietoja lukuunottamatta erästä Times'in kirjoitusta siitä, että Saksan sotilaallisesta tasa-arvoisuudesta olisi ollut puhetta. Mutta tämä kirjoitus on myöhemmin, kuten väitetään, todettu Saksan täkäläisen suurlähetystön inspiroimaksi ja tosiasiasta loittonevaksi.

Tapasin tänään erään pohjoismaalaisen lähettilään, joka oli Foreign Officelta saanut seuraavat tiedot von Ribbentrop'in keskusteluista täällä. v. Ribbentrop ei ollut tehnyt mitään positiivisia ehdotuksia, vaan oli hänen käyntinsä katsottava puhtaasti informatoriseksi. Hän oli Sir John Simonilta tiedustellut Englamin kantaa Saarín kysymyksessä, jolloin Sir John oli selittänyt Englamin haluavan, ettei yhtävähän Saksan kuin Ranskan tulisi millään pakko- tai painostuskeinoin vaikuttaa kansanäänestyksen tulokseen, vielä vähemmän marssittamaan minkäänlaisia aseellisia voimia riidanalaiselle alueelle.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

v. Ribbentrop oli yrittänyt selittää Ranskan syytäksi nyt vallitsevaan levottomuuteen, mutta Sir John oli siihen vastannut, että ranskalaiset vuorostaan syyttävät Saksaa samasta asiasta.

Mr. Eden'iltä oli v. Ribbentrop tiedustellut voisiko Englanti välittää Saksan ja Ranskan välillä nyt vallitsevan jännityksen lieventämiseksi. Mr. Eden oli huomauttanut, että Saksan ei olisi tullut poistua Kansainliitosta, koska sekä Ranska että Englanti olivat Liiton lämpimiä kannattajia. Hän oli kehoittanut Saksaa uudelleen saapumaan Genève'iin, jolloin Saksa siellä voisi ajaa omia etujaan. Saksan suuresti kasvaneet sotilasmenot olivat samaten herättäneet epäedullista mielialaa ja levottomuutta ennenkaikkea juuri Ranskassa. Kun nyt vielä Saksassa hallituksen jäsenetkin pitävät palopuheita, puhumatta-kaan lehdistön kirjoituksista, jotka hermostuttavat lähinnä Ranskaa, niin ei Englannin hallitus oikein käsitä millä tavalla se menestyksellisesti voisi toimia välittäjänä. Olisi siis parasta, että Saksa itse ensin osoittaisi haluaan järjestää välissä Ranskan kanssa, jolloin Englantikin tarpeen tullen voisi tulla avuksi. Mutta tärkeintä olisi, että Saksa palaisi Kansainliittoon ja sitten voitaisiin sen elimissä ottaa käsiteltäviksi Saksan vaatimukset ja mahdolliset riitakysymykset Ranskan kanssa.

v. Ribbentrop oli luvannut esittää hallitukselleen yllämainittujen keskustelujen aikana esilletuodut brittiläiset näkökohdat sekä aikanaan palaamaan Lontooseen neuvotellakseen uudelleen näistä asioista.

Foreign Officessa oli v. Ribbentropin täällä käyntiä pidetty pettymyksenä, koska toivottiin hänen todellakin

tuovan mukanaan ainakin joitain positiivisia ehdotuksia. Väi-
tetäänpä Sir John Simon'in ja Mr. Eden'in valittaneen sitäkin,
että toiselta meni hukkaan kallista aikaa tyhjään keskusteluun
40 ja toiselta 50 minuuttia.

V.a.asiainhoitaja:

P. Nyström

ULKOASIAINMINISTERIÖ

5

RYHMÄ: 5

OSASTO: 27

ASIA: _____

Lontoossa olevan lähetystön rapatti n:o 26.

Ministeri Gripenberg

28/11. 1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

N^o

8989-838

37 / 131 Sal. D. 34
7/12.34

5 C7

37, SMITH SQUARE,
WESTMINSTER,
S. W. I.

Marraskuun 28 p. 1934.

Herra Ministeri,

Ohellisena pyydän kunnioittaen lähettää raportin
no.26, jonka otsake on:

N.s.Itä Locarno-sopimus.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvimmän kunnioi-
tukseni vakuutus.

L ä h e t t i l ä s : *H. A. Lipenberg* -

Herra Ulkoasiainministeri
Varatuomari A. Hackzell,
Helsinki.

L O N T O O

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 26

Lontoo ssa 28 p:nä marras kuuta 1934.

37 / 131 Sal. D. 34.

Asia: N.s. Itä Locarno-sopimus.

4/12.34.

5 C7

T.k. 26 päivänä kävin tšekäläisen Ulkoasiainministeriön Northern Department-osaston v.t.päällikön Mr.Doddin puheilla. Huomautin hänelle lehdistä nähneeni Ranskan Ulkoasiainministerin hiljattain Puolan hallitukselle osoittaneen n.s. Itä Locarno-sopimusta koskevan nootin ja kysyin, oliko hän mahdollisesti tilaisuudessa minulle kertomaan jostain Ranskan hallituksen uusista tämän sopimuksen solmiamista tarkoitavista pyrkimyksistä.

Mr. Dodd vastasi, ettei Englannin Ulkoasiainministeriö toistaiseksi ollut saanut mitään tarkempia tietoja tämän nootin sisällöstä eikä se asiasta tiedä juuri mitään muuta kuin mitä lehdet ovat kertoneet. Kysyin häneltä pitäisikö minun siis tästä hänen ilmoituksestaan tehdä se johtopäätös, ettei asia enää samassa määrin kuin aikaisemmin kiinnostanut Englannin hallitusta, johon Mr.Dodd vastasi, että semmoinen johtopäätös ei mitenkään pitäisi paikkaansa, Englannin kanta tähän asiaan nähden kun on sama mitä se aina on ollut. Sanoin käsittäväni hänen sanansa niin, että Englannin hallitus jatkuvasti pitää sopimuksen aikaansaamista erinomaisen suotavana, mutta ettei hallitus puolestaan, ei ainakaan asian nykyisessä vaiheessa, tule ryhtymään minkäänlaisiin erikoisiin toimenpiteisiin

JAKELUOHJE:

Tavallinen

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

tämän tuloksen saavuttamiseksi. Mr. Dodd vastasi kysymyksen olevan aivan oikean. Huomautin, että mikäli ymmärsin Englannin hallitus pitää Saksan liittymistä sopimukseen aivan välttämättömänä ja että hallitus ainoastaan tällä edellytyksellä on valmis antamaan hyväksymisensä sopimuksen solmimiseksi. Mr. Dodd vastasi tämän olevan Englannin hallituksen kannan. Jos siis - jatkoin - Saksan hallitus ei katso voitavansa liittyä sopimukseen, niin Englannin hallitus ei tule tukemaan sopimuksen aikaansaamista tarkoitettavia pyrkimyksiä. Mr. Dodd vastasi minun aivan oikein ymmärtäneen Englannin hallituksen periaatteellisen kannan.

Kysyin Mr. Doddilta oliko hänellä mitään tietoja siitä, että Ranskan hallitus mahdollisesti ehdottaisi Suomenkin liittymistä sopimukseen. Hän vastasi, ettei tietänyt mitään tästä asiasta ja tiedusteli minulta kuinka Suomen hallitus suhtautuisi semmoiseen ehdotukseen. Vastasin, etten voinut siitä sanoa mitään, hallituksellani kun toistaiseksi ei ole ollut mitään syytä määrätä kantaansa tähän asiaan. Olimme kyllä solmineet hyökkäämättömyyssopimuksen Neuvostovenäjän kanssa, jonka johdosta saattaisi väittää, ettei meidän liittymistämme sopimukseen suinkaan voisi pitää erikoisen tärkeänä, mutta tästä seikasta ei kuitenkaan sopinut tehdä mitään johtopäätöksiä hallitukseni kannanotosta, jos tilanne kehittyisi niin pitkälle, että Suomea todellakin kehoitettaisiin liittymään sopimukseen.

Mr. Dodd huomautti nyt, että, kuten on yleisesti tunnettua, sopimuksen aikaansaaminen on asia, joka mitä suurimmassa määrin kiinnostaa Neuvostovenäjää. Tämä johtuu siitä, että eri Saksassa ja Japanissa näkyviin tulleet poliittiset ilmiöt ovat todellakin pelottaneet Neuvostovenäjän hallitusta. Tämän johdosta lieneekin her-

ra Litvinoff Ranskalle tarjonnut sotilasliiton, vaikkakaan tämän maan hallitus ei toistaiseksi ole hyväksynyt tätä tarjousta. Foreign Officeessa ollaan syvästi vakuutettuja siitä, että herra Archimband'n lausunto Edustajakamarissa - jos hän ylimalkaan on tahtonut väittää, että Ranska on valmis taikka että sen pitäisi suostua sotilaalliseen yhteistoimintaan Neuvostovenäjän kanssa - ei mitenkään pidä paikkaansa. Sir John Simonilla olikin aikomus seuraavana päivänä Alahuoneessa huomauttaa, että Englannin hallitus täydellisesti luottaa Quai d'Orsay'n antamaan dementiaan. On kuitenkin aivan mahdotonta ennustaa mitään Ranskan tulevasta politiikasta siltä varalta, ettei Itä Locarno-sopimusta saada aikaan. Jonkin aikaa sitten Englannin hallitus oli saanut tietoja, joista tuntui ilmenevän, että herra Litvinoffin asema oli järkytetty. Nämä tiedot olivat omiaan hiukan hermostuttamaan Englannin hallitusta, koska "me tunnemme herra Litvinoffin politiikan, jonka me ylimalkaan hyväksymme." "Mutta jos hänen vastustajansa, joista herra Voroshiloff lienee vaikutusvaltaisain, olisivat saavuttaneet päämääränsä, herra Litvinoffin poistamisen Neuvostovenäjän ulkopoliittikan johdosta, niin meidät olisi asetettu aivan uuteen tilanteeseen, jonka mahdollisuuksista me emme olisi tietäneet mitään." Huomautettuaan, että herra Voroshiloffin väitetään pyrkivän parempaan yhteisymmärrykseen Saksan - ja ehkä ennen kaikkea Reichswehrin - kanssa, Mr. Dodd kysyi minulta, olinko kuullut mitään herra Litvinoffin asemasta. Vastasin lehdistä nähneeni, ettei se enää olisi niin vahva kuin aikaisemmin, mutta myöskin kuullessi väitettävän, ettei näissä huhuissa olisi mitään perää. Mr. Dodd sanoi Foreign Officeen nyttemmin pitävän luultavana, ettei mikään vaara enää, ei ainakaan toistaiseksi, uhkasi herra Litvinoffin asemaa, seikka, joka hänen mielestään tyydytyksellä olisi pantava merkille.

Huomautin hänelle eri Moskovassa ilmestyvien lehtien hiljattain

julkaisseen Suomea koskevia kirjoituksia, joissa epäilemättä oli koetettu saattaa Suomen ulkopoliittikan vilpittön rauhantahto epäilyksien alaiseksi ja että samansuuntaisia kirjoituksia lienee julkaistu muutamien muidenkin maiden lehdistöissä. Olivatko nämäkin kirjoitukset inspiroituneet Moskovasta käsin, sitä en tietänyt enkä tahtonutkaan sitä väittää, mutta aivan mahdottomalta se ei kuitenkaan tuntunut. Mr. Dodd sanoi, ettei Northern Departmentissa, jonka erikoistehtävänä juuri oli mahdollisimman tarkoin seurata Neuvostovenäjän politiikkaa ja sen sanomalehdistä, oltu huomattu minkäänlaista Suomea vastaan tähdättyä neuvostovenäläistä sanomalehtipropagandaa. Hänen mielestään ei olekaan syytä tämmöisiin kirjoituksiin kiinnittää mitään suurempaa huomiota, Neuvostovenäjän sanomalehdistöllä kun on tapana vuorotellen hyökätä eri maiden kimppuun. Mutta nämä kirjoitukset, joita hän siis puolestaan ei ollut huomannut, olivat toisena todisteena siitä hermostuneisuudesta, joka nyttemmin näytti vallanneen Neuvostohallituksen.

L ä h e t t i l ä s : *H. A. Koipenberg.* -

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 2

ASIA: _____

Lontoossa olevan lähetystön raportti n:o 27

Ministeri Gripenberg

20/11. 1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

N° 9001-843

37, SMITH SQUARE,
WESTMINSTER,
S. W. I.

Marraskuun 30 p. 1934.
38 191 Sal. D. 34.

4/12.34

Herra Ministeri,

5 C7

Ohellisena pyydän kunnioittaen lähettää raportin
n:o 27, jonka otsakkeena on:

Neuvostovenäjän lehdistö ja Suomi.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvimmän kunnioi-
tukseni vakuutus.

L ä h e t t i l ä s : *L. A. Krupnikoff*

Herra Ulkoasiainministeri
Varatuomari A. Hackzell,
Helsinki.

L O N T O O

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 27

Lontoo ssa 30 p:nä marras kuuta 19.34.

38 131 sal. D. 34.

4/12.34

Asia: Neuvostovenäjän lehdistö
ja Suomi.

5 C7

Käydessäni tänään tšekäläisen Ulkoasiainministeriön Northern Departmentin v.t.päällikön Mr. Doddin luona, viimemainittu otti puheeksi Neuvostovenäjän lehdistön viime aikoina julkaisemat Suomea ja sen ulkopoliittista suuntaa koskevat arvostelevat kirjoitukset. Viitattuun siihen mitä tässä asiassa t.k. 26 päivänä (katso raporttiani no.26 t.k.28 päiväältä) olin hänelle esittänyt Mr. Dodd sanoi nyttemmin hiukan tarkemmin tutkineensa tänä syksynä Neuvostovenäjän lehdistöön sisältyneet Suomea koskevat kirjoitukset sekä asiasta keskustelleensa muidenkin ministeriön virkamiesten kanssa. Hän oli silloin ollut tilaisuudessa toteamaan, että eri Neuvostovenäjän lehdet viime aikoina todellakin olivat Suomesta julkaisseet kirjoituksia, joiden sävy ei ollut ollut Suomelle ystävällinen. Foreign Office oli kuitenkin sitä mieltä, että nämä kirjoitukset kohdistuivat ei ainoastaan Suomeen, vaan myöskin - ja ehkä ennen kaikkea - Skandinavian maihin. Näiden maiden - mutta myöskin Suomen - lehdistö lienee, Mr. Dodd sanoi, hiltain keskustellut jonkinlaisen Pohjoismaiden välisen sotilasliiton (military alliance) toteuttamismahdollisuuksista, ja nämä kirjoitukset olivat epäilemättä olleet omiaan hermostuttamaan Neuvostohallitusta koska semmoisen liiton kärki tähtäsi ilmeisesti Neuvostoliittoon. Huo-

JAKELUOHJE:

Tavallinen

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

mautin hänelle, etten puolestani ollut pannut merkille mitään tätä asiaa koskevaa keskustelua, vaikkakaan en tahtonut kieltää sitä mahdollisuutta, että jokin Suomessa taikka jossain Skandinavian maissa ilmestyvä lehti mahdollisesti olisi kirjoittanut jotain tähän suuntaan. Nämä kysymykset, lisäksi, eivät kuitenkaan kuulu käytännölliseen politiikkaan, seikka, josta Neuvostoliiton Pohjoismaissa toimivat diplomaattiset edustajat tietenkin ovat täysin tietoisia.

Toinen Neuvostohallitusta hermostuttanut seikka, Mr. Dodd jatkoi, oli se, että viime vuosina Suomessa lienee käynyt useita japanilaisia upseereja. Kun tiedetään kuinka epäilevästi Neuvostohallitus suhtautuu kaikkiin Japanin hallituksen edesottamisiin ja toimenpiteisiin ja kuinka vakavasti se itse asiassa pelkää tätä valtaa, niin on myönnettävä, että näiden japanilaisten upseerien käynnit Suomessa ovat saattaneet lisätä sen hermostuneisuutta joskaan sillä tietenkään ei ole mitään varsinaista esiallista syytä pelätä mitään Suomen taholta. "Pidättekö todennäköisenä", Mr. Dodd kysyi minulta, "että nämä käynnit ovat myötävaikuttaneet siihen hermostuneisuuteen, joka on aiheuttanut Neuvostovenäjän lehdistön kyseessäolevat kirjoitukset?" Vastasin tietenkin olevan mahdollista, että Neuvostohallitus todellakin oli näiden japanilaisten upseerien käynteihin kiinnittänyt liian suurta ja itse asiassa täysin aiheetonta huomiota, Montako japanilaisista upseeria tänä vuonna oli Suomessa käynyt en tietänyt; käyhän Suomessa tavantakaa ulkomaalaisia - englantilaisia, ruotsalaisia, tanskalaisia, norjalaisia, italialaisia, virolaisia, latvialaisia, liettualaisia y.m. - upseereja, ja selvää on, ettemme ole voineet kieltäytyä vastaanottamasta niitä harvoja japanilaisia upseereja, jotka ovat tahtoneet tutustua puolustuslaitokseemme. Mr. Dodd sanoi tämän olevan päivänselvää, mutta Japanin suhteen venäläiset olivat nyt kerta kaik-

kiaan erinomaisen epäluuloisia.

Kolmas seikka, Mr. Dodd jatkoi, joka oli ollut omiaan kiihoittamaan Neuvostohallitusta oli se "propaganda Suur-Suomen hyväksi, jota eri piireissä Suomessa tuntui harjoitettavan". Puolestaan hän ei ollut erikoisen perehtynyt tähän asiaan eikä oikein ymmärtänyt mitä tarkoitetaan väitteellä, että Suomessa suunniteltaisiin jonkinlaisen Suur-Suomen (Greater Finland) aikaansaamista. Sen takia hän olisi kiitollinen, jos tahtoisin hiukan tarkemmin hänelle selittää "what this talk about a Greater Finland means". Vastaukseksi rajoitin varovaisesti ja lyhyesti koskettelemaan Itä-Karjalan kysymystä huomauttaen, että rajantakaisen suomalaisen väestön taloudellinen ja sivistyksellinen asema, kieli, perinnäistavat j.n.e. kiinnostivat varsinkin eri suomalaisia ylioppilaspirejä. Koskettelin myöskin Tarton rauhan Itä-Karjalaa koskevia määräyksiä huomauttaen olevan aivan luonnollista, että Suomessa myötätunnolla seurataan näiden suomalaisten heimojen kohtaloa. Mutta lisäksi olevan aivan mielestön-^{valtiollisten/} väittää Suomen hallituksen taikka edesvastuullisten/^{pii-}rien suunnittelevan mitään toimenpiteitä, jotka saattaisivat Neuvostohallitukselle antaa aihetta pelkoon, että selkkauksia Suomen kanssa olisi odotettavissa. Mr. Dodd näytti nyt minulle Euroopan kartan ja kysyi minulta mitä aluetta on katsottava kuuluvaksi Itä-Karjalaan. Näytettyäni hänelle tämän alueen likimääräisen rajan, Mr. Dodd sanoi: "Mutta olen kuullut (!) Suomessa olevan semmoisiakin piirejä, jotka tahtoisivat vetää Suomen rajan Vienanmerestä etelään päin." Vastasin, etten puolestani koskaan ollut kuullut semmoisista suunnitelmista.

Lopuksi Mr. Dodd huomautti, ettei Foreign Officen mielestä (hän sanoi: "we are of the opinion"; oli ilmeistä, että hän todellakin oli tästä asiasta keskustellut muiden ministeriön virkamiesten kanssa) pidä kiinnittää mitään huomiota näihin Neuvostovenäjän leh-

distön kirjoituksiin eikä ministeriö usko, että olisi syytä pitää niitä jonkinlaisten odotettavissa olevien poliittisten toimenpiteiden oireina. Olihan Moskovan lehdistö hiljattain hyökännyt Englanninkin kimppuun jyrkästi arvostellen sen sisäpolitiikkaa ja muitakin tässä maassa näkyviin tulleita ilmiöitä. Tämä oli kyllä hiukan hämmästyttänyt Englannin ulkoasiainministeriötä, ennenkaikkea sen takia, että englantilais-venäläiset suhteet tällä hetkellä ovat niin tyydyttävällä kannalla ja varsinkin sen johdosta, että - mikäli Foreign Office ymmärtää - Neuvostohallitus kaikin tavoin pyrkii mahdollisimman hyvään yhteisymmärrykseen Englannin kanssa.

L ä h e t t i l ä s: *M. A. Krügerberg* -

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 7

ASIA: _____

Lontossa olevan lähetystön raportti n:o 28.

Ministeri Gripenberg

4/12. 1924

C

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

N° 9036 - 848

37, SMITH SQUARE,
WESTMINSTER,
S. W. I.

Joalukuun 4 p. 1934.
10/12.34

Herra Ministeri,

Ohellisena pyydän kunnioittaen lähettää raportin
no. 28, jonka otsakkeena on:

Alahuoneen keskustelu Saksan varustuksista.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvimmän kunnioi-
tukseni vakuutus.

L ä h e t t i l ä : M. A. Siipenberg -

Herra Ulkoasiainministeri
Varatuomari A. Hackzell,
Helsinki.

L O N T O O S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 28

Lontoo:ssa 4 p:nä joulukuuta 1934.

40 131 Sal. B. 34.

10/12/34

Asia: Alahuoneen keskustelu Saksan
varustuksista.

5 C7

Se suuri Saksan varustuksia ja Euroopan yleistä poliittista tilannetta koskeva keskustelu, joka viime marraskuun 28 päivänä järjestettiin Alahuoneessa, oli ennenkaikkea omiaan valaisemaan Englannin poliittisten johtajien suhtautumista uuteen Saksaan. Ei kuitenkaan voine väittää keskustelun tässä suhteessa tarjonneen mitään uutta. Kaikki puhujat - Winston Churchill, Baldwin, Lloyd George, Lansbury y.m. - antoivat selvästi ja enemmän tai vähemmän jyrkässä muodossa kuulijoittensa tietää kuinka epäsympaattinen Hitlerin Saksa heille on, ja muutamat ilmaisivat avoimesti käsityksensä, että Versailles'n rauhansopimus on mitä suurimmassa määrin myötävaikuttanut tämän onnettoman tilanteen syntyamiseen Keski-Euroopassa. Sitä paitsi huomautettiin eri tahoilta ja hyvinkin voimakkaasti, että ennenkuin Saksalle luvattu tasa-arvoisuus on toteutettu ja muut vallat ovat täytäneet Versailles'n sopimuksessa antamansa aseistariisumislupaukset käänne parempaan päin ei ole odotettavissa. Tämän johdosta voitaneekin sanoa, että keskustelu oli osoitettu myöskin Ranskalle. Mutta sen ohella Englannin hallitus tahtoi suuren yleisön mieliin tarkoittaa kuinka tärkeät ne ilmailuvarustukset ovat, joihin se nyttemmin on päättänyt ryhtyä.

Aloitteen keskusteluun oli Winston Churchill tehnyt, Hän lie-

JAKELUOHJE: Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

nee jo pitemmän aikaa ollut vakavasti huolestunut Englannin sotilaspoliittisen aseman suhteellisen heikkouden johdosta ja tahtoi voimakkaasti kiinnittää suuren yleisen huomiota tämän maan nykyisten varustusten riittämättömyyteen ja uusien, laajempien varustuksien - ennenkaikkea ilmapuolustuksen alalla - välttämättömyyteen. Olen kuullut väitettävän, että hän oli saanut nähdä tšekäläisen ulkoasiainministeriön vakinaisen alivaltiosihteeri Sir Robert Vansittartin laatiman luottamuksellisen memorandumin, jossa jyrkästi painostetaan Englannin sotilaallisen aseman heikkoutta ja nykyisten varustusten puutteellisuuksia, ja että tämä memorandum oli hänelle antanut lopullisen sysäyksen huolestumisensa esittämiseen Alahuoneessa. Tämän johdosta oli hän hallitukselle ilmoittanut tulevansa Alahuoneessa ehdottamaan, että huone tavanomukaisessa vastauksessaan Kuninkaan parlamentin avajaisissa pitämään puheeseen huomauttaisi, että "the strength of our national defences, and especially of our air defences, is no longer adequate to secure the peace, safety and freedom of Your Majesty's faithful subjects." Hänen tarkoituksenaan lienee siis ollut verrattain jyrkässä muodossa arvostella hallituksen hänen mielestään liian suurta passiivisuutta puolustuksen ajanmukaiseen järjestämiseen nähden sekä julkisesti valaista Saksan Versailles'en sopimuksen kanssa ristiriidassa olevia varustuksia.

Toiselta puolen Lloyd George lienee ilmoittanut hallitukselle tahtovansa saattaa sen hänen mielestään liian passiivisen, epäkäytännöllisen ja toistaiseksi tuloksettoman aseistariisumispolitiikan julkisen keskustelun alaiseksi. Lloyd George on jo monta kertaa lausunut käsityksensä olevan, että jollei käytännössäkin suostuta Saksan tasa-arvoisuusvaatimukseen, niin ei ole mahdollista löytää mitään ratkaisua aseistariisumisprobleemalle.

Winston Churchillin aloite oli ehkä kuitenkin tavallaan hallituk-

selle tervetullut; ensinnäkin se antoi tälle tilaisuuden osoittaa, ettävät Englannin varustukset olosuhteisiin katsoen suinkaan ole niin riittämättömät kuin on julkisestikin väitetty, toiseksi suuren yleisön huomiota kiinnitettäisiin vielä kerran Englannin hallituksen vilpittömään rauhantahtoon - jota hiljattain eri tahoilta on koetettu saattaa kysymyksenalaiseksi - sekä uusien varustusten välttämättömyyteen ja kolmanneksi hallitukselle tarjoutui mahdollisuus uudestaan koettaa saada käyntiin se kansainvälinen aseistariisumis- ja turvallisuusproblemaa koskeva keskustelu, joka väliaikaisesti on ollut keskeytettynä. Lienee nimittäin otaksuttu, että jos kerran Alahuoneessa Saksa enemmän tai vähemmän yksimielisesti esitetään maailman rauhan varsinaisena ja suurimpana vaarana, Hitlerin hallitus tuskin voinee olla vastaamatta näihin syytöksiin, varsinkin jos niille annetaan asiallinen ja hillitty, jopa ystävällinenkin muoto, ja jos samalla huomautetaan, että asianomaiset kannattavat Saksan tasa-arvoisuusvaatimuksia. Juuri tämän kansainvälisen keskustelun aikaansaamismahdollisuuksia silmälläpitäen Sir John Simon olikin hyvissä ajoin ennen Alahuoneen istuntoa Saksan, Ranskan, Italian ja Yhdysvaltojen hallituksille ilmoittanut mitä Englannin hallituksen edustajat, ennen kaikkea Mr. Baldwin, tulisivat keskustelussa esittämään. Vaikkakin keskustelun järjestämiseen epäilemättä muitakin seikkoja oli myötävaikuttamassa - ja niistä varmasti myöskin Englannin hallituksen halu rauhoittaa yleistä mielipidettä, joka yhä suuremmassa määrin on ruvennut hermostumaan kaikenlaisten liikkeelläolevien huhujen johdosta uuden sodan todennäköisyydestä.-

On erikoisesti mainittava eräs seikka, joka käsitykseni mukaan kaikkea päättäen on ollut Englannin hallituksen mielessä. Näinä päivinä on, kuten tunnettua - herra Laval ryhtynyt uusiin toimenpiteisiin herra Barthoun suunnitteleman Itäpaktin aikaansaamiseksi, ja todennäköistä on, että Englannin hallitus on tahtonut tavallaan tukea Ranskan ulko-

asiainministeriä näiden pyrkimysten toteuttamisyrityksissä. Mainitsihan Mr. Baldwin puheessaan nimenomaan aikaisemmat tämän paktin solmimista tarkoittaneet suunnitelmat huomauttaen, että "we gave our warm support" niille. Itse asiassa en pidä todennäköisenä, että Itäpakti siinänsä erikoisesti kiinnostaa Englannin hallitusta - on varmaa, ettei se itse koskaan siihen liity - mutta se on varmasti valmis - niin sanoakseni toisten kustannuksella - menemään hyvinkin pitkälle Ranskan turvallisuustarpeen tyydyttämiseksi ja mahdollisen ranskalais-venäläisen liittosopimuksen estämiseksi. Totta on, että - kuten minulle on huomautettu - tällaisen liiton arvo käytännössä ei olisi kovinkaan suuri, mutta se olisi epäilemättä omiaan saattamaan Euroopan poliittisen tilanteen vieläkin mutkikkaammaksi. Mainittakoon sivumennen se käsitys, joka joskus täällä avoimesti myönnetään, että näillä sopimuksilla ei ole mitään käytännöllistä, vaan ainoastaan psykologinen merkitys, eikä edes Locarnosopimukseen Saksalle merkitse mitään todellista varmuutta, koska ei kukaan kuitenkaan luule, että Englanti olisi valmis taistelemaan Saksan puolella Ranskaa vastaan, jos tämä maa todellakin rikkoisi sopimuksen.

Toiselta puolen lienee varmaa, että Englannin hallitus mieluiten olisi nähnyt, että tämä Saksan varustuksia koskeva keskustelu olisi siirtynyt tuonnemmaksi. Senhän Sir John Simon vielä eilen myöskin eräälle tšekäläiselle tuttavalleni antaen hänen ymmärtää, että keskustelu olisi pitänyt lykätä kunnes Saarín kansanäänestys oli tapahtunut ja jokin, vaikkakin ainoastaan väliaikainen ratkaisu tälle kysymykselle löydetty. Mutta hallitus oli nähtävästi tullut siihen tulokseen, ettei ollut mitään valinnan varaa, Winston Churchill kun eri syistä (myöskin parlamentaaritekknillisistä) ~~ei~~ ei olisi suostunut odottamaan.

Tämän yhteydessä en tahdo selostaa Alahuoneen keskustelun yksityiskohtia, jotka jo sanomalehdistön välityksellä ovat Ulkoasiainminis-

terille tunnetut. Rajoitun sensijaan käsittelemään muutamia eri puhujien esittämiä näkökohtia, jotka ymmärtääkseni ennen kaikkea ovat omiaan kiinnostamaan Suomen ulkopoliittikan johtoa.

Ensinnäkin lienee mainittava mitä sanottiin Venäjistä ja mitä jätettiin sanomatta. Hallituksen pääpuhujaja Mr. Baldwin huomautti Saksan aikoinaan hyljänneen herra Litvinoffin ehdotuksen, että se ja Puola takaisivat Baltian maiden riippumattomuuden. Hän lisäsi ymmärtävänsä - hän käytti tosin sanoja "we can see" - että Venäjä oli hermostunut - "feeling perhaps some apprehensions in the Far East" - sen johdosta mitä saattaisi tapahtua ("what might be going on") sen länsirajalla. Tästä syystä, Mr. Baldwin jatkoi, Venäjä "made certain rapprochements" Ranskalle ja ryhtyi tämän maan kanssa keskusteluihin, joita ei koskaan olisi aloitettu, jos Saksa ei olisi eronnut Kansainliitosta ja jollei Saksan varustuksia olisi pidetty niin salassa. Ja näin syntyivät Itäpaktin solmimista tarkoittavat suunnitelmat.

Vaikkakaan ei sovi siihen kiinnittää liian suurta huomiota on kuitenkin silmäänpistävää kuinka sanoisinko ymmärtäväisesti Mr. Baldwin tässä puheessaan suhtautui Venäjän viimeaikaisen ulkopoliittikan suuntaviivoihin ja herra Litvinoffin ehdotukseen saksalais-puolalaisen garantian antamisesta Baltian maiden riippumattomuudelle. Tämä hänen lausuntonsa oli tavallaan todisteena siitä, että herra Litvinoffin aikoinaan järjestämä antisaksalainen mielenosoitus sittenkin on johtanut tulokseen, jonka merkitystä tosin ei tietenkään pidä yliarvioida.

Totta on, että Mr. Lloyd George leimasi, vaikkakaan ei välittömästi Saksan Euroopan ja varsinkin Englannin rauhan varsinaiseksi vaaraksi, koska hän nimenomaan huomautti, ettei kukaan tässä maassa pelkää mitään sotilaallisia selkkauksia Venäjän, Ranskan, Italian taikka Yhdysvaltojen kanssa. Toiselta puolen hän lausui ihmettelynsä siitä, että esim. Winston Churchill, joka heti sodan jälkeen tahtoi täydellisesti saartaa Venäjän, nyttemmin pitää tätä valtaa rauhan todellisena tukena, johon viimeainitu

huomautti, että juuri tämä hänen käsityksensä valaisee Euroopan rauhaa Saksan taholta uhkaavan vaaran vakavuutta, Mr. Lloyd George vastasi tähän, että Englannin konservatiivinen puolue ehkä jo puoden tai kahden kuluttua tulee katsomaan Saksaa meidän sivistyksemme parhaaksi suojaksi kommunismia vastaan, koska "jos Saksa tulee kommunistiseksi, niin Eurooppa tulee seuraamaan sen esimerkkiä". Sen takia hän huudahtikin "do not let us be in a hurry to condemn Germany".

Mr. Baldwinin tarkoitus oli ennen kaikkea tehdä selväksi, että Saksan varustukset ovat ainakin pääpiirteissään Englannin hallitukselle tunnetut, että Englannin omat varustukset - myöskin ilmapuolustuksen alalla - eivät ole niin takapajulla, ettei Englanti kykenisi puolustautumaan eikä siis se hermostuneisuus, joka viime aikoina Englannissa on tullut näkyviin, ole oikeutettu. Hän puhui siitä Saksaa, sen sisäpolitiikkaa ja sotilaallisia pyrkimyksiä ympäröivästä salaperäisyydestä ja siitä Saksassa vallitsevasta muita maita koskevasta tietämättömyydestä, jotka hänen mielestään epäilemättä ovat Euroopan nykyisen malaise'n tärkeimpiä syitä, ja hän lausui lopuksi hartaan toivomuksen, että Saksa vielä käsittäisi, kuinka riippuvainen se on naapuriensa ystävyyydestä sekä ulkomaankaupastaan. Sen takia hän formuloi vetoamisen Saksalle, että se murtautuisi ulos nykyisestä eristäytymisestäään ja palaisi yhteistyöhön Euroopan muiden maiden kanssa, että se saattaisi valoon "the things that are alarming Europe" (nim. Saksan varustukset), jolloin "me keskustelisimme niistä ja katsoisimme mitä vielä on mahdollista tehdä."

On pantava merkille, ettei Baldwin eikä ulkoasiainministeri Sir John Simon sanoneet sanaakaan Saksan tasa-arvoisuusvaatimuksen käytännöllisestä toteuttamisesta. Sitä vastoin kreivi Winterton huomautti hyvin jyrkästi, ettei Saksa koskaan pala Kansainliittoon, jollei sille myönnetä täydellistä tasa-arvoisuutta, mutta siihen -

hän lisäsi - Ranska ei koskaan suostu. Tämän johdosta hän ei ymmärtänyt kuinka maailma pääsisi ulos siitä umpikujasta, jossa se tällä hetkellä on.

On myöskin pantava merkille, ettei Sir John Simon sanonut mitään Englannin aseistariisumispolitiikan metodeista, vaan tyytyi huomauttamaan, että Englanti jatkuvastikin lämpimästi kannattaa kaikkia rajoitettuja varustuksia tarkoittavia pyrkimyksiä. Mutta samalla hän painosti, ettei Englannin tähänastinen varustuspolitiikka, sen yritys antaa muille maille hyvä esimerkki, ole lisännyt sen "neuvottelukykä" (negotiating power) Geneve'issä. Tästä seuraa siis, että voidakseen saada muut maat ryhtymään Englannin tavoittelemaan aseistariisumiseen, sen täytyi itse varustautua.

Englannin hallitus toivoo nähtävästi, että paljastamalla Saksan varustukset se voi saada tämän maan virallisestikin myöntämään ja muut maat hyväksymään nämä, ja sitten olisi - tosin kiertoteitse - Saksan tasa-arvoisuuden myöntäminen käytännössä saavutettu. Tämä oli kai loppujen lopuksi - ainakin Englannin ulkopolitiikan näkökannalta katsoen - tämän keskustelun varsinainen tarkoitus. Ainoastaan tulevaisuus voi vastata kysymykseen, tulevatko nämä laskelmat osoittautumaan oikeiksi. Mutta keskustelu antoi samalla maailmalle varoituksen: jollei mitään aseistariisuntaa saavuteta, niin Englanti tulee varustautumaan voimiensa mukaan. Ja, jollei Saksa noudata Englannin sille osoittamia kehoituksia palata kansainväliseen yhteistyöhön, niin se ei enää voi Englannilta odottaa samaa ymmärtämystä kuin tähän asti.

L ä h e t t i l ä : *L. A. Korpelberg* -

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C7

ASIA: _____

Lontossa olevan lähetysten raportti n:o 29.

Ministeri Gripenberg

5/12. 1934

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

N^o

9036-849

37, SMITH SQUARE,
WESTMINSTER,
S. W. I.

Joulukuun 5 p. 1934.

41 112 Sal. D. 34.

17/12.34

5 C 7

Herra Ministeri,

Ohellisena pyydän kunnioittaen lähettää raportin
no. 29, jonka otsakkeena on:

Itäpakti.

Vastanottakaa, Herra Ministeri, syvimmän kunnioi-
tukseni vakuutus.

L ä h e t t i l ä s :

L. A. Linjander -

Herra Ulkoasiainministeri
Varatuomari A. Hackzell,
Helsinki.

L O N T O O

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 29

Lontoo ssa 5 p:nä Joulukuuta 1934.

41 / 122 Sal. D. 34.

10/12.34

Asia: Itäpakti.

5 C7

Käydessäni t.k. 4 päivänä Puolan uuden suurlähettilään kreivi Baosynskin luona kysyin häneltä tietääkö hän mitään niistä Itäpaktia koskevista neuvotteluista, joihin Ranskan ulkoasiainministeri hiljattain on ryhtynyt. Hän vastasi ettei ollut nähnyt Ranskan viimeksi Puolan hallitukselle osoittamaa esitystä eikä Varsovasta vastaanottanut mitään tarkempia tätä asiaa valaisevia tietoja. Puolestaan kreivi arveli, ettei tämä asia kiinnosta hänen hallitustaan, vaikkakaan tietenkään ei vielä voinut varmuudella sanoa mitään sen lopullisesta kannotosta. Keskustelumme kuluessa hän antoi kuitenkin minun selvästi ymmärtää olevansa vakuutettu, ettei Puolan hallitus tule suostumaan Ranskan uudistettuun ehdotukseen.

Suurlähettiläs sanoi myöskin hiljattain, tosin ainoastaan eräillä päivällisillä, asiasta lyhyesti keskustelleensa Sir John Simonin kanssa. Tiedusteltuaan ulkoasiainministeriltä miksi Englannin hallitus kiinnittää taikka sanoa kiinnittävänsä tämän sopimuksen soveltamiseen niin suurta arvoa Sir John oli vastannut, että "jotain on tehtävä". Suurlähettiläs sanoi saaneensa sen käsityksen, että Englannin hallitus itse asiassa ei arvioi tämän sopimuksen käytännöllistä merkitystä kovinkaan suureksi, vaan että se tahtoo saada aikaan mielenosoituksen,

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalle:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

joka ei maksaisi sille itselleen mitään, Englanti kun ei tule liittymään sopimukseen, mutta joka olisi omiaan tyydyttämään Ranskaa ja äiten taivuttamaan tämän maan suurempaan myönteellisyyteen Saksaan nähden. Tämä on politiikka, jota voi ymmärtää, mutta joka kuitenkin tuntuu hiukan kyynilliseltä."

Kuten lienee ilmennyt aikaisemmista tätä asiaa koskevista tiedoituksista, ⁿⁱ kreivi Raczyński'n käsitys vastaa täydellisesti sitä käsitystä, jonka olen Ulkoasiainministerille esittänyt. Englanti tahtoo tehdä jotain Ranskan turvallisuusvaatimuksien tyydyttämiseksi. Kun se itse ei ole valmis suostumaan mihinkään uusiin sitoumuksiin, niin se mielellään näkisi, että muut valtat tekisivät jotain Ranskan turvallisuuspyrkimysten ainakin näennäiseksi toteuttamiseksi. Luulen kreivi Raczyński'n osuneen aivan oikeaan sanoessaan, että Englannin hallituksen mielestä Itäpaktin tehtävä ei ole muuta kuin "reiän tukkimista" ("boucher un trou").

Sitä paitsi Englannin hallitus pelkää, että, jollei Ranskan tavoittelemaa Itäpaktia saada aikaan, tämä maa todellakin tulee Neuvostovenäjän kanssa solmiamaan jonkinlaisen liittosopimuksen, mahdollisuus, jota Englannin hallitus kaikin tavoin tahtoo välttää, vaikkakaan se tähän välttämiseksi ei itse ole valmis antamaan Ranskalle mitään uusia turvallisuustakeita.

Huomautin kreivi Raczyńskille, että Itäpaktin aikaansaaminen käsitykseni mukaan kiinnostaa Neuvostovenäjää vielä korkeammassa määrin kuin Ranskaa. Suurlähettiläs vastasi tämän asian tietenkin olevan hyvin lähellä herra Litvinoffin sydäntä, mutta puolestaan arveli, että kun Itäpaktin solmiminen tulee osoittautumaan mahdottomaksi, niin Neuvostovenäjä tulee uudestaan lähentelemään Sakkaa. Itse asiassa oli hyvinkin luultavaa, että Ranskan ja Neuvostovenäjän välillä vielä - ehkä jo lähiaikoina - syntyy kilpajuoksu Berliiniin. Meidän ei pi-

täisi nimittäin unohtaa kuinka läheiset Neuvostovenäjän ja Reichswehrin väliset suhteet aikaisemmin ovat olleet eikä sitäkään tosi-seikkaa, että Ranskassa on lukuisia ja laajoja piirejä, jotka jyrkästi vastustaisivat kaikkia ranskalais-venäläistä liittoa tarkoittavia suunnitelmia. -

Toivon näinä päivinä tulevani tilaisuuteen hankkimaan tarkempia tietoja Englannin hallituksen suhtautumisesta tähän asiaan, jotka tietenkin viipymättä tulen saattamaan Ulkoasiainministeriön tietoon.

L ä h e t t i l ä s : *L. A. Gribenberg -*

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: c2

ASIA: _____

Lontoossa olevan lähetysten rapatti n:o 20.

Ministeri Gripenberg

7/12.1934

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

N° 9037 - 850

37, SMITH SQUARE,
WESTMINSTER,
S. W. I.

Joulukuun 7 p. 1934.

46 / 112 Sal. S. 24.

19/12/34

2

LONDO

5

97

Herra Ministeri,

Ohellisena pyydän kunnioittaen lähettää raportin
no.30, jonka otsakkeena on:

Kiroffin murha.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvimmän kunnioi-
tukseni vakuutus.

L ä h e t t i l ä s : *M. A. Linpenberg* -

Herra Ulkoasiainministeri
Varatuomari A. Hackzell,
Helsinki.

L o n t o o

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 30

Lontoo ssa 7 p:nä joulukuuta 1934.

Asia: Kiroffin murha.

42 / 132 Sal. D. 37.

10/12.34 2

5 | C7

Tapasin tänään englantilaisen liikemiehen, joka pitemmän aikaa on asunut Venäjällä, joka on vilkkaissa kauppasuhteissa Neuvostovenäjän kanssa, usein tapaa Neuvostovenäjän takäläisen edustajiston jäseniä ja jonka yhtiöllä jatkuvastikin on omat asiamiehensä Neuvostovenäjällä. Leningradissa äskettäin murhatta komissario Kiroffista sattumalta puhuessamme mainittu liikemies väitti näinä päivinä Venäjältä saamistaan tiedoista selvästi ilmenevän, että Kiroff oli murhattu Stalinin toimenpiteistä. Tästä kertojani oli kievenkovaan vakuutettu ja piti suorastaan naurettavana meidänkin sanomalehdistömme julkaisemaa väitettä, että murhan takana olisi jonkinlainen suuri salaliitto. Tietäähän jokainen Neuvostovenäjän olosuhteiden tällä hetkellä olevan sellaiset, ettei semmoisen salaliiton järjestäminen olisi mahdollista. Kertojani huomautti erikoisesti, että Kiroff murhattiin omassa virastossaan, seikka, joka jo sinänsä sulkee pois sen mahdollisuuden, että murhaaja olisi ollut vieras murhatulle ja hänen virkamiehilleen. Kertojani saamien tietojen mukaan murhaaja viipymättä vangittiin, vietiin vankilaan ja laskettiin vapaalle jalalle. Sen jälkeen erästä vankilassa pi-

JAKELUOHJE:

Tavallinen

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

dätettynä ollutta vankia syytettiin murhasta, hän tunnusti sen suorittaneensa ja ammuttiin.

Kertojani arveli Stalinin järjestyneen murhan kahdesta eri syystä:

1. Kiroffia katsottiin yleisesti Stalinin todennäköiseksi seuraajaksi, hänestä pidettiin paljon kommunistipuolueessa, hän oli tavattoman tarmokas ja yritteliäs mies ja sen takia Stalin tahtoi raivata tieltä tämän mahdollisen kilpailijansa;

2. Viitaten siihen neuvostovaltaa uhkaavaan vaaraan, josta murha muka olisi todisteena, Stalin nyttemmin uskaltaisi ryhtyä mitä häikäilemättömmimpiin toimenpiteisiin vahvistaakseen asemansa ja poistaakseen kaikki henkilökohtaiset ja poliittiset vihollisensa. Neuvostovenäjällä on nimittäin viime aikoina tulut näkyviin eri tyytymättömyyden ilmauksia, ja niiden tukahduttamiseksi oli uusi terroriaalto laskettava irti.

Kertojani arveli muuten, että Litvinoffin asema todellakin viime aikoina on jossain määrin heikentynyt, Stalin kun nyttemmin ei enää häneen suhtaudu samalla luottamuksella kuin aikaisemmin. Kertojani huomautti kuitenkin, ettei tästä asiasta varmuudella tiedä mitään.

Puolestani en tietenkään uskalla lausua mitään mielihoidettua siitä missä määrin kertojani väitteet pitävät paikkansa, mutta koska hän on intelligentti ja Neuvostovenäjän oloihin henkilökohtaisesti perehtynyt, suuressa arvossa pidetty liikemies olen katsonut velvollisuudekseni saattaa hänen käsityksensä Ulkoasiainministeriön tietoon.

L ä h e t t i l ä : M. A. Sipenberg -

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C2

ASIA: _____

Lonloona olevan lähetyksen raportti n:o 31

Ministeri Gyldenborg

14/12.1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

N° 9089-860.

37, SMITH SQUARE,
WESTMINSTER,

S. W. I.

14 p. joulukuuta 1934.

43 / 132 Sal. D. 37.

20/12.37 2

Herra Ministeri,

5 C7

Ohellisena pyydän kunnioittaen lähettää raportin No. 31, jonka otsake on:

Itäpakti.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

Lähettiläs: *L. A. Lindeberg.*

L o n t o o S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 31.

Lontoo ssa 14 p:nä joulukuuta 1934.

Asia: Itäpakti.

43 132 Sal. S. 34.
29.12.34
5 07

Kävin tänään tšekäläisen ulkoasiainministeriön virka -
miehen Mr. Baxter'in puheilla, joka Mr. Wigram'in sairaana ol-
lessa lähinnä hoitaa Itäpaktia koskevia asioita.

Kysyin Mr. Baxter'ilta oliko hänellä mahdollisesti mi-
tään uutta kerrottavana tästä asiasta, johon hän vastasi, ettei
se toistaiseksi ole kehittynyt kovin pitkälle. Ranska on -
kuten tunnettua - Puolalle tehnyt uuden, erinomaisen ystävälliseen
muotoon puetun ehdotuksen, johon Puola ei vielä ole vastannut
mitään. Puolestaan hän ei uskaltanut ennustaa mitään Puolan
vastauksen sisällöstä, mutta on pantava merkille, että noudat-
taakseen tämän maan hallituksen lausumaa käsitystä Ranska ei
liene ehdottanut Tšhekkö-Slovakian liittymistä suunnittelemaan-
sa sopimukseen.

Kysyin Mr. Baxter'ilta minkä maiden pitäisi Ranskan
mielestä liittyä paktiin, johon hän vastasi: "Puola, Saksa, Neu-
vostovenäjä ja Baltian maat". Sanoin tästä hänen ilmoitukses-
taan tekeväni sen johtopäätöksen, ettei muita maita kehoitetta-
isi osallistumaan tähän sopimukseen. Mr. Baxter vastasi käsityk-
seni - mikäli hän tiesi - olevan oikean. Hän antoi siis minun

JAKELUOHJE:

T a v a l l i n e n .

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoi-
tuksiin.

ymmärtää, ettei Suomen liittymistä ainakaan toistaiseksi suunnitella.

Kysyin häneltä kuinka Englannin hallitus suhtautuu tähän asiaan, johon hän vastasi: "Kantamme on jatkuvasti sama kuin aikaisemminkin. Pidämme paktin solmimista erittäin suotavana, koska se olisi omiaan rauhoittamaan ("tranquillize") tilannetta Itä-Euroopassa. Tämän johdosta olemme antaneet Puolan ja Saksan hallituksien tietää, että me toivomme niiden suostuvan paktiehdotukseen."

Kysyin, oliko minun käsitettävä hänen sanansa niin, että Englanti uudestaan oli tässä asiassa kääntynyt Puolan ja Saksan hallituksien puoleen. Mr. Baxter vastasi, ettei Ranskan esitettyä uuden ehdotuksen Puolalle hänen hallituksensa ole asiassa ryhtynyt minkäänlaiseen démarche'iin. Se oli kuitenkin muissa yhteyksissä Puolalle huomauttanut kuinka suotava paktin solmiminen sen mielestä olisi.

Kysyin Mr. Baxter'ilta arvioiko siis Englannin hallitus paktin käytännöllisen merkityksen niin suureksi, johon hän vastasi: "Kokemuksesta tiedämme kuinka suuri Locarno-paktin arvo on ollut. Luulemme, että Itäpaktilla olisi vastaava arvo."

Sanoin saaneeni sen käsityksen, että Neuvostovenäjä paljon innokkaammin kuin Ranska haluaisi Itäpaktin solmimista. Mr. Baxter vastasi, ettei hänen mielestään tämä käsitykseni pidä paikkaansa. Ranska ajaa tätä asiaa hyvin tarmokkaasti, koska se kiinnostaa sitä yhtä paljon kuin Neuvostovenäjäkin.

Sanoin lehdistä nähneeni, että hra Litvinoffilla on

aikomus ottaa asia puheeksi paroni von Neurathin kanssa, jonka johdosta otaksuin, ettei Ranska vielä ole asiassa kääntynyt Saksan puoleen.

Mr. Baxter vastasi luulevansa, että Ranska toistaiseksi on esittänyt ehdotuksensa ainoastaan Puolan hallitukselle. Hän ei tietänyt milloin viime mainitun maan hallitus tulisi antamaan vastauksensa tähän ehdotukseen, mutta todennäköisesti kestäisi vielä kauan ennenkuin Puolan lopullinen kanta määrätään.

Kysyin Mr. Baxter'ilta vastaako Ranskan Puolalle tekemä uusi sopimusehdotus täydellisesti sitä ehdotusta, joka viime kesänä esitettiin Varsovassa ja Berliinissä, johon hän antoi myönteisen vastauksen huomauttaen kuitenkin, ettei Tšekko-Slovakian liittymistä enää suunnitella.

L ä h e t t i l ä s : *L. A. Jonkberg* -